

**ANTIKORUPCIJSKE POLITIKE
U OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE
I
VODIČ ZA EKOLOŠKE AKTIVISTE**

ANTIKORUPCIJSKE POLITIKE U OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Urednik :

Miroslav Mijatović

Autori :

Ksenija Bošković

Dušan Filipović

Nataša Milivojević

Sreten Đorđević

Miroslav Mijatović

Izdavač :

Podrinjski anti korupcijski tim

Dizajn i prelom :

Milan Mijatović - Poljak

Štampa :

Tiraž :

800

Loznica, septembar 2018.

Izrada ove publikacije omogućena je uz podršku Beogradske otvorene škole i Švedske u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije EU“. Za sadržaj publikacije odgovorni su autori i izdavač i on ne mora nužno odražavati stavove Beogradske otvorene škole i Švedske.

Svi pojmovi koji su u tekstu upotrebljeni u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.

SADRŽAJ

Uvod.....	3
Zašto je bitno suzbijanje korupcije u zaštiti životne sredine.....	4
Prihodi i izdaci za zaštitu životne sredine.....	9
Problemi Zakona o zaštiti životne sredine.....	13
Ekološki savet za Fiskalni savet.....	15
Svršishodnost „Zelenih javnih nabavki“ u 2017. godini	17
Šumovi na vezi PAKT-Republička direkcija za vode.....	21
Pravna regulativa u susednim državama :	
Crna Gora.....	48
Bosna i Hercegovina.....	54
Zapadna Srbija – Kako se grade mini-hidrocentrale.....	63
Zapadna Srbija – Skladištenje opasnog otpada.....	67
Vodič za ekološke aktiviste :	
„Ekološki aktivizam i zaštita prirode“.....	71
Autorski ugao :	
„Mlečni put popločan kajmakom i svetlosne godine“.....	93

Uvod

Evropski put Srbije otpočeo je demokratskim promenama nakon 2000-te godine. Osam godina kasnije (2008), Srbija je potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SPP) sa EU, koji je stupio na snagu 01. septembra 2013. godine. Evropska Unija i Srbija zvanično su pokrenule proces pregovora 2014. godine, a prva poglavlja se otvaraju 2015. godine.

Od vrlo uspešnog kluba u koji su decenijama želele da uđu skoro sve evropske zemlje, EU se pretvorila u privredno stagnantan i pomalo sumorni klub, koji neke članice žele da napuste, a kome teže još samo par evropskih perifernih zemalja sa zapadnog Balkana. Ipak, EU predstavlja snažne interese i dok bude postojala u interesu Srbije je da ima što neposredniju vezu s njom.

Situacija za proširenje EU na zemlje Zapadnog Balkana nije bila dobra ni pre 'brexit-a'. Zemlje zapadnog Balkana vidno zaostaju u tranziciji ka režimu demokratije, tržišne privrede i vladavine prava, malo su tržište, važne Evropi samo zbog komunikacija i kopnene veze sa Bliskim Istokom i zbog pitanja bezbednosti. EU je posle proširenja za 13 novih članica 2004. godine zahvatio „zamor od proširenja“ i više kriza (dugovi, banke, evro, migranti...). Na Samitu u Solunu 2003. EU je zemljama zapadnog Balkana praktično nametnula „predpristupni proces“, koji samo odlaže i komplikuje proces proširenja.

Iako UK (Ujedinjeno Kraljevstvo) nije veliki investitor i izvoznik u zemlje zapadnog Balkana, posle Bregzita, i inače loša situacija sa proširenjem EU se pogoršala. Međutim, na srpskim institucijama je da kroz funkcionalno korišćenje dostupnih predpristupnih fondova reformišu sistem i društvo i učine život građana Srbije bar približnim uslovima u kojima živi deo razvijene Evrope. Posebna pažnja posvetiće se i razvoju kapaciteta lokalnih samouprava u Srbiji koje treba da transponuju gotovo 75% pravnih tekovina Evropske Unije upravo u lokalnim sredinama.

POGLAVLJE 27

I ZAŠTO JE BITNO SUZBIJANJE KORUPCIJE U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

„Favori agli amici, nemici della legge“

Machiavelli

Zaštita životne sredine u svetlu politike EU podrazumeva očuvanje, umereno i kontrolisano korišćenje prirodnih resursa, bolje zdravlje stanovništva, konkurentnu privredu, borbu protiv klimatskih promena i generalno bolji kvalitet života. Iako je zagađenja životne okoline bilo oduvek, jer je neizbežna posledica postojanja čoveka i živog sveta, zaštita životne sredine u razvijenim zemljama postaje tema javne politike tek ranih 1970-ih. Dok je životni standard brzo rastao, raslo je i zagađenje okoline usled veće privredne aktivnosti, i sve veći broj građana razvijenih zemalja je bio voljan da odvoji sredstva za zaštitu okoline, jer su zagađenja podrivala zdravlje i kvarila kvalitet života, a time i anulirala deo pogodnosti visokog standarda. Tada, ranih 1970-ih, pojavile su se prve ekološke stranke u većim razvijenim zemljama, a etablirane stranke su u svoje programe unele ekološke odeljke. Pariski ugovor 1951. i Rimski ugovor 1957. ne pominju zaštitu životne sredine ni kao temu. U samo nekoliko decenija zemlje EU su prešle put od toga da je javna politika vezana za zaštitu okoline nepoznata tema, do toga da ova politika postane značajan deo regulative i javnih finansija. I više od toga, doneta je odluka u EU da zaštita životne sredine mora biti utkana u sve ostale zajedničke politike Unije. Ugovor o funkcionisanju Evropske Unije iz 2009. godine samo tri člana posvećuje ekološkim pitanjima, pa se u članu 191. navodi da se politika zaštite životne sredine u zemljama EU odnosi na četiri elementa:

- *Očuvanje, zaštita i poboljšanje kvaliteta životne sredine,*
- *Zaštitu ljudskog zdravlja,*
- *Razumno i racionalno korišćenje prirodnih resursa, i*
- *Unapređenje mera na međunarodnom nivou koje se odnose na svetske ili regionalne ekološke probleme, posebno na globalnu promenu klime.*

Četiri navedena opšta elementa zaštite životne okoline raščlanjeni su na devet oblasti u EU. Te oblasti su „pokrivene“ odgovarajućom regulativom, uglavnom direktivama.

Br.	EU	Srbija
1.	Zaštita ambijentalnog vazduha i klime.	Zaštita vazduha.
2.	Tretman otpadnih voda.	
3.	Tretman otpada i đubreta.	Upravljanje otpadom.
4.	Zaštita i obnova tla (zemljište).	Zaštita tla i zemljišta.
5.	Zaštita površinskih i podzemnih voda.	Zaštita voda.
6.	Smanjivanje buke i vibracija.	Zaštita od buke i vibracija.
7.	Zaštita biodiverziteta i predela.	Očuvanje biosfere i biodiverziteta.
8.		Zaštita i korišćenje flore i faune.
9.		Zaštita i očuvanje šuma.
10.		Promet ugroženih i zašt. vrsta divlje flore i faune.
11.	Zaštita od zračenja (radijacije).	Zaštita od zračenja.
12.	Ostale eventualne aktivnosti zaštite.	
13.		Integrirana zaštita.
14.		Opasne materije.

Iz pozicije Srbije, radi se o najobimnijem, najzahtevnijem i najskupljem poglavlju koje naša zemlja treba da transponuje u svoj pravni sistem. Skrining za Poglavlje 27 započet je 15. septembra a završen 21. novembra. 2014. godine. Od tog trenutka licitira se sa datumom kada će Srbija otvoriti Poglavlje 27, a Evropska Komisija u „Izveštaju o napretku“ za 2017. godinu navodi :

„Srbija je dosegla izvestan nivo pripremljenosti u ovoj ovlasti. Izvestan napredak je postignut u daljem usklađivanju sa pravnim tekovinama Evropske unije, strateškom planiranju i posvećivanju pažnje preporukama iz prethodnog izveštaja. U narednoj godini, Srbija treba da poboljša administrativne i finansijske kapacitete kroz jačanje Agencije za zaštitu životne sredine, operacionalizaciju i obezbeđivanje adekvatnih resursa za Zeleni fond, kao i dalje unapređivanje koordinacije među institucijama, posebno onih na centralnom, odnosno lokalnom nivou, da pojača primenu i sprovođenje zakona, na primer putem zatvaranja deponija koje ne ispunjavaju standarde, investiranja u razdvajanje otpada i recikliranje, pojačavanja nadgledanja kvaliteta vazduha, unapređivanja upravljanja rečnim koritima i pripremanja za evropsku ekološku mrežu „Natura 2000“, kao i da primeni Parisku ugovor, što uključuje usvajanje sveobuhvatne strategije za suočavanje sa klimatskim promenama, koja će biti u skladu sa EU 2030 okvirom za klimatske i energetske politike i dobro integrirana u sve relevantne sektore.“

Međutim, zaštita životne sredine je jedna izuzetno kompleksna materija koja se tiče mnogih sfera društvenog života, pa samim tim i mnogih javnih politika, kao što su i : poljoprivreda, javne nabavke, državna pomoć, javno zdravlje, korupcija, obrazovanje, energetika, dostupnost informacija, zaštita konkurencije i sl. S tim u vezi, prilikom transponovanja EU normi u oblasti zaštite životne sredine potrebno je uložiti dodatne napore i biti posebno obazriv na koji način će usvojeni zakoni i direktive uticati na mnoge pomenute javne politike. U tom svetlu, treba napomenuti i da vreme nije saveznik građana Srbije i nosioca vlasti koje građani biraju da sprovode kandidovane politike. Naime, Nacionalna strategija ukupni trošak

prilagođavanja regulative i prakse u zaštiti životne sredine u Srbiji onima u Evropskoj Uniji za period 2011-2030. procenjuje na 10,6 milijardi evra, što je oko 32% BDP Srbije u 2011, a približno toliko i u 2015. Vlada ove troškove u drugom dokumentu procenjuje na € 11,5 milijardi za period 2016-2030. (up.Vlada Srbije 2015a, s.19). Samo tri godine kasnije, troškovi prilagođavanja Srbije projektuju se na skoro 15 milijardi evra, sa tendencijom daljeg porasta kako vreme bude odmicalo. Posledice činjenice da je Srbija u periodu 2002-2009 godine izdvajala 0,3% BDP-a za zaštitu životne sredine (up. Vlada Srbije 2009, s. 159) , a prema rečima Pavla Petrovića – predsednika Fiskalnog saveta poslednjih godina se ulaže 0,7% BDP-a, su gotovo katastrofalne, govore podaci. Srbija trenutno poseduje svega 7 usaglašenih regionalnih deponija, 95 registrovanih lokacija sa opasnim otpadom, 3500 smetlišta, 140 neuslovnih deponija – smetlišta koja predstavljaju ozbiljan ekološki rizik, a svega 4% otpada se reciklira. 21 od 174 lokalnih samouprava ima postrojenje za tretman otpadnih voda, dok tek 5% industrijskih otpadnih voda prolazi kroz tercijalni tretman. Situacija je još sumornija kada se pogledaju i uporedni podaci :

Uporedno stanje	Srbija	EU
Pokrivenost stanovništva snabdevanjem pijaćom vodom	77%	93%
Pokrivenost stanovništva čistom pijaćom vodom	80%	100%
Prikupljanje komunalnih otpadnih voda	62%	93%
Tretman komunalnih otpadnih voda	10%	87%
Pokrivenost stanovništva prikupljanjem čvrstog otpada	70%	99%
Pokrivenost stanovništva usaglašenim deponijama / postrojenjima za tretman	12,45%	99%
Emisija Nox Kg/Capita	27,73	20,59
Emisija SO ₂ kg/Capita	65,33	11,62
Emisija CO ₂ tona/Capita	5,13	9,90

U takvoj situaciji, borba protiv korupcije u zaštiti životne sredine i zalaganje za svrsishodnu upotrebu sredstava, dobija na značaju i potrebni su dodatni naporu kako bi se ovi problemi prepoznali i u zakonskim dokumentima.

Kao takva, korupcija u zaštiti životne sredine remeti alokaciju resursa, povećava troškove, smanjuje ulaganja i efikasnost, podriva vladavinu prava, tržište i demokratiju, ometa preduzetništvo i inovacije, i što je takođe značajno sa aspekta civilnog društva - proizvodi frustraciju i apatiju među građanima.

Trenutne zakonske odredbe u Srbiji su jako pogodne za podsticanje korupcije u oblasti zaštite životne sredine. Nakon obavljenih analiza pravni eksperti zaključuju da je važeća regulativa u ovoj oblasti jako razuđena, sa mnogo diskrecione moći vlade, pokrajinskih i lokalnih vlasti, inspekcija, stručnjaka, što izuzetno pogoduje pojavnim oblicima korupcije. Opšti je zaključak, što je više regulacije i što je ona komplikovanija, to su bolje prilike za korupciju. Navedeni

uslovi i nalazi u oblasti zaštite životne sredine često su komplikovani i nerazumljivi za nestručnjake, što stvara priliku da službenici države i inspektori sklapaju nezakonite dogovore sa zagađivačima i eksploatorima prirodnih resursa.

Pojavni oblici korupcije javljaju se u sledećim vidovima :

- Podmićivanje (eng. bribery)
- Vraćanje usluge (kickback),
- Pronevera (embezzlement),
- Prevara (fraud),
- Sukob interesa (conflict of interest),
- Iznuda (extortion),
- Zlouporeba diskrecije i favoritizam (abuse of discretion or favouritism)
- Nepotizam (nepotism).

Zemlje nerazvijene demokratije i vladavine prava koje su bogate prirodnim resursima posebno su podložne ekološkoj degradaciji zbog korupcije gde donosioci odluka u saradnji sa odabranim biznisom eksploatišu prirodne resurse bez obzira na ekološku degradaciju, razaranja i štete. Korupcija u zaštiti životne sredine može razdvojiti na malu i veliku.

Velika ili krupna korupcija podrazumeva definisanje politike i društvenih ciljeva, i zaustavljanje postupaka protiv prekršilaca, dok se za manju ili malu korupciju smatra ignorisanje kršenja zakona, ekoloških standarda i sl.

Velika korupcija:

- Politika i regulacija zaštite prirodnih i resursa okoline;
- Međudržavni ugovori o eksploataciji prirodnih resursa;

Srednji nivo korupcije:

- Distribucija i određivanje resursa i teritorija za određene svrhe/eksploataciju;
- Davanje potvrda i sertifikata, uključujući one za emisije gassova i ispuštanje otpadnih voda, itd.;
- Ekološki nadzor i davanje ocena;

Mala korupcija:

- Sprovođenje propisa (inspekcija, policija i nadzor);
- Poštovanje standarda;
- Tolerisanje preterane eksploatacije i zagađenja;
- Propuštanje da se postupi po pravilima;

Važno je istaći i da korupcija u sferi zaštite životne sredine proizvodi i dodatne posledice za lokalno stanovništvo, pa tako naprimer seča šuma i drveta izaziva bujice, poplave, eroziju, pad kvaliteta zemljišta, uništavanje flore i faune, narušavanje bio-ravnoteže, napuštanje teritorije, vađenje ruda: degradacija okoline, zagađenje zemljišta, voda i vazduha, enormna buka i sl, dok izgradnja hidroelektrana narušava režim voda i podzemnih voda, urušava ekosistem nizvodno, utiče na biodiverzitet, povećava broj maglovitih dana, pa samim tim utiče i na

povećanje oboljenja respiratornih organa lokalnog stanovništva, dok je o izgradnji termoelektrana izlišno i govoriti. Faktori korupcije u sektoru zaštite okoline su slični drugim sektorima: nepostojeće ili nedovoljno zakonodavstvo (regulativa), nepoštovanje ili nesprovođenje postojećih zakona, slaba demokratija, nizak nivo profesionalizma javne administracije, velika nezakonita diskreciona moć javnih zvaničnika, minimum transparentnosti i uračunljivosti i snažni podsticaji za eksploataciju resursa. Težina i uticaj svake od komponenti zavisi od zemlje do zemlje.

Najefikasniji lekovi protiv korupcije u zaštiti životne sredine su: javnost, transparentnost, uračunljivost, zakonitost, dobra institucionalna rešenja, održivost, interesovanje i aktivnost (aktivizam).

PRIHODI I IZDACI ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE

Od nepostojeće teme, ekološki porezi su postali značajna stavka u javnim finansijama evropskih i drugih zemalja. Iako su se i ranije naplaćivali porezi ili akcize na emisije štetnih gasova ili motorna goriva, prikupljena sredstva su korišćena u razne, ali ne nužno i u ekološke svrhe. Danas se kroz ekološke poreze zemalja-članica EU28 prikuplja 2,3% njihovih nacionalnih dohodaka (BDP) ili nešto iznad 6% svih fiskalnih prihoda. Predrasuda je da stare članice troše više nego nove u ekološke svrhe. Ima novih članica koje su iznad proseka i starih članica koje su ispod proseka, pa tako iznad proseka ulažu : Danska 3,9%, Slovenija 3,8%, Holandija 3,6%, Hrvatska 3,2%, Finska 3,1%, Italija i Malta po 3,0% i Bugarska sa 2,8% BDP-a. Ispod proseka od 2,3% BDP-a ulažu sledeće članice : Španija 1,6%, Litvanija 1,7%, Slovačka 1,8%, Rumunija 1,9%, Portugal i Nemačka sa po 2,2%.

Ekološki porezi u Uniji su decenijama rasli, da bi 2002. bili na maksimumu sa 2,65% od BDP, potom su do 2009. blago opadali i spustili se na 2,3%, da bi od 2009. do danas bili u stagnaciji.

Tako opšti i obavezni okvir ekološke regulative u EU ostaje isti, pa loše prilike drže ekološke izdatke na istom nivou. Pošto članice mogu da koriste i skuplju regulativu od one koja je obavezna u EU, što neke i čine, postoji mogućnost da svaka zemlja doda ona ekološka pravila za koja misli da joj trebaju i da samostalno utiče na pravila igre i troškove, dok ostale članice zadržavaju samo one odredbe koje su obavezne za sve.

Ekološki izdaci u EU će narednih godina verovatno stagnirati, dok će u Srbiji rasti. To je za Srbiju nepovoljno, jer će time imati velike izdatke i povećaće konkurentski nedostatak. Koliki će on biti zavisi od tempa rasta ekoloških izdataka. A gde se Srbija trenutno nalazi kada su u pitanju ekološka izdvajanja, moguće je samo pretpostavljati. Nepostoji relevantno istraživanje koje bi dalo odgovore na pitanja transparentnih prihoda i rashoda za životnu sredinu. Ministar za zaštitu životne sredine Goran Trivan najavio je u aprilu ove godine veće prihode od ekoloških taksi i naknada :

„Prihodi od naplate ekoloških taksi i naknada mogli bi da budu za oko 30 odsto veći ako bi ih plaćale sve firme u Srbiji koje prave otpad ili zagađuju životnu sredinu“.

(Tanjug 17.04.2018)

Najavljujući pojačan rad inspekcijskih službi, ministar je Tanjugu tom prilikom saopštio i da se u 2017. godini u budžet sliho 10,8 milijardi dinara, ali da se zna i da postoji određeni broj obveznika koji nije platio „zelenu taksu“. Prema podacima Agencije za zaštitu životne sredine 11.600 firmi su obveznici plaćanja ekološke takse i naknade, ali iz ministarstva pretpostavljaju da ih je mnogo više. Naime, problem je u tome što je zakonodavac predvideo zakonskim rešenjem da se firme same prijavljuju Agenciji ukoliko "generišu otpad ili zagađuju životnu sredinu". O ovakvim i sličnim rešenjima već smo pisali i kada je u pitanju eksploatacija prirodnih resursa, što je i više nego poražavajuće za zemlju kojoj će za prilagođavanje evropskim standardima trebati oko 15 milijardi evra.

Iako cifra od 12 milijardi dinara prihoda od ekoloških taksi i naknada nekome može da deluje impozatno, evo i poređenja, gde se Srbija sa takvim (*projektovanim !!!*) prihodima nalazi u poređenju sa članicama Evropske Unije.

Naime, ako uzmemo u obzir da je prosek prihoda od naknada za zaštitu životne sredine EU28 – 2,3% od BDP-a, kao i da je prema zvaničnim podacima BDP Srbije u 2017. godini bio 37,75 milijardi dolara (izvor – www.kapitalrs.com), dolazimo do računice da bi Srbija na osnovu svog iskazanog BDP-a trebala da godišnje prihoduje oko 868.250.000 američkih dolara odnosno oko 87 milijardi dinara, što je sedam puta više od projekcije ministra Trivana, a skoro osam puta više od trenutnog. Međutim, svima je jasno da će Srbiji u procesu prilagođavanja evropskim standardima biti potrebno mnogo više od 2,3% BDP-a, koliko je trenutni evropski prosek. I mada je priča oko ekoloških naknada „tabu tema“ i za većinu ekoloških organizacija iz Evropske Unije, istraživački tim PAKT-a uspeo je doći do podataka koji su vezani i za strukturu ovih prihoda, što može predstavljati putokaz donosiocima odluka u Srbiji, ali i privrednicima, šta nas očekuje na evropskom putu. Naime, kroz ekološke poreze je u EU27 2009. prikupljeno € 287 milijardi, a 2014. (EU28) nekih € 329 milijardi. Od toga, na energetske poreze otpada 74%, na transportne 21,8%, i na poreze na resurse i zagađenje 4,2%. To su ujedno tri poreske kategorije u koje spadaju svi porezi vezani za zaštitu okoline u zemljama EU. Naravno, nije važno samo koliko otpada na koju poresku kategoriju, nego i ko snosi poreski teret. U slučaju energetskih poreza 50,9% snose domaćinstva, 46,9% firme, a 1,4% nerezidenti. Kod transportnih poreza, gde spadaju svi porezi vezani za saobraćaj, sem poreza na gorivo, njih 69,4% plaćaju firme, 20,3% domaćinstva, a 10,2% sume nije alocirano. Kod poreza na resurse i zagađenje, njega u 73% slučajeva plaćaju firme, 23,1% domaćinstva, a 3,9% nije alocirano.

Sve u svemu, od ukupnih troškova zaštite okoline u zemljama EU, firme snose nešto iznad 60%, a domaćinstva nešto ispod 40%.

PODSTICAJI

Podsticaji za neku aktivnost, uključujući zaštitu životne sredine, mogu se osigurati na razne načine. U njih spadaju korisničke naknade, porezi, trgovina emisionim pravima i stimulacije, koje aktuelni Zakon iz 2016. godine poznaje. Njihovo delovanje je različito u ekonomskom smislu.

Korisničke naknade za ekološke svrhe su deo ukupne cene nekog proizvoda ili usluge, koje plaćaju korisnici, a koje služe za uklanjanje štetnih ekoloških posledica. Na primer, potrošači naftnih derivata ili električne energije plaćaju i deo namenjen ekološkim svrhama u sklopu ukupne cene goriva ili energije po prodatoj jedinici proizvoda.

Porezi su široka kategorija i mogu postojati različiti porezi za ekološke svrhe.

Među ***stimulacijama*** mogu postojati razni oblici državne pomoći, od kojih su najčešće subvencije. Na primer, ako država odobrava premiju na energiju iz obnovljivih izvora ili ako stimuliše ekološki manje štetnu tehnologiju (obično u industriji) ta sredstva za firme postaju poslovni prihod. Dok zagađivač koji ima ekološki porez ima interes da proizvodi manje, jer je

porez kao kaznena tarifa, proizvođač „čiste“ energije ima interes da proizvede više, jer je subvencija nagradna tarifa.

Sekundarna trgovina emisionim pravima pomaže bolju alokaciju resursa i svakako je treba koristiti.

PROBLEMI ZAKONA O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

Iako je Evropska Komisija u Izveštaju iz 2017. godine ocenila da je Srbija ostvarila izvestan napredak u daljem usklađivanju sa pravnim tekovinama Evropske unije, ističemo neke jako sporne tačke Zakona iz 2016. godine.

- Mnoge njegove odredbe su otvorene, jer se kaže da će vlada naknadno, kroz podzakonska akta „odrediti bliže uslove...“. Određivanje tih bližih uslova suštinski definiše primenu zakona i odgovarajuće troškove. Ako se ti uslovi precizno ne znaju, teško je govoriti o efektima zakona.
- U Zakonu ne stoje neke važne stvari (i ne treba da stoje), ali će one imati veliki uticaj ne samo na primenu Zakona, nego i na život i poslovanje. Na primer, sadašnji niski ekološki porezi u Srbiji mogu se smatrati i kao indirektna državna pomoć, tj. subvencija. Iako ni u zemljama EU ekološki izdaci nisu jednaki, ovako niski izdaci nisu mogući ako treba da se plaćaju stvarni troškovi za upotrebljenu vodu, električnu energiju ili daljinsko grejanje, dok se paralelno usvaja regulativa EU tokom perioda ulaska i posle ulaska u punopravno članstvo. Usvajanjem regulative ekološki izdaci firmi će porasti, što će povećati i njihove poslovne troškove. Zato se mora imati u vidu da usvajanje EU regulative znači gubitak jedne konkurentske prednosti, koju bi trebalo nadoknaditi reformom poslovnog okruženja i unapređenjem vladavine prava. Naravno, gledano iz drugog ugla, povećanje ekoloških poreza znači i uklanjanje prikrivene državne pomoći. Generalno, dobit od ovoga bi bila u zdravijoj sredini i manjim zdravstvenim izdacima.
- Poslovni svet i njegova udruženja u Srbiji kao značajnu smetnju poslovanju navode proizvoljnost u određivanju lokalnih naknada i taksi, uključujući i one u ekološke svrhe. Ni to nije stvar zakona, već uglavnom podzakonskih rešenja, u kojima bi trebalo utvrditi maksimalne iznose lokalnih taksi i naknada za sve, pa i ekološke svrhe. Ovo važi za slučajeve gde količinske emisije već nisu određene. To se može uraditi pomoću maksimalnog iznosa takse (naknade) u odnosu na prosečan dohodak zaposlenih u toj jedinici lokalne vlasti. Minimalne iznose ne treba određivati, da bi se održala fiskalna konkurencija.
- Zakon ne poznaje sekundarnu trgovinu pravima na zagađivanje, koja postoji u EU i trebalo bi je i ovde predvideti (ili bar ne zabranjivati je), jer je to koristan postupak alokacije prava i mimo EU. Emisija municipalnih obveznica za jedan manji broj opština u Srbiji takođe može poslužiti kao izvor sredstava za zaštitu životne sredine.
- U čl. 90 se kaže da Zeleni fond radi u sastavu Ministarstva. To nije dobro rešenje, jer su loša iskustva sa tako postavljenim fondovima, komisijama i sl., pošto oni onda pate od nesamostalnosti, neodgovornosti i izbegavanja osetljivijih zahvata. S druge strane ne treba precenjivati očekivanja da će Fond mnogo doprineti racionalnijem trošenju ekoloških sredstava. U zemlji u kojoj je administracija generalno neefikasna i koruptna, ni službenici Fonda ne mogu biti mnogo bolji. Postoji bojazan i da bi Ministarstvo sredstva za ekološke svrhe lako moglo da preusmerava, ako bi Fond bio deo Ministarstva. Fond bi trebalo da bude nezavisan u njegovom radu i da odgovara Skupštini. Na kraju, postojanje Fonda može postati alibi da se Ministarstvo abolira,

čime bi postojao dvostruki trošak, a jedino bi od Fonda mogle da se očekuju zaštitne akcije.

- Vlada lakonski konstatuje da se donošenjem novog Zakona o zaštiti životne sredine neće povećati troškovi za privredu i domaćinstva. Samo donošenje Zakona neće povećati ekološke izdatke, ali njegova primena hoće. Ranije je obrazloženo zašto je tako. Prosto, predviđeni su neki oblici zaštite okoline na višem nivou od dosadašnjeg, pa i troškovi moraju biti viši – štaviše, mnogo viši. O tome govori i Nacionalna strategija za zaštitu životne sredine i Obrazloženje Zakona, samo na drugom mestu (up.Vlada Srbije 2015a, s.19). Dakle, u istom dokumentu pod naslovom Obrazloženje Vlada tvrdi dve suprotne stvari – da će ekološki izdaci naglo i značajno porasti (s. 19) i da to neće dodatno koštati domaćinstva i privredu (s. 26).

Na samom kraju, ne vidi se nikakav razlog za „hitan postupak“ po kome su se donosile izmene Zakona o zaštiti životne sredine (Vlada Srbije 2015a, s.15), sem što Vlada nije pravovremeno pokrenula zakonske promene u susret obavezama koje nastaju po osnovu približavanja EU.

EKOLOŠKI SAVET ZA FISKALNI SAVET

26. jun 2018.

„Srbija je trenutno među ekološki najzagađenijim zemljama u Evropi – što ugrožava zdravlje stanovništva, skraćuje prosečan životni vek, pogoršava kvalitet života i utiče na neravnomeran regionalni razvoj. Fiskalni savet ocenjuje da bi javne finansije morale odmah da se suoče sa ovim problemom, odnosno da bi budžet za 2019. trebalo da predvidi mnogo veća sredstva za investicije u zaštitu životne sredine. Za to trenutno postoji fiskalni prostor, što je retka prilika koju ne bi trebalo propustiti, tj. novac ne bi trebalo potrošiti na ekonomski neopravdane populističke mere. Povećanje izdvajanja u zaštitu životne sredine popravilo bi strukturu budžeta (veće javne investicije) i pozitivno bi delovala na privredni rast.“

(Fiskalni savet Republike Srbije)

Usledio je odgovor Podrinjskog anti korupcijskog tima od 28. juna 2018. godine :

„Nakon saopštenja za javnost Fiskalnog saveta u kojem se očekuju veća izdvajanja države i lokalnih samouprava u zaštitu životne sredine, odnosno povećanje ulaganja sa 0,7% na 1,3% BDP-a, Podrinjski anti korupcijski tim pozdravlja ovakav stav Fiskalnog saveta, ali i podseća da su očekivanja predsednika saveta o učešću lokalnih samouprava u ovom procesu nerealna, bez istinske fiskalne decentralizacije i ozbiljne analize prihoda i rashoda pojedinih republičkih javnih preduzeća čiji je rad vezan za zaštitu životne sredine.

Odlazeći sa funkcije ministra finansija, Dušan Vujović je izjavio da je kroz fiskalnu stabilnost moguće obezbediti izuzetno povoljne kredite Svetske banke koje bi lokalne samouprave u Srbiji mogle da koriste za razvoj komunalne infrastrukture. Međutim, javnosti je ostalo nepoznato ko bi bio garant za pomenute kredite, s' obzirom da je opšte poznato u kakvom su stanju finansije na lokalnu i da su retke lokalne samouprave koje već nisu enormno zadužene.

Iz Podrinjskog antikorupcijskog tima koji je članica Koalicije za nadzor javnih finansija izražavaju sumnju u iskrenost ovakvih preporuka Fiskalnog saveta, s' obzirom da su se republičke vlasti opredelile za fiskalnu centralizaciju nasuprot prenosa (decentralizacije) ingerencija na lokalne samouprave, koje uz to prati i aktuelna zabrana zapošljavanja što samo dodatno opterećuje rad i funkcionisanje lokalnih organa vlasti, pa je apsolutno nerealno očekivati njihov značajniji doprinos u prevazilaženju infrastrukturnog jaza sa EU kada su u pitanju ekološki standardi.

Lepo zvuči kada se čuje podatak da su se smanjenjem deficita od 2,2 milijarde evra stvorili uslovi da država iz budžeta godišnje izdvoji od 350 do 400 miliona evra za zaštitu životne sredine, dok se izdvajanje dodatnih 100 miliona očekuje da obezbede lokalne samouprave, javna i državna preduzeća. Iz Fiskalnog saveta podsećaju da su ovakve mere neophodne i iz razloga obaveza koje će biti preuzete iz Poglavlja 27 i eventualnih „penala“ za zagađenje životne sredine sa kojima se Srbija može u budućnosti susresti. Iz lozničkog PAKT-a pak podsećaju da donosioci odluka u Republici Srbiji prevashodno imaju obavezu prema

građanima Srbije, pa tek onda prema institucijama Evropske Unije. PAKT podseća da je u publikaciji „Prirodni resursi i koruptivne prakse“ ukazao na loš odnos nadležnih institucija prema zaštiti životne sredine, kroz pojavne oblike korupcije u oblasti eksploatacije prirodnih resursa, zaštite voda i eksploatacije šuma. Ukazano je i na hitnu neophodnost izmene strukture prihoda JP „Srbijašume“, nesvršishodnost velikog broja javnih nabavki JP „Srbijavode“ i hronično-nedostajućeg kapaciteta u inspekcijским službama republičkih organa. Iz PAKT-a smatraju da se većom disciplinom, pojačanim inspekcijским nadzorom i suzbijanjem koruptivnih dela u oblasti zaštite životne sredine može na godišnjem nivou uštedeti nedostajućih 100 miliona evra, ali takvu projekciju i to usmerenje nismo imali priliku da čujemo od Fiskalnog saveta. Potreban novac za infrastrukturne projekte koji se navodi u saopštenju Saveta i šteta koja nastaje zbog nedostatka istog, uvećavaće se rapidno u godinama koje predstoje, a podaci su više nego porazni, kada je Srbija u pitanju. Zapostavljanje problema zaštite životne sredine koštalo je Srbiju u poslednjih osam godina preko 5 milijardi evra. Naime, procena troškova aproksimacije iz 2010. godine iznosila je prema sektorima i ukupno do 2030 godine - 10,584,000,000 evra, dok poslednje procene govore da je cena prilagođavanja evropskim standardima za Srbiju porasla na preko 15 milijardi evra.

Da sve nije tako crno, govore računice da bi Srbija ulaganjem u zaštitu životne sredine na svaki uloženi evro zaradila tri. Dobiti implementacije evropskih standarda mogli bi se „unovčiti“ kroz prodaju preferencijala članicama EU na industrijsko i zagađenje vazduha, pošto je jasno da Srbija nije u stanju trčati tehnološku trku sa razvijenim zemljama Zapada. Koliki je stvarni budžetski gubitak Srbije na polju zaštite životne sredine teško je odrediti, ali primer suseda Bugarske dovoljno govori sam za sebe. Bugarskoj je u finansijskom periodu 2007-2013 iz budžeta EU alocirano 6,9 milijardi evra iz fondova regionalne i kohezivne politike, a za period 2014-2020 7,6 milijardi. Troškovi koji ne mogu biti pokriveni iz fondova, moraju biti finansirani od strane države (primena načela „Zagađivač plaća“) i korisnika infrastrukture tj. građana Srbije. Da bi se u ovakvoj konstalaciji stvari smanjio pritisak na i ovako „iscrpljene“ kapacitete lokalnih samouprava, PAKT predlaže Fiskalnom savetu da donosiocima odluka preporučí budnu pažnju kada su u pitanju : svrsishodno trošenje sredstava namenjenih zaštiti životne sredine, pojavne oblike korupcije u oblasti eksploatacije prirodnih resursa i značajne uštede u transparentnim procesima javnih nabavki u oblasti zaštite životne sredine.

Podrinjski anti korupcijski tim i

Koalicija organizacija pprotiv korupcije u zaštiti životne sredine

SVRSISHODNOST „ZELENIH JAVNIH NABAVKI“ U 2017. GODINI

Podrinjski anti korupcijski tim

„Nepunih šest milijardi i trista miliona evra - to je ukupna količina novca koju su budžetski korisnici u Srbiji potrošili, a kod čijeg je trošenja Državna revizorska institucija u 2017. godini, utvrdila nepravilnosti. Nepravilnosti koje su utvrdili revizori najbolje govore o nefunkcionisanju sistema finansijskog upravljanja i kontrole.“ (TV N1 – 05.04.2018.)

Za potrebe istraživanja svrsishodnog trošenja budžetskog novca u zaštiti životne sredine, Podrinjski anti korupcijski tim PAKT, uradio je analizu sprovedenih postupaka javnih nabavki u 2017. godini za sledeće subjekte : Ministarstvo poljoprivrede, JP Srbijavode, JP Srbijašume i Agencija za zaštitu životne sredine. Kada je u pitanju svrsishodnost javnih nabavki u sektoru zaštite životne sredine, monitoring tim je želeo da ispita da li je trošenje sredstava iz budžeta Republike Srbije upotrebljeno u skladu sa načelima ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti i u skladu sa planiranim ciljevima. Ovaj vid monitoringa posebno je značajan u sektoru zaštite životne sredine, posmatran kroz prizmu pregovaračkog Poglavlja 27 – jednog od najobimnijih i najzahtevnijih poglavlja iz perspektive Srbije, a svakako najskupljeg pregovaračkog poglavlja po građane Srbije. Primenjena metodologija podrazumeva : **načelo ekonomičnosti** – kroz minimalni utrošak sredstava za određenu aktivnost vodeći računa da se pri tom ne dovodi u pitanje očekivani kvalitet; **načelo efikasnosti** – koje izražava odnos između ostvarenih rezultata u proizvodnji roba, ili pružanju usluga i iskorišćenih resursa za proizvodnju, odnosno pružanje usluga; i **načelo efektivnosti/uspešnosti** koje se izražava kroz stepen do koga su postignuti postavljeni ciljevi, kao i odnos između planiranih i ostvarenih efekata određene aktivnosti/nabavke. Kroz sveopštu ocenu svrsishodnosti posmatrali smo i ocenjivali rad/odluke/rešenja institucija nadležnih za primenu Zakona o javnim nabavkama, ali i postojanje internih akata o bližem uređenju postupaka javnih nabavki kod posmatranih naručilaca.

U izveštajnom periodu obrađeno je ukupno 1402 postupaka javnih nabavki i sve su evidentirane u bazi podataka. Najviše postupaka imalo je JP „Srbijašume“ – 991, Ministarstvo poljoprivrede – 141, JVP „Srbijavode“ – 252 i Agencija za zaštitu životne sredine 18.

Najveći kontrolisani nabavljač u sistemu zaštite životne sredine je JP „Srbijašume“ sa ukupno realizovanih 991 javnih nabavki u 2017. godini. Plan javnih nabavki usvojen je 01.02.2017. god. i nije menjan, bar prema podacima koji su objavljeni na portalu Uprave. 653 nabavke realizovane su u otvorenom postupku, 221 nabavka male vrednosti, 1 konkurs za dizajn (sadni materijal za Šumsko gazdinstvo „Niš“ ?!), 6 u kvalifikacionom postupku i 110 u pregovaračkom postupku. Ukupna vrednost realizovanih nabavki je 5.107.349.955 rsd. Ovo javno preduzeće samo jednom se u toku godine obratilo Upravi za JN za mišljenje i dobilo pozitivan odgovor. Ponuđači su se 7 puta obraćali Komisiji za zaštitu prava u postupcima javnih nabavki nakon odluka JP „Srbijašume“, 4 žalbe Komisija je odbila kao neosnovane, dok su tri usvojene od kojih dve delimično. Prosečan broj ponuđača po javnoj nabavci u 2017. godini je 2,13. Srbijašume poseduju dobro razrađene interne akte : Pravilnik o bližem uređivanju postupka javne nabavke i Interni plan za sprečavanje korupcije u postupcima javnih nabavki.

JVP „Srbijavode“ usvojilo je plan javnih nabavki 21.03.2017. godine. U toku kontrolisane godine sprovedo je ukupno 252 nabavke ukupne vrednosti 3,692,238,606 rsd. 186 nabavki realizovano je u otvorenom postupku, 52 u pregovaračkom i svega 14 nabavki male vrednosti. Srbijavode se Upravi u toku 2017. godine obratilo čak 60 puta za mišljenje, i svi zahtevi su rešeni pozitivno. U postupku zaštite prava Komisija je odlučivala dva puta, a na portalu Uprave se mogu pronaći dva ista rešenja sa različitim datumima donošenja, što ukazuje na grešku nadležne institucije. Prosečan broj ponuđača u 2017. godini je bio 2,43.

Agencija za zaštitu životne sredine u 2017. godini sprovedla je 18 javnih nabavki. I pored ovako relativno malog obima, Plan javnih nabavki menjan je dva puta, prvobitno donet 05.januara, prvi put je izmenjen 20. juna, a poslednju izmenu beležimo 10. oktobra. Četiri nabavke sprovedene su u otvorenom postupku, 13 nabavki male vrednosti i jedna u pregovaračkom postupku bez poziva, ukupne vrednosti 97.282.000 rsd. Prosečan broj ponuđača za posmatranu godinu je bio 2,82.

Ocenu svrsishodnosti kontrolisanih naručilaca posmatrali smo kroz procenat primene pregovaračkih postupaka, kao vrste postupka koja obezbeđuje najmanju konkurenciju. Ispitali smo i u kojoj meri naručioc i vrše kontrolu i evaluaciju svih faza i celishodnosti sprovedenih pregovaračkih postupaka, ali i kakav uticaj na svrsishodnost nabavki imaju nadležne institucije (uprava i komisija) zbog neefikasnosti u radu i loše kordinacije sa naručiocima.

Na kontrolisanom uzorku od 1402 sprovedenih javnih nabavki 176 (ili 12,55%) realizovano je u pregovaračkom postupku, od čega je 94 bilo bez poziva za podnošenje ponuda, a 83 sa pozivom. Ovako izražen visok procenat evidentno utiče na tendenciju smanjenja prosečnog broja ponuđača.

Razvrstano prema posmatranim naručiocima :

naručilac	Br.pregovaračkih postupaka	Bez poziva	Sa pozivom	% od ukupno
<i>Ministarstvo poljoprivrede</i>	13	12	1	9,22 %
<i>JP Srbijašume</i>	110	31	79	11,10%
<i>JVP Srbijavode</i>	52	50	2	20,63%
<i>Agencija za zaštitu životne sredine</i>	1	1	/	5,56%

U 2017. godini, od posmatranih 176 sprovedenih pregovaračkih postupaka javnih nabavki 95% ugovora je zaključeno nakon sprovedenih postupaka po članu 36.1.1), 36.1.2) i 36.1.3 Zakona o javnim nabavkama, uz prosečan broj ponuđača 1,57%. Dodatno zabrinjava podatak da je najveći broj ugovora u posmatranoj godini u pregovaračkom postupku sa tačno određenim ponuđačem, usled tehničkih ili umetničkih razloga (član 36.1.2.) ZJN, od 176 zaključenih ugovora – 94, odnosno 53,4%.

U daljem toku istraživanja utvrdili smo i da većina monitorisanih naručilaca ne vrši na adekvatan način analize tržišta pre pokretanja pregovaračkog postupka u skladu sa načelima ekonomičnosti i efikasnosti, odnosno i ako tvrde da to rade, ne postoje adekvatni pisani tragovi o tome. Pri tom je potvrđeno i da ni jedan naručilac nije radio analizu životnog ciklusa

predmeta javne nabavke, što u konačnici dodatno može implicirati povećanje troškova predmetne nabavke. Negativna tendencija je i da naručiocima ne preduzimaju u potpunosti odgovarajuće mere radi postizanja najboljeg odnosa cene i kvaliteta (*best value for money*) iz razloga što nedovoljno razmatraju kriterijume za dodelu ugovora i pregovaranjem ne obezbeđuju potpunu efikasnost nabavke. Po kriterijumu najniže ponuđene cene od 176 nabavki u pregovaračkom postupku, dodeljeno je 96% ugovora, a svega 4% ugovora je dodeljeno po principu ekonomski najpovoljnije ponude. Jedan od razloga zašto naručiocima ne pregovaraju efikasno leži i u podatku da je u 2017. godini na posmatраниh 176 nabavki u pregovaračkom postupku zaključeno 43 ugovora (24,43%) nakon prihvatanja inicijalne ponude, bez prisustva ponuđača. Takođe, posmatrani naručiocima nemaju uspostavljenu objektivnu i sistematičnu kontrolu svih faza sprovedenog pregovaračkog postupka, što dodatno uvećava rizike za neefikasnu i eventualno koruptivnu javnu nabavku.

Upravu za javne nabavke u procesu ostvarivanja svrsishodnosti u predhodnom periodu karakteriše inooletnost, neefikasnost, neodgovornost prvenstveno prema građanima Srbije, a zatim i prema učesnicima u postupcima javnih nabavki, ali i neusklađenost i neefikasna kordinacija sa naručiocima. Opšte primetna neusklađenost Uprave i naručilaca ogleda se kroz činjenicu da se pojedini pregovarački postupci sprovode bez mišljenja UJN o osnovanosti primene postupka. Gotovo je nemoguće zdravorazumski objasniti da je u 2017. godini JP „Srbijašume“ sprovelo 110 pregovaračkih postupaka uz svega jedno objavljeno mišljenje Uprave. Gotovo 90% predmetnih nabavki odnosilo se na pribavljanje usluga na poslovima korišćenja/seče šuma.

Sa druge strane JVP „Srbijavode“ u 2017. godini dobilo je 60 pozitivnih mišljenja uprave i na osnovu njih zaključilo 52 ugovora u pregovaračkom postupku sa jednim, unapred poznatim ponuđačem. Naime, Uprava je konstatno „blagonaklono“ izlazila u susret ovom preduzeću sa pozitivnim mišljenjima za nabavku radova na redovnom održavanju vodnih objekata za zaštitu od poplava i održavanje vodotokova. U zahtevima, naručilac se poziva na isključivo pravo vodoprivrednih društava da obavljaju određene poslove iz delatnosti javnog vodoprivrednog preduzeća koje crpe iz člana 53. stav 5. i 6. Zakona o vodama, ali i Naredbom o utvrđivanju Operativnog plana za odbranu od poplava i to na određenim sektorima i deonicama. Rešenja kojim se utvrđuje ekskluzivna licenca privrednim društvima izdaje Republička direkcija za vode. Gotovo je apsurdno da su građani Srbije svedoci enormnog bogaćenja legalnih i nelegalnih eksploatatora šljunka i peska širom zemlje u koje nadležni organi i institucije imaju toliko poverenja da sami prijavljuju iskope za predhodni mesec (Srbija od nelegalne eksploatacije godišnje gubi preko 30 miliona evra), dok se sa druge strane utvrđuje ekskluzivno pravo po teritorijalnom principu o održavanju vodotokova, pa se na taj način sužava konkurencija i među firmama koje imaju rešenja, a kojih ima preko 50 na teritoriji R.Srbije.

Da ne bude usamljena s' vremena na vreme pobrine se i Republička komisija za zaštitu prava prilikom rešavanja po podnetim zahtevima za zaštitu prava ponuđača, neblagovremenim postupanjem postaje uzrok ulaska naručioca u pregovarački postupak i neefikasnu javnu nabavku.

Da bi se u sistemu zaštite životne sredine popravila efikasnost, ekonomičnost i efektivnost javnih nabavki, potrebno je dodatno osnažiti kapacitete naručilaca, Uprave i Komisije.

Posebnu pažnju treba obratiti na istraživanje tržišta i razmatranje troškova životnog ciklusa predmeta javne nabavke, uz pažljivo određivanje kriterijuma za dodelu ugovora, kao i parametara o kojima će se pregovarati u postupku.

Opšta preporuka naručiocima je da kad god je moguće izbegavaju pregovarački postupak u cilju obezbeđivanja što veće konkurencije, a ukoliko to nije moguće da sa dužnom pažnjom dokumentuju kontrolu svih faza pregovaračkog postupka kao i kontrolu svrsishodnosti predmetne nabavke.

Primer 1 :

„Usluga na poslovima korišćenja šuma“ koji centralizovano sprovodi JP „Srbijašume“ za potrebe šumskog gazdinstva „Boranja“ iz Loznice. 16.01.2017. godine JP „Srbijašume“ objavilo je obaveštenje o zaključenom ugovoru prema kojem je u prve četiri partije ugovor dobila firma „Sam komerc“ Milovana Samardžića iz Malog Zvornika, ukupne vrednosti bez pdv-a 15.342.021 rsd. Uvidom u Ugovor o radu i Aneksima ugovora o radu, ustanovili smo da je Milovan Samardžić zaposlen u JP „Srbijašume“ od 2004. godine, prvo na radnom mestu šumara, pa revirnog tehničara, dok se trenutno u firmi vodi na radnom mestu magacionera. U predhodne tri godine, firma „Sam komerc“ Milovana Samardžića i sestra firma „ZTR Vesna“ SR vlasnika Vesne Samardžić takođe iz Malog Zvornika samo na poslovima iz predmetne javne nabavke inkasirali su 70.625.870 rsd. JP „Srbijašume“ se obratila Upravi za javne nabavke dopisima br. 6508 i 6591 od 18.12.2014. i 24.12.2014. sa zahtevom za mišljenje u vezi sa primenom Zakona o javnim nabavkama i postavljenim pitanjem „da li je moguće dodeliti ugovor ponuđaču čiji je vlasnik zaposlen kod naručioca kao magacioner, čiji opis radnog mesta nema dodirnih tačaka sa predmetom javne nabavke?“. U svom odgovoru Uprava za javne nabavke poziva se na član 29. Zakona o javnim nabavkama, a koji propisuje da sukob interesa postoji u smislu ovog zakona, kada odnos predstavnika naručioca i ponuđača može uticati na nepristrasnost naručioca pri donošenju odluke u postupku javne nabavke, odnosno „ako predstavnik naručioca ili sa njim povezano lice učestvuje u upravljanju ponuđača, ako predstavnik naručioca ili sa njim povezano lice poseduje više od 1% udela – odnosno akcija ponuđača i ako je predstavnik naručioca ili sa njim povezano lice zaposleno ili radno angažovano kod ponuđača ili sa njim poslovno povezano“. Uprava se u iznetom mišljenju poziva i na član 3. stav 1. tačke 8.,10., i 11. Zakona o javnim nabavkama koje definišu ko su predstavnici naručioca, ko su povezana lica i šta se podrazumeva pod poslovima javnih nabavki i u predmetnom slučaju daje neobavezujuće mišljenje da ne postoji sukob interesa. Međutim, u svom odgovoru Uprava naručiocu skreće pažnju na član 23. Zakona o javnim nabavkama kojim se definiše zaštita integriteta postupka. Stavom 1. pomenutog člana 23. propisano je „da lice koje je učestvovalo u planiranju javne nabavke, pripremi konkursne dokumentacije ili pojedinih njenih delova, i sa njim povezano lice ne može nastupati kao ponuđač , niti može sarađivati sa ponuđačima ili podizvođačima prilikom pripremanja ponude“. Uvidom u Pravilnik o bližem uređivanju postupka javne nabavke koji je dana 25.12.2015. godine doneo Nadzorni odbor JP „Srbijašume“ br. 42/2015-5 u članu 64. u stav 1. koji uređuje Pravila za potpisivanje dokumenata o izvršenom prijemu dobara, usluga ili radova, navodi se : „zaposleni koji vrši kvantitativni i kvalitativni prijem dobara, usluga ili radova, potpisuje otpremnicu, a gde je potrebno i moguće, sačinjava i zapisnik o

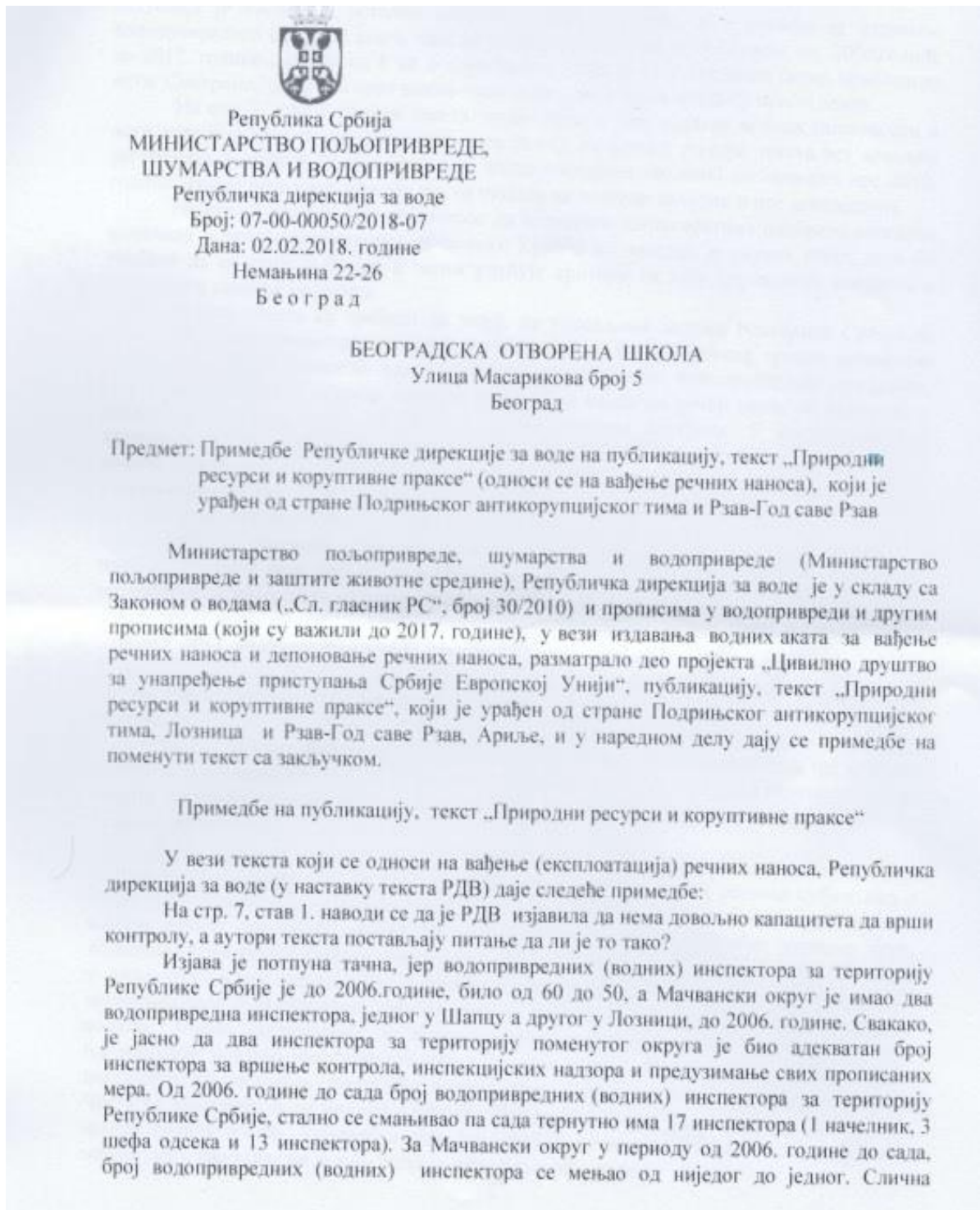
kvantitativnom i kvalitativnom prijemu dobara, usluga ili radova“. Podsetimo, u opisu radnog mesta Milovana Samardžića stoji upravo da je zadužen za kvantitativni i kvalitativni prijem dobara i usluga, pa u praksi može doći do situacije da upravo Milovan Samardžić kao magacioner, vrši kvantitativni i kvalitativni prijem dobara od svog preduzeća „SAM komerc“ ili sestre firme „ZTR Vesna“SR, što bi svakako pored ugrožavanja integriteta postupka narušilo i član 22. Internog plana za sprečavanje korupcije u javnim nabavkama JP „Srbijašume“ koji govori o profesionalizmu i poslovnoj etici.“ Ponuđač, u ovom slučaju JP „Srbijašume“-ŠG „Boranja“-Loznica, uprkos svemu nastavlja saradnju sa preduzećem „SAM komerc“ i njenom sestrom firmom i u 2016. i 2017. godini, zaključivši po tri Ugovora za tri partije nabavke usluga „Seče i izrade drvnih sortimenata“ u ukupnoj vrednosti preko 15 miliona dinara. Monitoring tim PAKT-a obratiće se i nadležnim pravosudnim organima sa predlogom o pokretanju istražnog postupka.

Primer 2

10.05.2017. godine Ministarstvo poljoprivrede je raspisalo javnu nabavku u pregovaračkom postupku JN PP 1/2017 – „Radovi – adaptacija objekta Srbijašume u Beogradu u ulici Mihaila Pupina 113“, a kao osnov za pokretanje pregovaračkog postupka navodi se mišljenje Uprave za javne nabavke br. 404-02-1130/17 od 30.03.2017. godine. Kao razlog za hitnost koji je prihvaćen od strane Uprave za JN navodi se da je Vlada Republike Srbije tek 29.12.2016. godine prostor Srbijašuma na pomenutoj adresi dodelila Upravi za agrarna plaćanja, a da je adaptacija ovog prostora preduslov akreditacije Uprave za agrarna plaćanja kao nosioca uloge IPARD agencije, kao i da od sticanja akreditacije zavisi raspisivanje konkursa za dodelu IPARD sredstava domaćim poljoprivrednicima, čija je upotreba ograničena do kraja 2018. godine. Za uslov IPARD akreditacije zna se već više od dve godine, pa se postavlja pitanje da li je pozivanje na zakasnelu odluku Vlade dovoljno valjan argument za pokretanje pregovaračkog postupka za posao rekonstrukcije vredan pola miliona eura, ili se ovde radi o klasičnoj zloupotrebi procedura!? U pregovaračkom postupku, ispoštovana je preporuka Uprave za JN da se pozivi upute na minimalno tri adrese, pa se na tender tako javilo čak četiri firme, dok je u međuvremenu zbog ispravke tehničke dokumentacije pomeran i rok za podnošenje ponuda za 7 dana. 01.06.2017. godine Ministarstvo poljoprivrede – Uprava za agrarna plaćanja objavljuje Odluku o dodeli ugovora firmi INVESTMENT PROJECT GROUP iz Beograda. Ostale tri ponude (Termomont doo, Vlado Baumachinen doo i Millenium Team doo) su odbijene iz istog razloga i uz obrazloženje da ponude nisu sadržale dokaz iz člana 75. stav 1. tačka 5 – REŠENJE O UPISU U REGISTAR LICA OVLAŠĆENIH ZA OBAVLJANJE POSLOVA IZVOZA I UVOZA NAORUŽANJA I VOJNE OPREME, brokerskih usluga i tehničke pomoći !!! Nakon provere konkursne dokumentacije utvrdili smo da je gore navedeni uslov, postavljen kao obavezan uslov u dokumentaciji, čime je povređeno načelo konkurencije i jednakih šansi. Daljom analizom konkursne dokumentacije smo utvrdili da u specifikaciji radova za predmetnu javnu nabavku, ne postoji niti jedan razlog da se ponuđač uslovi sa rešenjem o upisu u Registar lica koja se bave poslovima uvoza i izvoza naoružanja i vojne opreme. Pravni tim PAKT-a prijavio je slučaj nadležnim organima, ali i Državnoj revizorskoj instituciji.

„ŠUMOVI“ NA VEZI PAKT – REPUBLIČKA DIREKCIJA ZA VODE

U okviru prve godine partnerske saradnje sa BOŠ-om, organizacije PAKT i Rzav objavile su publikaciju pod nazivom „Prirodni resursi i koruptivne prakse“. Namera istraživača je bila da kroz istraživačke priče osvetli loše primere eksploatacije šljunka iz rečnih korita i poljoprivrednog zemljišta, kao i da istakne loša zakonska rešenja i predloži nova. Publikacija je naišla na jako dobar odziv u javnosti, ali je na autore poseban utisak ostavila reakcija nadležnih iz JVP „Srbijavode“ koje prenosimo u celosti :

ситуација је била и у осталим службама РДВ, а такође, и у служби за издавање водопривредних (водних) аката, тако да се број службеника у тој служби од 2006. године до 2017. године смањило од 8 на 2 службеника, иако је број предмета остао приближно исти. Сматрамо, да је ово врло важна чињеница и да је треба истаћи у првом плану.

На стр. 7, став 2. аутори текста коментаришу број издатих водних сагласности и исти доводе у везу са интересом јавности за ову делатност. Аутори текста без довољно аргумената, у смислу колико је издато водопривредних (водних) сагласности пре 2010. године, износе неке констатације као на пример да се копао шљунак и пре деведесетих.

На стр. 7, став 3. аутори износе да је водним сагласностима одобрена наведена количина и потом прерачунава на основу Уредбе и наведен је укупан износ који би требало да се слије у буџет, а затим упућује критику да није спроведена контрола и примењена казнена политика.

Аутори текста су требали да знају, да управљање водама Република Србија се остварује преко Министарства и других надлежних министарстава, органа аутономне покрајине, органа јединице локалне самоуправе и јавног водопривредног предузећа. Поступак утврђивања обавеза плаћања накнаде за извађени речни нанос се спроводи у складу са законом којим се уређује општи управни поступак. У погледу камате, застарелости, принудне наплате и контроле плаћања накнада за воду из члана 153. Закона о водама примењују се одредбе закона којим се уређује порески поступак и пореска администрација (до 2016. године), а од 2016. примењују се одредбе закона којим се уређује извршни поступак и у 2017. години водни инспектори су били максимално ангажовани на контроли субјеката који врше нелегално вађење и депоновање речног наноса. У границама својих овлашћења водна инспекција у случајевима непланске експлоатације материјала из корита и са инундација и сл. је доносила решења о забранама и подносила пријаве.

У 2017. години извршено је укупно 827 инспекцијских прегледа у области вађења речног наноса, донето 96 решења, поднето 42 пријаве за кажњива дела, од тога 35 захтева за покретање прекршајног поступка, 2 пријаве за привредне преступе и 5 кривичних пријава.

Вађење речних наноса врши се са водног земљишта, на локалитетима где је то од интереса за очување или побољшање водног режима, у обиму који неће нарушити водни режим, постојећу експлоатацију подземних вода, стабилност обала и природну равнотежу акватичних и приобалних екосистема.

У Мачванском управном округу, водни инспектори су у случајевима када утврде да пропис није примењен или да је неправилно примењен, доносили решења субјектима о отклањању утврђених незаконитости/неправилности или забране вршења активности вађења речних наноса без водне сагласности и изрицали су посебне управне мере, подносили прекршајне пријаве, пријаве за учињени привредни преступ, кривичне пријаве, у циљу отклањања недостатака. Неправилности су се најчешће односиле на вршење нерационалног и неправилног вађења речних наноса. У вршењу послова из Закона о водама, водни инспектори су након утврђивања чињеничног стања подносили одговарајуће пријаве због повреде одредаба овог закона. Пријаве које подносе водни инспектори су често без ефекта због висине казни које су прописане донетим одлукама. Често се дешавало да се пријаве одбацују због застарелости. Током суђења инспектори немају правну помоћ. Уколико и дође до пресуде казне су најчешће испод законског минимума и као такве не делују дестимулишуће на починиоце.

На стр. 7. и 8., наводи се да се није десило да се неки захтев одбије. Да ли су аутори текста разматрали могућност, да је странка која прибавља водна акта била писменом обавештена (некада и два пута) о недостајућој документацији која се прилаже уз захтев, и да је странка у року поднела недостајућу документацију, тако да је орган могао да изда водну сагласност. Такође, аутори треба да имају у виду да, орган решава захтев странке у складу са Законом о општем управном поступку на основу основних начела: начело заштите права странке и остваривања јавног интереса, начело помоћи странке, начело делотворности и економичности поступка и др..

Изјава о томе да није било одбацања захтева за издавање водних аката (водних услова и водних сагласности), је нетачна. Захтеви за издавање водних сагласности на техничку документацију (за водне услове нисмо претраживали базу података јер је много обимнија од базе података за водне сагласности), тј. Пројекат за вађење речних наноса из водотока Дрина, од овог Министарства, РДВ, одбачен је Закључком, за подносиоца захтева Stobex doo Лозница од 06.08.2015. године. Ове податке о издатим Закључцима о одбацању захтева подносиоца захтева за издавање водних аката за вађење речних наноса, Подрињски антикорупцијски тим из Лознице, није тражио од овог Министарства, РДВ. Напомињемо да све податке које аутор користи у предметној публикацији, а који се односе на подносиоце захтева којима су издата решења о водним сагласностима за вађење речних наноса из Дрине, податке из предметних решења о количинама речних наноса на које је издато предметно решење, катастарске парцеле, локације, количине материјала које су пријављене, као и изјаве о недовољним капацитетима у људству за обављање предметног посла, слике које су објављене у публикацији из Прелиминарне анализе могућности багеровања на Дрини, урађена од стране Института за водопривреду "Јарослав Черни" ад. Завод за уређење водних токова, Београд, 2012. године и друге податке, исти је добио управо од овог Министарства, РДВ, у више наврата обраћајући се РДВ Захтевима за приступ информацијама од јавног значаја, а да од других институција, што и сам наводи у публикацији, није ни добијао одговоре.

На стр. 8. аутори текста поново наводе да нема контроле. Ово је већ поменуто у тексту да водна инспекција нема потребан број водних инспектора, равномерно распоређених на територији Мачванског округа и да управљање водама Република Србија остварује преко Министарства и других надлежних министарстава, органа аутономне покрајине, органа јединице локалне самоуправе и јавног водопривредног предузећа. Са поменутим бројем водних инспектора у вршењу послова из Закона о водама водни инспектори су након утврђивања чињеничног стања налагали мере решењем о отклањању утврђене неправилности, одређивали рок за њено отклањање, и подносили одговарајуће пријаве због повреде одредаба овог закона

На стр. 9., став 1. и 2. наводи се да су за 11 водних сагласности издата Решења да није потребна израда Студије о процени утицаја на животну средину од стране органа надлежног за послове заштите животне средине, а да Општинска организација за рибарство из Лознице наводи да се вађењем материјала угрожавају станишта рибе. У вези овога РДВ констатује да је главно питање водног акта режим вода, за шта је овај орган и надлежан а друго као на пр. рибљи фонд и остало су у надлежности других органа.

На стр. 9, став 3, наводи се да је инвеститор у обавези да податке о количини извађеног речног наноса доставља до 5. у месецу за претходни месец. Ово питање је дефинисано Законом о водама.

На стр. 9, став 4. наводи се да пре истека важења водне сагласности потребно је да инвеститор изврши геодетско снимање изведених радова и то достави ЈВП и РДВ и према наводима то ствара нејасну ситуацију. Одговор РДВ на ово је да ако постоји нулто стање терена, које је дато у Пројекту на који је дата водна сагласност и после извршеног вађења материјала пре истека водне сагласности изврши контролно геодетско снимање, свакако, је јасно да се из разлике геодетских снимака добија количина која је извађена са предметне локације. Међутим, ако је у питању само речно корито водотока ситуација је нешто компликованија, тј. потребна је чешћа контрола од стране РДВ и јавног водопривредног предузећа основаног за обављање водне делатности на одређеној територији, које управља водним земљиштем у јавној својини да би се утврдила количина извађеног материјала.

На стр. 10. у вези токова новца изнета је паушална констатација да град Лозница није добио средства од накнада за вађење речних наноса. Не добија свака општина на којој се врши вађење речних наноса аутоматски износ од накнаде за вађење речних наноса. Средства се додељују путем конкурса који се спроводи сваке године, и свакако је ј.л.с. Лозница добијала извесна средства, а то се може утврдити анализом претходних година.

На стр. 10. у вези издатих водних сагласности број 325-04-00567/2012-07 и 325-04-311/2015-07, наводи се да су оштећени буџети Републике Србије и града Лознице јер није уплаћена накнада за пренамену земљишта. Ово питање није у надлежности РДВ, јер се овај орган бави режимом вода а не финансијским пословима.

На стр. 10. и 11. наводи се да је правно лице Каткоп – Систем вршило вађење речних наноса а да није извршило поступак пренамене пољопривредног земљишта. Ово је већ коментарисано у претходном делу текста.

Према чл. 89. Закона о водама, на основу ког су издата поменута Решења о издавању водних сагласности, дефинише се шта је неопходно доставити у поступку издавања истих. Између осталог наводи се следеће: у случају вађења речних наноса са пољопривредног земљишта, сагласност Министарства, а за територију аутономне покрајине сагласност надлежног органа аутономне покрајине; што су сви подносиоци захтева поседовали који су добили решење о водној сагласности. Даљи поступак спровођења пренамене пољопривредног земљишта на нивоу ј.л.с. није у надлежности РДВ.

На стр. 15., 16. и 17. дате су примедбе о случају укидања водне сагласности предузећу Стобекс за локацију Куртовића ада. Одговор РДВ је да је у овом случају направљена грешка у обради предмета и да је после подношења захтева власника земљишта иста уважена и Решење је укинато, што је све у складу са прописима Републике Србије.

На стр. 18., став 2. наводи се да је прва водна сагласност спорна, јер нису прибављена сва документа у вези пренамене пољопривредног земљишта. Ово није тачно јер РДВ нема надлежности да спроводи поступак око регулисања пренамене, већ у складу са Правилником приhvата акт, сагласност Управе за пољопривредно земљиште, као доказ.

На стр. 18., последњи став, наводи се да је издата водна сагласност Ђорђићу за локацију која се налази у другој држави. Ово не одговара стварним чињеницама јер се предметна локација налази на територији Републике Србије, тј. водна сагласност је издата на Пројекат експлоатације речних наноса из инундације реке Дрине на локацији "Ада" код Лознице, од км 51+300 до км 51+500, к.п. бр. 14547/2, КО Лозница и к.п. бр. 14544/2, КО Лозница, град Лозница. Водна сагласност је издата на основу Копије плана и Преписа

На стр. 9, став 4. наводи се да пре истека важења водне сагласности потребно је да инвеститор изврши геодетско снимање изведених радова и то достави ЈВП и РДВ и према наводима то ствара нејасну ситуацију. Одговор РДВ на ово је да ако постоји нулто стање терена, које је дато у Пројекту на који је дата водна сагласност и после извршеног вађења материјала пре истека водне сагласности изврши контролно геодетско снимање, свакако, је јасно да се из разлике геодетских снимака добија количина која је извађена са предметне локације. Међутим, ако је у питању само речно корито водотока ситуација је нешто компликованија, тј. потребна је чешћа контрола од стране РДВ и јавног водопривредног предузећа основаног за обављање водне делатности на одређеној територији, које управља водним земљиштем у јавној својини да би се утврдила количина извађеног материјала.

На стр. 10. у вези токова новца изнета је паушална констатација да град Лозница није добио средства од накнада за вађење речних наноса. Не добија свака општина на којој се врши вађење речних наноса аутоматски износ од накнаде за вађење речних наноса. Средства се додељују путем конкурса који се спроводи сваке године, и свакако је ј.л.с. Лозница добијала извесна средства, а то се може утврдити анализом претходних година.

На стр. 10. у вези издатих водних сагласности број 325-04-00567/2012-07 и 325-04-311/2015-07, наводи се да су оштећени буџети Републике Србије и града Лознице јер није уплаћена накнада за пренамену земљишта. Ово питање није у надлежности РДВ, јер се овај орган бави режимом вода а не финансијским пословима.

На стр. 10. и 11. наводи се да је правно лице Каткоп – Систем вршило вађење речних наноса а да није извршило поступак пренамене пољопривредног земљишта. Ово је већ коментарисано у претходном делу текста.

Према чл. 89. Закона о водама, на основу ког су издата поменута Решења о издавању водних сагласности, дефинише се шта је неопходно доставити у поступку издавања истих. Између осталог наводи се следеће: у случају вађења речних наноса са пољопривредног земљишта, сагласност Министарства, а за територију аутономне покрајине сагласност надлежног органа аутономне покрајине; што су сви подносиоци захтева поседовали који су добили решење о водној сагласности. Даљи поступак спровођења пренамене пољопривредног земљишта на нивоу ј.л.с. није у надлежности РДВ.

На стр. 15., 16. и 17. дате су примедбе о случају укидања водне сагласности предузећу Стобеке за локацију Куртовића ада. Одговор РДВ је да је у овом случају направљена грешка у обради предмета и да је после подношења захтева власника земљишта иста уважена и Решење је укинато, што је све у складу са прописима Републике Србије.

На стр. 18., став 2. наводи се да је прва водна сагласност спорна, јер нису прибављена сва документа у вези пренамене пољопривредног земљишта. Ово није тачно јер РДВ нема надлежности да спроводи поступак око регулисања пренамене, већ у складу са Правилником прихвата акт, сагласност Управе за пољопривредно земљиште, као доказ.

На стр. 18., последњи став, наводи се да је издата водна сагласност Ђорђевићу за локацију која се налази у другој држави. Ово не одговара стварним чињеницама јер се предметна локација налази на територији Републике Србије, тј. водна сагласност је издата на Пројекат експлоатације речних наноса из инундације реке Дрине на локацији "Ада" код Лознице, од км 51+300 до км 51+500, к.п. бр. 14547/2, КО Лозница и к.п. бр. 14544/2, КО Лозница, град Лозница. Водна сагласност је издата на основу Копије плана и Преписа

листа непокретности број: 4270 КО Лозница, издатих од Службе за катастар непокретности Лозница, према којима се предметне парцеле воде као остало вештачко створено неплодно земљиште и из тог разлога није ни тражена сагласност за пренамену пољопривредног земљишта.

На стр. 19., последњи став наводи се да је водна сагласност издата без претходне сагласности Републике Српске. У Закону о водама и другим прописима не постоји обавеза прибављања претходне сагласности од представника Републике Српске.

У вези овог питања издавања претходних сагласности органа за водопривреду Републике Српске и Републике Србије, од прошле године се врло интензивно ради на успостављању поменутих сагласности, и надамо се да ће модел претходне сагласности вероватно бити успостављен током ове године.

На стр. 26. стање вађења речних наноса на водотоцима I реда, наводи се низ нетачних података, што отвара сумњу у стручност и способност аутора публикације да се уопште бави овом проблематиком. Према Закону о водама, право на вађење речних наноса стиче се водном сагласношћу, а ако се вађење речних наноса врши по основу концесије, и у складу са уговором којим се уређује концесија, а не водном дозволом како је аутор текста констатовао. Ни једно Решење о издавању водне сагласности није издато без потребне документације, како се каже у тексту, што се може видети и у самим решењима, која су ископирана и послата ПАКТ Лозница услед Одговора на Захтеве за информације од јавног значаја, а на која се аутор позивао више пута у писању овог текста, те је злоупотреба службеног положаја апсолутно неоправдана коју аутор, такође више пута помиње током неоснованог сумирања личних запажања.

Потврда надлежног органа да је измирио доспеле обавезе по основу накнаде за коришћење водног добра, уколико је подносилац захтева обвезник плаћања те накнаде, је акт који су подносиоци захтева достављали у поступку издавања водних услова, према Правилнику о садржини и обрасцу захтева за издавање водних аката и садржини мишљења у поступку издавања водних услова, Правилник је објављен у "Службеном гласнику РС", бр. 74/2010 и 116/2012., а не у поступку издавања водне дозволе, како се у публикацији наводи, јер се водна дозвола за ову врсту радова и не издаје од овог органа.

Посебно, као нетачно, наводимо тзв. "штуро и неодређено одговарање или неодговарање на захтеве за информације од јавног значаја", јер смо аутору публикације: Подрињском анти корупцијском тиму из Лознице, Лозничко Поље, Тичарска бб, одговарали у више наврата, конкретно Одговори под бројем: 011-00-17/31/2016-07, 21.07.2016. године и под бројем: 011-00-17/64/2016-07, од 04.01.2017. године, а више пута је тражиоцу информације било омогућено у просторијама РДВ да обави увид у документацију, ископира документацију и да слика карте, решења, записнике и др.. И сами смо уз горе поменуте одговоре били принуђени да ископирамо и пошаљемо обимну документацију, и то:

-Решење о издавању водне сагласности Друштву за производњу, промет и услуге "МН" д.о.о. из Лознице, на техничку документацију, Пројекат експлоатације речних наноса из десне обале реке Дрине, од км 53+900 до км 54+550, на к.п. бр. 4553, 4554 и 4555, к.о. Лозница, град Лозница, број: 325-04-00351/2011-07, од 26. септембра 2011. године;

-Решење о издавању водне сагласности Друштву за производњу, промет и услуге "МН" д.о.о. из Лознице, на техничку документацију, Пројекат за експлоатацију речних наноса из реке Дрине, по стационажи од км 53+930 до км 54+350, на деловима к.п. бр.

- Копија плана P1:2500, од Службе за катастар непокртениости Лозница, број: 953-1/11-406, од 21.04.2011. године;
 - Препис листа непокртениости број: 295 КО Лешница, од Службе за катастар непокртениости Лозница, број: 953-1/11-406, од 27.04.2011. године;
 - Сагласност издата од Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Управе за пољопривредно земљиште, број: 320-11-02132/2013-14, од 08.04.2013. године.
2. Решење о издавању водне сагласности, издато подносиоцу, Занатској радњи Ђорђић ископ Радивоје Ђорђевић пр, Липнички шор, број: 325-04-935/2015-07, од 18.08.2015. године, од Министарства пољопривреде и заштите животне средине, Републичке дирекције за воде;
- Копија плана P1:2500, од Службе за катастар непокртениости Лозница, број: 953-1/14-693, од 21.07.2014. године;
 - Препис листа непокртениости број: 4270 КО Лозница, од Службе за катастар непокртениости Лозница, број: 953-1/14-693, од 29.07.2014. године;
 - Информација о локацији од Града Лознице, Градске управе Лозница, Одељења за планирање и изградњу, број: 353-3-150/2014, од 20.10.2014. године.
3. Решење о издавању водне сагласности, издато подносиоцу, МН доо Лозница, број: 325-04-00289/2015-07, од 02.06.2015. године, од Министарства пољопривреде и заштите животне средине, Републичке дирекције за воде;
- Копија плана P1:2500, од Службе за катастар непокртениости Лозница, број: 953-1/12-176, од 16.03.2012. године;
 - Извод из листа непокртениости број: 136 КО Лозница, од Службе за катастар непокртениости Лозница, број: 953-1/12-176, од 16.03.2012. године;
 - Препис листа непокртениости број: 11363 КО Лозница, од Службе за катастар непокртениости Лозница, број: 952-1/12-2078, од 09.07.2012. године.
4. Решење о издавању водне сагласности, издато подносиоцу, СЗР Ацика-Мргуд Осечина, број: 325-04-01925/2013-07, од 14.01.2014. године, од Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичке дирекције за воде;
- Копија плана P1:2500, од Службе за катастар непокртениости Лозница, број: 953-1/2013, од 19.03.2013. године;
 - Извод из листа непокртениости број: 33 КО Јелав, од Службе за катастар непокртениости Лозница, број: 953-1/13-194, од 19.03.2013. године;
 - Уговор о коришћењу водног тела површинске воде и водног земљишта, закључен између: ЈВП Србијаводе Београд и СЗР Ацика-Мргуд Осечина, од фебруара 2013. године.
5. Решење о издавању водне сагласности, издато подносиоцу, ТЗГР Муња-коп Звонко Максимовић предузетник Лозница, Грнчара, број: 325-04-1069/2014-07, од 23.12.2014. године, од Министарства пољопривреде и заштите животне средине, Републичке дирекције за воде;
- Копија плана P1:2500, од Службе за катастар непокртениости СКН Лозница, број: 953-1/14-427, од 10.04.2014. године;
 - Препис листа непокртениости број: 5722 КО Лозница, од Службе за катастар непокртениости Лозница, број: 953-1/14-427, од 10.04.2014. године;
6. Решење број: 325-04-837/2016-07, од 30.11.2016. године, од Министарства пољопривреде и заштите животне средине, Републичке дирекције за воде.

4553 и 4554, к.о. Лозница, град Лозница, број: 325-04-00230/2012-07, од 03. октобра 2012. године;

-Решење о издавању водне сагласности Т.З.Г.Р. "Муња коп"-Лозница, на техничку документацију - Пројекат за експлоатацију речних наноса из реке Дрине, наспрам стационаже км 47+500, на к.п. бр. 12172 и 12173/1 (стари премер 83 и 84/1) к.о. Лозница, град Лозница, број: 325-04-00870/2012-07, од 03. октобра 2012. године;

-Решење о издавању водне сагласности Друштву за прераду, промет и услуге "Каткоп систем" д.о.о. - Лозница, на техничку документацију – Пројекат за експлоатацију речних наноса из реке Дрине, наспрам стационаже км 36+000, на к.п. бр. 1197/10, к.о. Лозница, град Лозница, број: 325-04-00567/2012-07, од 15.04.2013. године;

-Решење о издавању водне сагласности СЗР "Ашика-Мргуд" - Осечина, на техничку документацију - Пројекат за експлоатацију речних наноса из реке Дрине, код км 41+300, на к.п. бр. 434/1, к.о. Јелав, град Лозница, број: 325-04-01925/2013-07, од 14.01.2014. године;

-Решење о издавању водне сагласности Транспортној занатској грађевинској радњи Муња-коп, Звонко Максимовић предузетник Лозница, Грничара, на Пројекат експлоатације шљунка из инундације десне обале реке Дрине са потеза "Ковачевац" у зони Лозничког поља (стационажа наспрам км 47+5000), са к.п. бр. 12173/2 КО Лозница, град Лозница, број: 325-04-1069/2014-07, од 23.12.2014. године;

-Решење о издавању водне сагласности Друштву за производњу, промет и услуге "МН" д.о.о. - Лозница, на Пројекат за експлоатацију преосталих количина речних наноса из корита реке Дрине, од стационаже км 53+930 до км 54+350, на к.п. бр. 4553 и 4554, КО Лозница, град Лозница, број: 325-04-00289/2015-07, од 02.06.2015. године;

-Решење о издавању водне сагласности подносиоцу захтева, "Каткоп систем" д.о.о.- Лозница, на Пројекат за експлоатацију преосталих количина речних наноса из корита реке Дрине, код стационаже км 36+000, на к.п. бр. 1197/10, к.о. Лешница, град Лозница, број: 325-04-00311/2015-07, од 27.03.2015. године;

-Решење о издавању водне сагласности Занатској радњи Ђорђић ископ Радивоје Ђорђић пр, Липнички шор, град Лозница, на Пројекат експлоатације речних наноса из инундације реке Дрине на локацији "Ада" код Лознице, од км 51+300 до км 51+500, к.п. бр. 14547/2, КО Лозница и к.п. бр. 14544/2, КО Лозница, град Лозница, број: 325-04-935/2015-07, од 18.08.2015. године;

-Решење о издавању водне сагласности Предузећу за производњу, промет и услуге Stobex доо Лозница, на Пројекат експлоатације шљунка и песка на локалитету "Јарцац"-Шор код Лознице, из инундационог подручја уз десну обалу реке Дрине, наспрам стационаже км 47+000 (од профила бр. 1 до профила бр. 3), на к.п. бр. 3004, 3005, 3006, 3007/1, 3007/2, 3008, 3009 и 3010, КО Шор, град Лозница, број: 325-04-54/2016-07, од 19.04.2016. године и

-Решење о издавању водне сагласности подносиоцу захтева, Stobex доо из Лознице, на Пројекат за експлоатацију речних наноса из корита реке Дрине, наспрам стационаже км 43+000 до км 43+400, потес "Куровића ада", КО Шор, град Лозница, број: 325-04-00837/2016-07, од 13.07.2016. године;

Као и следећу документацију:

1. Решење о издавању водне сагласности, издато подносиоцу, Каткоп систем доо Лозница, број: 325-04-00311/2015-07, од 27.03.2015. године, од Министарства пољопривреде и заштите животне средине, Републичке дирекције за воде;

7. Решење о издавању водне сагласности, издато подносиоцу, Каткоп систем доо Лозница, број: 325-04-00567/2012-07, од 15.04.2013. године, од Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичке дирекције за воде;

- Сагласност Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Управе за пољопривредно земљиште, број: 320-11-02132/2013-14, од 08.04.2013. године;

- Копија плана Р1:2500, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/11-406, од 21.04.2011. године;

- Препис листа непокретности број: 295 КО Лешница, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/11-406, од 27.04.2011. године;

8. Решење о издавању водне сагласности, издато подносиоцу, МН доо Лозница, број: 325-04-00230/2012-07, од 03.10.2012. године, од Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичке дирекције за воде;

- Копија плана Р1:2500, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/12-176, од 16.03.2012. године;

- Извод из листа непокретности број: 11363 КО Лозница, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/12-176, од 16.03.2012. године;

- Извод из листа непокретности број: 136 КО Лозница, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/12-176, од 16.03.2012. године;

- Протокол о сарадњи закључен у Лозници дана 01.06.2009. године између: Месне заједнице "Трбушница" и "МН" д.о.о. Лозница, број: 302-3, од 01.06.2009. године;

- Извод из листа непокретности број: 11419 КО Лозница, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/12-176, од 16.03.2012. године.

9. Решење о издавању водне сагласности, издато подносиоцу, Т.З.Г.Р. Муња коп Лозница, број: 325-04-00870/2012-07, од 03.10.2012. године, од Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичке дирекције за воде;

- Копија плана Р1:2500, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/12-223, од 30.03.2012. године;

- Препис листа непокретности број: 5722 КО Лозница, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/12-223, од 30.03.2012. године.

10. Решење о издавању водне сагласности, издато подносиоцу, "МН" д.о.о. из Лознице, број: 325-04-00351/2011-07, од 26.09.2011. године, од Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде, Републичке дирекције за воде;

- Копија плана р1:2500, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/11-53, од 24.01.2011. године;

- Препис листа непокретности број: 1611 КО Лозница део 6, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/11-53, од 24.01.2011. године;

- Копија плана Р1:2500, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/11-95, од 02.02.2011. године;

- Препис листа непокретности број: 232 КО Лозница део 6, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/11-95, од 02.02.2011. године;

- Препис листа непокретности број: 1747 КО Лозница део 6, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 952-1/11-311, од 09.02.2011. године;

- Протокол о сарадњи закључен у Лозници дана 01.06.2009. године, између: Месне заједнице Трбушница и "МН" д.о.о. Лозница, број: 302-3, од 01.06.2009. године.

11. Решење о издавању водне сагласности, издато подносиоцу, Stobex doo Лозница, број: 325-04-54/2016-07, од 19.04.2016. године, од Министарства пољопривреде и заштите животне средине, Републичке дирекције за воде;

- Сагласност од Министарства пољопривреде и заштите животне средине, Управе за пољопривредно земљиште, број: 320-11-05216/2015-14, од 24.12.2015. године;
- Копија плана Р1:2500, од Службе за катастар непокретности СКН Лозница, број: 953-1/12-1041, од 20.11.2012. године;
- Извод из листа непокретности Р1:1143 КО Шор, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/12-1041, од 22.11.2012. године;
- Копија плана Р1:2500, од Службе за катастар непокретности СКН Лозница, број: 953-1/13-109, од 21.02.2013. године;
- Извод из листа непокретности број: 1143 КО Шор, од Службе за катастар непокретности Лозница, број: 953-1/13-109, од 22.02.2013. године.

На стр. 26, у закључку се наводи да правни оквир је недовољано регулисан и неспособан да спречи злоупотребе. Изменама и допунама закона о водама из 2016. године, се успостављају нови механизми: план вађења речних наноса, лиценцирање правних лица за обављање делатности вађења речних наноса, јавни конкурси за уговарање коришћења водног земљишта за вађење речних наноса и друге прописане намене. Све поменуто је у примени, тј. усвојен је план вађења речних наноса, тако да су подзаконским актом утврђена подручја где се може вршити вађење речних наноса и у којим количинама речних наноса, усвојен је подзаконски акт о лиценцирању и започето је са лиценцирањем (лиценцирано је 15 правних лица) и крајем прошле године објављен је јавни конкурс за уговарање са заинтересованим лицима за коришћење водног земљишта. Такође, треба истаћи да је овим изменама и допунама закона о водама за издавање водних аката за вађење речних наноса надлежно јавно водопривредно предузеће.

У другом закључку стоји да примена права у области вађења речних наноса заостаје за регулативом у овој области. Није јасно за којом регулативом заостају наши прописи?

У трећем закључку се изражава сумња у државне службенике, у поступку издавања водних сагласности. Ово је један нетачан и врло штетан закључак, јер аутори текста су покушавали током неких испричаних прича да представе ситуације тако да је током решавања захтева, службеник имао много неправилности. Аутори текста нису у тексту пружили ваљане аргументе за поменути закључак.

И у четвртном закључку аутори изражавају сумњу у рад државних органа, посебно инспекције. На наводе сличних садржина, РДВ је дала свој коментар, а исти се односи на недовољан број водних инспектора и немогућности константних и честих контрола правних субјеката који врше вађење речних наноса, а слична је ситуација и са службом за издавање водних аката, и чињеницу да инспекцијски органи нису овлашћени да утврђују постојање кривичног дела, јер је то надлежност правосудних органа. Водна инспекција нема свој буџет и не сноси трошкове доказивања, такве трошкове може да сноси једино суд. Права и правни интерес имају власници и корисници водног земљишта и водних објеката.

У петом закључку се наводе слични закључци као и претходни.

На стр.43, став 2. наводи се да странке у поступку издавања водних сагласности нису приложили сву потребну документацију. Ово није тачно, јер РДВ нема надлежности у вези потпуне примене поступка пренамене пољопривредног земљишта, јер је тај посао у

надлежности Управе за пољопривредно земљиште. Такође, РДВ нема надлежности око поступка процене утицаја на животну средину. Што се тиче непоштовања стручних стандарда у техничкој документацији, ово није регистровано као примедба или констатација у тексту, па сматрамо да је то неки паушалан закључак који нема основа. У вези транспарентности издавања водне сагласности напомиње се да је све рађено у складу са важећим прописима.

На стр. 43. у закључцима су изнети паушални и нестручни закључци.

Закључак Републичка дирекција за воде

Публикација, текст „Природни ресурси и коруптивне праксе“ (односи се на вађење речних наноса), који је урађен од стране Подрињско антикорупцијског тима, Лозница и Рзав-Год саве Рзав, Ариље, је написан нестручно, неаргументовано, без довољно релевантних података, тенденциозно и увредљиво. Аутори текста су исказали велико непознавање предметне материје, имали су неаргументоване чињенице у описаним ситуацијама и све у свему нанета је штета овом државном органу, РДВ, па стога тражимо од истих да се, у смислу транспарентности, овај текст примедби објави, у целости, у оквиру поменуте публикације и на сајту аутора текста.

Доставити:

- Београдска отворена школа
- Подрињско антикорупцијског тима
- Архива

Tekst smo po zahtevu JVP Direkcija za vode objavili i na našem portalu, ali na ovakvu vrstu primedbi i narativa smo morali i da odgovorimo :

Poštovani,

dana 07.02.2018. godine primili smo vaš dopis „Primedbe na publikaciju teksta – Prirodni resursi i koruptivne prakse“ od 02.02.2018. zavedenog pod brojem 07-00-00050/2018-07, koji ste pored naše organizacije (koautora) uputili i donatoru „Beogradskoj otvorenoj školi“, iako jasno na prvoj strani publikacije stoji u fusnoti da „**izneti stavovi i mišljenja ne predstavljaju nužno i stavove donatora**“. Pošto smo u sadržini primedbi uočili niz nelogičnosti i krivih (nadamo se nenamernih) tumačenja iznetih stavova autora, dužni smo vam pružiti dodatnu argumentaciju i pojašnjenja.

PRIMEDBA 1 (strana 7, stav 1.) :

Na pomenutoj strani nepotpuno citirate zaključak i u krivi kontekst dovodite rečenicu :

„Iz republičke Direkcije za vode navode da nemaju dovoljno raspoloživih inspeksijskih kapaciteta za adekvatnu kontrolu, kao i da eksploatatori uglavnom uredno prijavljuju iskopane količine. A da li je sve zaista tako?“

U dostavljenoj primedbi se navodi da je izjava u prvom delu citirane rečenice potpuno tačna, što ni sam autor u nastavku publikacije niti jednom tvrdnjom ili iznetom činjenicom ne dovodi u pitanje.

Pitanje „A da li je zaista sve tako?“ odnosi se upravo na drugi deo rečenice u kojoj se kaže da „eksploatatori uglavnom redovno prijavljuju iskopane količine“. Odgovor na naše pitanje maltene dajete i sami na strani 4 u pasusu 1 u kojem navodite da su neophodna češća geodetska snimanja kada je u pitanju kontrola rečnog korita vodotoka na kojem se vrši eksploatacija.

Na samom kraju ipak, argument koji se tiče malog broja službenika nije argument koji se po bilo kom osnovu može uvažiti, koliko i da nedovoljan broj zdravstvenih radnika opravdava puštanje pacijenata da umru.

PRIMEDBA 2 (strana 7, stav 2) :

„Autori bez dovoljno argumenata, u smislu koliko je izdato vodoprivrednih (vodnih) saglasnosti pre 2010. godine, iznose neke konstatacije kao na primer da se kopao šljunak i pre devedesetih“

Međutim, sporni pasus glasi ovako, u originalu :

„Kao što se vidi sa spiska korisnika eksploatacija u lozničkom kraju, sve do 2014. godine izdate su svega četiri saglasnosti. Pre dve godine ova tema nekako dospeva u žižu javnosti i od tog perioda primetno je da se eksploatatori češće odlučuju da pribavljaju saglasnost o eksploataciji. Međutim, lokalni poznavaoци prilika, pretežno ribolovci tvrde da se šljunak uveliko kopao **još od kraja devedesetih**. Javnosti je poznat slučaj građanske pobune prilikom pokušaja firme „Stobex“ da prekopava „Žičinu plažu“ u Banji Koviljači. Poznato je i da je delegacija ministarstva inostranih poslova dolazila u Loznicu kada se osim razgraničenja sa Bosnom razgovaralo i o ugroženosti mosta tj, graničnog prelaza na Šepku od nekontrolisane eksploatacije šljunka.“

Dakle, nije tačna tvrdnja iz primedbi RDV u kojoj se navodi da je autor u publikaciji tvrdio „da se kopao šljunak i pre devedesetih“, već krajem devedesetih. Upravo u tom kontekstu navodimo i primer građanskog protesta protiv firme „Stobex“ koja je nelegalno krenula da prekopava popularnu „Žičinu plažu“ u Banji Koviljači. Nismo smatrali da je previše bitno šta se dešavalo u tom periodu, pa je samo ovaj primer spomenut, ali ako je potrebno, možemo pronaći na stotine, ne desetine, svedoka koji će svedočiti u prilog našim navodima. U prilog našim iznetim tvrdnjama na potezima Jarcan u Lozničkom Polju i Žičko polje u Lešnici svedoče i brojni krateri i bare/starače koje su ostale nakon enormnih eksploatacija koje su se odvijale van domašaja zakona krajem devedestih i početkom 2000-ih godina.

PRIMEDBA 3 (strana 7, stav 3)

„Autor iznosi da je vodnim saglasnostima odobrena navedena količina i potom preračunava na osnovu Uredbe i naveden je ukupan iznos koji bi trebalo da se slije u budžet, a zatim upućuje kritiku da nije sprovedena kontrola i primenjena kaznena politika“.

Međutim, sporni zaključak u tekstu glasi, citat :

„Neadekvatna kontrola i gotovo nepostojeća kaznena politika za one koji se ne pridržavaju pravila, navodi javnost da sumnja da su iskopane količine šljunka mnogo veće od onih koje se određuju i da eventualno postoji nelegalna eksploatacija.“

Naime, ne slažemo se sa vašim ocenama da termin „neadekvatna kontrola“ znači isto što i „nije sprovedena kontrola“, kao i da „gotovo nepostojeća kaznena politika“ znači isto što i „nije primenjena kaznena politika“.

U daljem tekstu primedbe br.3 kao kontraargument navodi se broj izvršenih inspeksijskih pregleda u 2017. godini, broj izdatih rešenja i podnetih prijava, što je priznaćemo, novi podatak za nas. PAKT je naime u nekoliko navrata pokušavao doći do ovih podataka, ali su nam samo jednom, prilikom naše posete Direkciji, predloženi primeri zbirnih periodičnih inspeksijskih izveštaja za celu Srbiju (bez AP Vojvodina) iz kojih nismo mogli da izvedemo adekvatne zaključke. Međutim, i u ponuđenim novim informacijama ne može se zaključiti koliko je inspeksijskih pregleda obavljeno na teritoriji Mačvanskog

okruža, tačnije reke Drine i Užičkog okruža, tačnije reka Veliki Rzav i Moravica, na kojima su autori sproveli monitoring.

Na zaključak o neadekvatnoj kontroli ukazuju naši nalazi koji su priložni u istraživačkim tekstovima, a koji ukazuju na nesrazmere prijavljenih iskopa sa zatečenim stanjem na terenu prilikom monitoringa. Na ovakve zaključke mogli su doći i nadležni iz RDV prostom google pretragom terena. I ovom prilikom prilažemo uočene dokaze :

1. „MN“ sa odobrenih 64.688 m³ (prijavili 14.380 m³)

Čak i na slici se mogu uočiti golim oko skladišta iskopanog šljunka bar duplo veća od prijavljene količine!!!

2. „Đorđić iskop“ sa odobrenih 25.388,9 (nisu prijavili ništa!?)

Prostim uvidom u sliku nemoguće je ne zapitati se, kako je moguće da ovaj eksploatator (Đorđić iskop) nije prijavio, pa ni platio, ni metar kubni iskopanog šljunka, i šta su radile nadležne inspeksijske službe?

PRIMEDBA 4 (strane 7 i 8)

„Navodi se da se nije desilo da se neki zahtev odbije“...pa se zatim u nastavku primedbe kaže da PAKT ove podatke nije ni tražio od nadležnog Ministarstva i navodi Zaključak od 06.08.2015. kojim je odbačen zahtev preduzeća Stobex doo Loznica.

Da je Zaključkom od 06.08.2015 odbijen zahtev preduzeća Stobex od strane RDV, za nas jeste nova informacija, ali nije tačna tvrdnja da PAKT od RDV nije tražio ove podatke. Konkretno, za podatke o odbačenim zahtevima obraćali smo se RDV prilikom naše posete direkciji (podsećamo vas i da se usmeno pitanje tumači Zakonom o pristupu informacijama od javnog značaja kao relevantno i važeće), pa vas podsećamo da je PAKT-u već tada bio onemogućen pristup većini dokumenata vezanih za preduzeće Stobex, jer je policija u tom periodu sprovodila istražnje radnje protiv ovog preduzeća. Međutim, na vaš naknadni odgovor o postojanju Zaključka za zahtev preduzeća Stobex, gledamo samo kao na izuzetak koji potvrđuje pravilo. U konačnici, iz tvrdnje da nepostoji zahtev koji je odbijen u monitorisanom periodu, PAKT kao koautor publikacije nije izvlačio posebne zaključke, već je ta informacija navedena u prilog sagledavanja šire slike stanja posmatranih procedura RDV.

PRIMEDBA 5 (strana 8)

„Autori teksta ponovo navode da nema kontrole“...uz „opravdanje“ da vodna inspekcija nema potreban broj vodnih inspektora. Dalje RDV u primedbi navodi opšte podatke da su vodni inspektori nakon utvrđivanja činjeničnog stanja nalagali mere rešenjem o otklanjanu utvrđene nepravilnosti...

Na ovu primedbu delimično smo već odgovorili u izjašnjenju na primedbu 1. Ovom prilikom PAKT podseća RDV da je u nekoliko navrata tražio kopije izveštaja vodnih inspektora za područje Drine, a da smo svaki put samo dobijali zbirne nepregledne statističke podatke za celokupnu teritoriju uže Srbije, koji nam apsolutno ništa nisu značili. I u ovoj primedbi RDV ponavlja da su NEKI inspektori utvrđivali NEKO činjenično stanje i nalagali NEKE mere o otklanjanu NEKIH nepravilnosti. Ovakvi odgovori i argumenti su apsolutno neprihvatljivi.

PRIMEDBA 6 (strana 9, stav 1 i 2)

„Navodi se da su za 11 vodnih saglasnosti izdata Rešenja da nije potrebna izrada Studije o proceni uticaja na životnu sredinu“...i pritom ističe da nije nadležan za pomenute saglasnosti.

PAKT (autor) nigde u publikaciji ne navodi da je za saglasnosti o Studiji uticaja na životnu sredinu nadležna RDV, već naprotiv, Ministarstvo za zaštitu životne sredine (u tom trenutku Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine), pa s' toga, i ova primedba nije baš najjasnija.

PRIMEDBA 7 (strana 9, stav 3)

„Navodi se da je investitor u obavezi da podatke o količini izvađenog rečnog nanosa dostavlja do 5. u mesecu za predhodni mesec“...i u daljem tekstu konstatuje da je ovo pitanje definisano Zakonom o vodama

Apsolutno ne razumemo šta je ovde primedba? Sve navedeno u tekstu publikacije je tačno, a sam komentar je u ovom smislu komentar na lošu odredbu Zakona o vodama.

PRIMEDBA 8 (strana 9, stav 4)

U vezi obaveze geodetskog snimanja izvedenih radova..

U sadržini ove primedbe, RDV daje pojašnjenje na koji način se utvrđuje količina iskopanog materijala (peska i šljunka) i priznaje da su potrebne češće kontrole od strane RDV i javnog vodoprivrednog preduzeća kada je u pitanju eksploatacija iz rečnog toka, ali ne opovrgava naše sumnje, i ne iznosi tačne podatke da li se prijavljene količine od strane eksploatatora podudaraju sa rezultatima koje su pokazala geodetska snimanja.

PRIMEDBA 9 (strana 10)

„...izneta je paušalna konstatacija da grad Loznica nije dobio sredstva od naknada za vađenje rečnih nanosa“

Nije tačna iznešenja tvrdnja, odnosno, autor se u navedenom odeljku pita „da li je moguće?“ da grad Loznica ne ostvaruje prihode i u daljem tekstu navodi da je iz Direkcije za vode dobio informaciju da se novac u lokalne sauprave vraća preko projekata, a potom navodi da iz Odeljenja za finansije grada Loznice nisu dobili odgovor na postavljeno pitanje. Dakle, tvrdnja RDV da je izneta paušalna ocena je netačna, krivo i pogrešno izvedena iz konteksta.

PRIMEDBA 10 i 11 (strana 10)

„...navodi se da su oštećeni budžeti grada Loznice i Republike Srbije...“

Autor u ovom pasusu navodi primer preduzeća „Kat kop sistem“ koje za dve dobijene dozvole i saglasnosti o prenameni poljoprivrednog zemljišta, nije u potpunosti sprovedo postupak prenamene pred nadležnim Odeljenjem za privredu grada Loznice, pa je samim tim, nastala šteta po budžete Republike Srbije i grada Loznice, jer se ovaj prihod prema zakonu deli u procentu R.Srbija 60% - grad Loznica 40%. Sadržaj primedbe nije u potpunosti jasan i niti u jednom delu ne pobija navode autora, osim što podseća da izneti navodi ne potpadaju pod ingerenciju RDV. Ideja autora je bila i da ukaže da je RDV nakon prve dozvole iz 2012. godine i nepoštovanja procedura eksploatatora, i 2015. godine istom preduzeću izdala i drugu dozvolu, bez predhodne provere da li su sve obaveze iz prve dozvole ispoštovane. Ovo su primedbe autora na postojeća zakonska rešenja, a ne na postupanje RDV.

PRIMEDBA 12 (strana 15, 16 i 17)

„...ukidanje vodne saglasnosti preduzeću Stobex“

Autor u istraživačkoj priči prikazuje tok izdavanja jedne sporne saglasnosti. RDV (nije nam jasno šta je ovde primedba) tumači ovaj primer kao „***Greška u obradi predmeta***“ !?!? Podsećamo vas da se „greškom u obradi predmeta“ smatra slučaj kada je preduzeću izdata saglasnost u septembru na osnovu predugovora koji je istekao u aprilu !?!? A pri tom, niste naveli da li je službenik koji je obrađivao taj predmet snosio adekvatne posledice za učinjenu štetu, kako privatnom licu, tako verujemo i ugledu institucije kao što je RDV.

PRIMEDBA 13 (strana 18, stav 2)

„...navodi se da je prva saglasnost sporna jer nisu pribavljena sva dokumenta u vezi prenamene poljoprivrednog zemljišta.“...u daljem tekstu RDV navodi da navedena tvrdnja nije tačna!

Svoju tvrdnju RDV potkrepljuje izjavom da Direkcija nije nadležna za postupak prenamene. Ovo je apsolutno poznato autoru, koji je u nekoliko navrata naveo da je za ovaj postupak nadležna Uprava za

poljoprivredno zemljište. U tekstu je dokazano da postupak prenamene nije izvršen, i za autora je sa tog aspekta saglasnost sporna, što niti jednim dokazom RDV ne demantuje. Autor je želeo da kroz ovaj primer ukaže na manjkavosti zakonskih odredbi i lošu kordinaciju nadležnih republičkih i lokalnih institucija, ni u jednom delu ne okrivljujući jedino RDV za takvo stanje.

PRIMEDBA 14 (strana 18, poslednji pasus)

***„...navodi se da je izdata vodna saglasnost Đorđić iskop za lokaciju koja se nalazi u drugoj državi..“
i u daljem tekstu primedbe se tvrdi da iznesena tvrdnja ne odgovara stvarnim činjenicama.***

A stvarne činjenice izgledaju ovako :

Svoju primedbu RDV gradi na neurednom Katastru nepokretnosti RS, koji obeležene parcele na slici (žuta boja) vodi u kat.opštini Loznica, a koje se nalaze čitav kilometar na levoj obali reke Drine, odnosno u Bosni i Hercegovini !!! Podsećamo i da Granična Policija Republike Srbije ima ingerencije samo do sredine toka reke Drine. O ovoj i ovakvoj primedbi RDV ne bi dalje raspravljali.

PRIMEDBA 15 (strana 19, poslednji stav)

„...navodi se da je vodna saglasnost izdata bez predhodne saglasnosti Republike Srpske...“

Autor u istraživačkom tekstu nigde nije izneo ni sličnu tvrdnju, pa pretpostavljamo da su neki navodi iz teksta krivo protumačeni. Autor jedino navodi da se može razmišljati i u pravcu da je oštećen i budžet R.Srpske ili BiH, jer je iskopani materijal završio najverovatnije na njihovom tržištu, na šta bi eksploatator morao platiti dažbine uvoza robe u drugu državu, ako je već dobio vodnu saaglasnost od organa Republike Srbije.

PRIMEDBA 16 (strana 26)

Izražena sumnja u stručnost i sposobnost autora da se uopšte bavi ovom problematikom, kroz argumentaciju o ugovoru o koncesijama i tvrdnjama da ni jedno Rešenje o izdavanju vodne saglasnosti nije izdato bez potrebne dokumentacije

Autor niti u jednom delu teksta ne spominje i ne bavi se koncesijama, pa ova primedba ne može biti shvaćena kao ozbiljna. RDV potom demantuje zaključke autora kroz tvrdnju da ni jedno rešenje o izdavanju vodne saglasnosti nije izdato bez potrebne dokumentacije, iako autor primedbi u „Primedbi 12“ sam navodi i priznaje da je preduzeću Stobex izdato Rešenje nakon „Greške službenika u obradi predmeta“, pa i ova primedba ne stoji.

Zatim RDV navodi primedbu i na konstataciju autora na „šturo i neodređeno odgovaranje ili neodgovaranje na zahteve za informacijama od javnog značaja“. Iznoseći ovaj zaključak, autor se rukovodio celokupnim iskustvom u istraživačkom postupku koji je obuhvatao osim RDV i JVP „Srbijavode“, JP „Srbijašume“ kao i područna gazdinstva, Uprave za poljoprivredno zemljište, Uprave za šume, Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine, lokalnih samouprava u Loznici, Arilju i Užicu i Odseka za vanredne situacije MUP-a Republike Srbije. Činjenica je, da se prilikom istraživačkog procesa najviše informacija prikupilo od RDV, ali moramo istaći i da smo u nekim slučajevima i kod Direkcije nailazili na „gordijev čvor“, prvenstveno vezano za izveštaje o nadzoru inspekcijски službi, tokova novca i dokumentacije oko preduzeća Stobex. S tim u vezi, naša ocena je odmerena i u potpunosti tačna!

PRIMEDBA 17 (strana 26 – ustvari strana 27)

„...u zaključku se navodi da je pravni okvir nedovoljno regulisan i nesposoban da spreči zloupotrebe“

RDV međutim ne osporava jasno naše navode i zaključke, već se kao argumentacijom služi izmenama i dopunama Zakona o vodama iz 2016. godine koji predviđa uspostavljanje novih mehanizama. S’ obzirom da je tekst publikacije završen u avgustu 2017. godine, a da u tom trenutku još nisu bila donešena i usvojena prateća dokumenta i podzakonski akti, kao što je plan vađenja rečnih nanosa, naš komentar se odnosio na primenu starih zakonskih odredbi, uz napomenu da je potreban određeni vremenski period primene novih zakonskih rešenja, kako bi se moglo ući u analizu postignutih efekata. ***„U drugom zaključku stoji da primena prava u oblasti vađenja rečnih nanosa zaostaje za regulativom u ovoj oblasti. Nije jasno (navode iz RDV) za kojom regulativom zaostaju naši propisi?“*** Data primedba autora o zaostatku PRIMENE PRAVA za regulativom ne odnosi se na manjkavosti regulative, već suprotno, što komentator u nedostatku tumačenja značenja onoga što je napisano, nije razumeo.

„U trećem zaključku se izražava sumnja u državne službenike, u postupku izdavanja vodnih saglasnosti. Ovo je jedan netačan i vrlo štetan zaključak...“ navode iz RDV.

U izraženoj primedbi navodi se i da autori u istraživačkim tekstovima nisu pružili dovoljno „valjane argumente“ u prilog zaključku. Naprotiv, autori istraživačkih tekstova smatraju da su istim pružili niz dovoljno jakih i dokumentovanih argumenata (dokumentacija i slike Geozavoda) o postojanju niza nepravilnosti u eksploataciji šljunka i peska na području reka Drina i Rzav, da bi se mogla izraziti sumnja u nepravilnosti u radu nadležnih državnih službenika. Uočene nepravilnosti vezane su za nedozvoljenu eksploataciju bez adekvatnih dozvola, nepoštovanje uslova iz vodnih saglasnosti, izdavanje saglasnosti bez adekvatne dokumentacije, nesprovođenje procedura oko prenamene poljoprivrednog zemljišta i izdavanje saglasnosti za lokacije koje se nalaze na levoj obali Drine duboko u teritoriji Republike Srpske, odnosno Bosne i Hercegovine. Primedbe vezane za sumnje u postojanje korupcije, vidimo kao veliku neprijatnost za komentatora, bez ijednog argumenta u nepostojanje koruptivne prakse.

„I u četvrtom zaključku autori izražavaju sumnju u rad državnih organa, posebno inspekcije.“

U obrazloženju, komentator navodi i da inspekcijски organi nisu zaduženi da utvrđuju postojanje krivičnog dela, kao i da vodna inspekcija nema svoj budžet i ne snosi troškove dokazivanja, kao i da prava i pravni interes imaju samo vlasnici i korisnici vodnog zemljišta. Autor ovom prilikom pita komentatora, a šta je sa javnim interesom i ko njega zastupa? Pored navedenih primera u predhodnom pasusu, ističemo i da je koautor UG Rzav nakon prijave nelegalne eksploatacije koja je dokumentovana slikama sa lica mesta i registarskim brojem vozila, dobila izveštaj od nadležne vodne inspekcije, da se na prijavljenoj lokaciji nije odvijala nelegalna eksploatacija.

PRIMEDBA 18 (43, stav 2)

„...navodi se da stranke u postupku izdavanja vodnih saglasnosti nisu priložili svu potrebnu dokumentaciju...“

Komentator u primedbi tvrdi da ovo nije tačno, a kao argument ističe nenadležnost u pogledu primene postupka prenamene poljoprivrednog zemljišta. Međutim, autor je u iznetom zaključku mislio na rešenje RDV br. 325-04-837/2016-07 od 13.07.2016. kojom je izdata vodna saglasnost preduzeću Stobex, bez adekvatnog ugovora o zakupu predmetne parcele, pa se smatra da komentator nije na pravi način shvatio ovaj zaključak.

U pogledu konačno iznetog zaključka od strane RDV u kojoj se iznosi niz uvreda na račun autora publikacije, smatramo da se autor u ovakvoj vrsti publikacije držao u umereno provokativnoj noti, koja je preko potrebna društvu u tranziciji od totalitarnog ka prosvetljenom, a koja je izazvala (ne)očekivanu ali svakako dobrodošlu reakciju onih koji su se u njoj prepoznali.

S poštovanjem,

Autori publikacije : *Miroslav Mijatović, Nataša Milivojević i advokat Sreten Đorđević*

U Loznici, 01.03.2018.

Podsećamo i na zaključke koji su izvedeni na osnovu istraživanja iz 2017. godine, kada je u pitanju eksploatacija šljunka, seča šuma i evidencija požara :

Problemi :

- Izdavanje vodnih dozvola u postupku u kome stranka uz zahtev ne priloži svu potrebnu dokumentaciju;
- Odlučivanja o potrebi izrada studija uticaja na životnu sredinu na osnovu očigledno neistinitih podataka;
- Nepoštovanje stručnih standarda u tehničkoj odnosno projektnoj dokumentaciji;
- Nedostatak adekvatne inspeksijske kontrole i nadzora;
- Netransparetnost u postupcima izdavanja dozvola;
- Nepoštovanje propisanih vodnih uslova od strane eksploatatora na terenu;
- Javno preduzeće “Srbijašume” kao samokontrolišući sistem, koga objektivno nema ko efikasno i efektivno da kontroliše;
- Neusklađenost metodologija prilikom izveštavanja o šumskim požarima JP „Srbijašume“ i Sektora za vanredne situacije;

Zaključci :

- Primena prava u oblasti eksploatacije peska i šljunka daleko zaostaje za nedovoljno dobrom regulativom u ovoj oblasti;
- Pravni okvir je nedovoljno regulisan i nesposoban da spreči zloupotrebe u primeni propisa u oblasti eksploatacije šljunka i peska. Pojedinačna zakonska rešenja olakšavaju kršenje propisa, odnosno omogućavaju operaterima da, na osnovu

ovlašćenja koja su propisana zakonom krivotvorenje podatke o eksploataciji, bez efikasne kontrole i sankcionisanja takvog ponašanja;

- Ekstremno veliki broj spornih eksploatacija i izostanak inspeksijske reakcije i sankcija, rađa osnov za sumnju u neku vrstu povezanosti ili uticaja (političke i ekonomske) investitora na organe državne uprave, posebno inspeksijske organe;
- Enormne finansijske koristi od ove vrste eksploatacije, i uočene sumnje u nezakovitosti u radu organa državne uprave, stručnih organizacija i inspeksijskih organa, neobrazložena centralizacija ovlašćenja u oblasti eksploatacije mineralnih sirovina itd. mogu biti neograničeni izvor korupcije po vertikali - od nadležnog ministarstva, preko stručne ustanove, organa lokalne samouprave sve do inspeksijskih organa. Profiti koji se potencijalno nezakonito stiču na ovaj način imaju potencijal da zadovolje sve učesnike u ovom koruptivnom lancu i za investitora obezbede i dalje enorman profit, sa posledicom uništavanja prirodnih resursa i životne sredine.
- Neadekvatna primena Zakona o šumama i netransparetnost raspodele sredstava ostavljenih od naknade za korišćenje šuma i šumskog zemljišta dovodi do situacije da se šumski fond osiromašuje, a prihodi JP „Srbijašume“ od prodaje drvnih proizvoda uvećavaju na očiglednu štetu održivog razvoja i zaštite životne sredine;
- Brojni propusti prilikom izveštavanja o šumskim požarima i neusklađenost metodologija izveštavanja, plodno su tlo za zloupotrebe prilikom prodaje opožarenog drveta;

U drugoj godini realizacije projektnih aktivnosti, a nakon prepiske sa Republičkom direkcijom za vode, komunikacija i saradnja sa ovom republičkom institucijom su se naglo pogoršali, odnosno gotovo da je nije ni bilo. O tome svedoče i sledeći dokumenti :

Pošto su se iz Republičke direkcije za vode odlučili da pobijaju nalaze PAKTa i RZAVa o prekomernoj i nekontrolisanoj eksploataciji šljunka, navodeći kao ključne argumente geodetske snimke, PAKT se obratio Direkciji sa zahtevom da nam se dostave geodetski snimci urađeni pre i nakon eksploatacije :

Podrinjski Antikorupcijski Tim
Tičarska bb, Lozničko Polje
15300 Loznica
www.pakt.org.rs
email : pakt.loznica@gmail.com
office@pakt.org.rs

Републичка дирекција за воде
Немањина 22-26
11000 Београд

Н/Р овлашћеном лицу

ЗАХТЕВ ЗА ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА

На основу члана 15. ст. 1. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС“, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10), захтевамо да нам поштом или у електронској форми доставите копије докумената који садрже следеће информације:

- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00351/2011-07 од 26. септембра 2011. године. (предузеће МН);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00230/2012-07 од 03. октобра 2012. године. (предузеће МН);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00870/2012-07 од 03. октобра 2012. године. (Муња коп);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00567/2012-07 од 15. априла 2013. године. (Каткоп систем);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-01925/2013-07 од 14. јануара 2014. године. (Ацика Мргуд);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-1069/2014-07 од 23. децембра 2014. године. (Муња коп);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00289/2015-07 од 02. јуна 2015. године. (предузеће МН);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00311/2015-07 од 27. марта 2015. године. (Каткоп систем);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-935/2015-07 од 18. августа 2015. године. (Ђорђић ископ);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-54/2016-07 од 19. априла 2016. године. (Стокбекс);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00837/2016-07 од 13. јула 2016. године. (Стокбекс);

У Лозници, 12.04..2018.

PODRINJSKI
ANTI KORUPCIJSKI TIM

председник УГ ПАКТ - Лозница

Malo je reći „skandalozan“ odgovor stigao je iz Direkcije par dana kasnije :

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ
Републичка дирекција за воде
Број: 011-00-18/6/2018-07
Датум: 24.04.2018. год.
Београд
ММ

Мирослав Мијатовић
-председник УГ ПАКТ-Лозница-
ПАКТ Лозница

15 300 Лозница
ул. Тичарска бб,
Лозничко поље

Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичкој дирекцији за воде, поднели сте захтев за приступ информацијама од јавног значаја, путем писарнице Управе за заједничке послове републичких органа дана 13. априла 2018. године.

У вези достављеног захтева за приступ информацијама од јавног значаја, обавештавамо Вас да нисмо технички опремљени за издавање копија тражених докумената.

Доставити:

-Наслову

-Архиви

В.Д. ДИРЕКТОРА

Наташа Милић, дипл.инж.шум.

Međutim, članovi projektnog tima PAKTa potom su pokušali ostvariti neposredni kontakt sa osobom iz Direkcije zaduženom za pristup informacijama od javnog značaja, gde im je rečeno da Direkcija nema niti jedan kopir uređaj koji radi, a da problem postoji i u kadrovskom smislu. Iz PAKTa su pristali i na ovakvu vrstu argumentacije i Direkciji uputili sledeći zahtev :

Podrinjski Antikorupcijski Tim
Tičarska bb, Lozničko Polje
15300 Loznica
www.pakt.org.rs
email : pakt.loznica@gmail.com
office@pakt.org.rs

Републичка дирекција за воде
Немањина 22-26
11000 Београд
Н/Р овлашћеном лицу

ЗАХТЕВ ЗА ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА

На основу члана 15. ст. 1. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС“, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10), захтевамо да нам у проторијама Дирекције у што краћем временском року омогућите увид у следеће информације:

- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00351/2011-07 од 26. септембра 2011. године. (предузеће МН);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00230/2012-07 од 03. октобра 2012. године. (предузеће МН);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00870/2012-07 од 03. октобра 2012. године. (Муња коп);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00567/2012-07 од 15. априла 2013. године. (Каткоп систем);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-01925/2013-07 од 14. јануара 2014. године. (Ацика Мргуд);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-1069/2014-07 од 23. децембра 2014. године. (Муња коп);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00289/2015-07 од 02. јуна 2015. године. (предузеће МН);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00311/2015-07 од 27. марта 2015. године. (Каткоп систем);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-935/2015-07 од 18. августа 2015. године. (Ђорђић ископ);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-54/2016-07 од 19. априла 2016. године. (Стобекс);
- Копију почетног геодетског снимка и копију контролног геодетског снимка за водну сагласност бр. 325-04-00837/2016-07 од 13. јула 2016. године. (Стобекс);

У Лозници, 05.09..2018.

Срдечно.

Председник УГ ПАКТ - Лозница
Мирослав Мијатовић

Nakon toga iz Direkcije odgovaraju na sledeći način:

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ
Републичка дирекција за воде
Број: 011-00-18/6/1/2018-07
Датум: 12.09.2018. год.
Београд
ММ

Мирослав Мијатовић
-председник УГ ПАКТ-Лозница-
ПАКТ Лозница

15 300 Лозница
ул. Тичарска бб,
Лозничко поље

Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичкој дирекцији за воде, поднели сте захтев за приступ информацијама од јавног значаја, путем писарнице Управе за заједничке послове републичких органа дана 07. септембра 2018. године.

У вези достављеног захтева за приступ информацијама од јавног значаја, обавештавамо Вас да се позивамо на Члан.13 Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја који гласи : Орган власти неће тражиоцу омогућити остваривање права на приступ информацијама од јавног значаја ако тражилац злоупотребљава права на приступ информацијама од јавног значаја, нарочито ако је тражење неразумно, често, када се понавља захтев за истим или већ добијеним информацијама или када се тражи превелики број информација.

Доставити:

-Наслову
-Архиви

В. Д. ДИРЕКТОРА
Наташа Мизић, дипл. инж. шум.

1

Nakon ovakve vrste prepiske, javnost je ostala uskraćena za informacije o tačnim merenjima iskopa šljunka na Drini. Pitanja koja ostaju :

- Šta to krije Direkcija za vode i zbog čega?
- Zbog čega je javnost uskraćena za informacije o geodetskim merenjima iskopa šljunka na Drini i da li ona uopšte i postoje, kada ih Direkcija „krije“ na ovaj način?
- Zbog čega Direkcija doživljava udruženja PAKT i RZAV kao neprijateljske organizacije?

Ništa bolje u komunikaciji i saradnji sa Direkcijom nisu prošli ni istraživači RZAVa, a evo i dokaza :

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
 ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ
 Републичка дирекција за воде
 Број: 011-00-18/20 2018-07
 Датум: 12.09.2018. год.
 Београд

Еколошко удружење Рив - God Save Rzav

*Браће Михајловића број 25
 31230 Ариље*

Вашим захтевом за приступ информацијама од јавног значаја, који сте поднели Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичкој дирекцији за воде, без броја, од 27.08.2018. године, грађани сте следеће информације:

- Копије свих решења/сагласности/дозвола о експлоатацији песка/шљунка на територији општине Чачак за реку Западна Мораву за 2013., 2014., 2015., 2016., 2017. и 2018. годину.

Решења о изданим водним сагласностима од овог органа на техничку документацију за вађење речних наноса из водотока Западна Морава на територији града Чачка у периоду од 2013. године, закључно са 2016. годином, са подацима о подносиоцу захтева, броју и датуму издатог решења, као и локацијом за вађење речних наноса, су следећа:

1. АТР Кнежевић Драгољуб пр Чачак; локација: Д. Горевница, Кукићи, Мрчајевић; број: 325-04-515/2012-07; датум: 14.03.2013. године;
2. АТР Кнежевић Драгољуб пр Чачак; локација: Мојсиње, Заблаће, Д. Горевница; број: 325-04-558/2012-07; датум: 19.03.2013. године;
3. АТР Кнежевић Драгољуб пр Чачак; локација: Мршинци; број: 325-04-279/2013-07; датум: 01.04.2013. године;
4. Петар Бошњковић пр. АНП Чачак; локација: Вака; број: 325-04-293/2013-07; датум: 02.04.2013. године;
5. АНП Јевтовић Пивоца пр Заблаће, Чачак; локација: Заблаће; број: 325-04-331/2013-07; датум: 22.04.2013. године;

6. Слога доо Чачак; локација: Доња Горевница; број: 325-04-315/2013-07; датум: 10.05.2013. године;
7. Дакан кон доо Цветке, Краљево; локација: Мрчајеви; број: 325-04-524/2013-07; датум: 03.06.2013. године;
8. СЗР за вађење шљунка и песка Радослав Живанић пр, Коњевићи, Чачак; локација: Трива, Коњевићи; број: 325-04-1436/2013-07; датум: 27.02.2014. године;
9. Слога доо Чачак; локација: Д. Горевница, Заблаће; број: 325-04-1668/2013-07; датум: 26.03.2014. године;
10. СЗР за вађење шљунка и песка и аутопревозничку делатност Радослав Живанић пр, Коњевићи, Чачак; локација: Трива, Коњевићи; број: 325-04-1/2014-07; датум: 20.05.2014. године;
11. Аутопревозничка и радња за експлоатацију шљунка и песка Јевтовић Ивица пр Чачак, Заблаће; локација: Вана; број: 325-04-15/2015-07; датум: 12.08.2015. године;
12. Петар Бошњакковић пр, Аутопревозничка трговинско производна радња Чачак; локација: Вана; број: 325-04-19/2015-07; датум: 12.08.2015. године;
13. Слога доо Чачак; локација: Д. Горевница; број: 325-05-1183/2015-07; датум: 28.01.2016. године;
14. АТП Драгољуб Кнежевић пр Чачак; локација: Мршини; број: 325-04-853/2015-07; датум: 27.05.2016. године;
15. АТП Радња Кнежевић пр, Чачак; локација: Мојстње, Заблаће, Д. Горевница; број: 325-04-931/2015-07; датум: 20.07.2016. године;
16. АТП Радња Кнежевић пр Чачак; локација: Д. Горевница, Кукићи; број: 325-04-1236/2015-07; датум: 21.07.2016. године;
17. Апатах доо Лазаревац; локација: Балуга; број: 325-04-1107/2016-07; датум: 22.09.2016. године;
18. Живанић Радослав Чачак, Коњевићи; локација: Коњевићи; број: 325-04-1069/2016-07; датум: 23.12.2016. године;
19. СЗР Радослав Живанић Чачак; локација: Вана; број: 325-04-926/2016-07; датум: 23.12.2016. године.

Овим приликом вам поново скрећемо пажњу да се према Закону о водама, право на експлоатацију речних наноса стиче водном сагласношћу, а ако се експлоатација речних наноса врши по основу концесије, и у складу са уговором којим се уређује концесија, док се водна дозвола за ову врсту радњи не излаже од овог органа. Исто вам је наведено и у "Примедбама на публикацију, текст - Природни ресурси и коруптивне праксе", од овог Министарства Републичке дирекције за воде, под бројем: 07-00-00050/2018-07, од 02.02.2018. године, док су аутори горе поменутог текста (Лотница-Ариџе 2017.), који се каснија управо на подацима које је аутор добио од овог Министарства-РДВ, у више наврата обрађујући се РДВ захтевима за приступ

информацијама од јавног значаја, ваше удружење: „Rzav-God save Rzav“ Ариље и Подрињски Антикорупцијски Тим из Лознице.

Везано за тражене информације, обавештавамо вас да су исте jako обимне што се из претходног може видети, и захтевају дужи рад већег броја људи из различитих група, одсека и одељења и сарадњу са архивом државних органа ради проналажења свих тражених предмета путем оверених налога од овлашћеног лица Републичке дирекције за воде за сваки предмет појединачно, а због налажења и копирања тражених решења издатих у протеклих пет година, као и техничку опрељеност коју овај орган не поседује. Молимо вас, због претходно наведених разлога, да са списака тражених информација (горе наведених решења) у вези вађења речних наноса, прецизирате захтев на конкретна решења или конкретне радове, за које водне сагласности желите да вам доставимо, како би вам лакше изашли у сусрет.

Напомињем да је Законом о изменама Закона о водама ("Сл. гласник РС" бр. 101/2016), надлежност над издавањем водних аката за вађење и депоновање на водном земљишту: речних наноса, камена и другог материјала из корита водотока, спрудова, речних делувиона и са обала природних водотока, природних и вештачких акумулација; тресеца за хортикултуру; рекултивацију експлоатационог поља и непосредне околине, по завршеном вађењу, пренела у надлежно јавно водопривредно предузеће, те је за предметни период након ступања на снагу поменутог закона, у вези тражених информација потребно обратити се управо Јавном водопривредном предузећу Србијаводе Београд. Водопривредни центар "Морава" Ншп. Такође, обавештавамо вас да вам за све остале информације у Републичкој дирекцији за воде стојимо на расположању.

ДИРЕКТОРА
Дирекције за воде
Дирекције за воде Републике Србије

ЕКОЛОШКО УДРУЖЕЊЕ „РЗАВ-ГОД –САВЕ -РЗАВ“
АРИЉЕ
Браће Михаиловића бр.25.

ПРЕДМЕТ: Обавештење

У вези Вашег захтева од 28.08.2017.године , Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде – Одељење водне инспекције,а по питању вађења речног наноса из водотока реке Моравице на локацијама „Богојевићи“ у Ариљу и „Церовачки бент“ у Ариљу , као и из водотока Велики Рзав на прелазу моста у Радошеву од стране нн лица обавештавам Вас да сам дана 18.10.2017.године извршио ванредни теренски инспекцијски надзор и нисам затекао експлоатацију речних наноса на предметним локацијама.

Код оцене о постојању разлога за покретање прекршајног поступка по службеној дужности узети су у обзир наводи из представке.

Не постоје услови за покретање поступка од стране водне инспекције у складу са чл.196. и 199.Закона о водама („Сл.гл.РС“,број 30/2010,93/12 и 101/16) и другим прописима и чл.18.став 4. Закона о инспекцијском надзору („Сл.гл.РС“,број 36/2015).

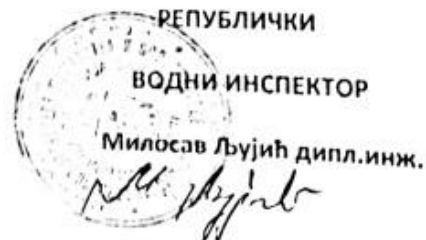
Републичка водна инспекција ће и у будуће контролисати предметне локације и вршити провере да ли се на истим врши вађење речних наноса.

Сходно чл.18.став 6.Закона о инспекцијском надзору („Сл.гл.РС“,број 36/2015) и чл.64.став 1.тачка 8.Закона о општем управном поступку („Сл.гл.РС“,број 18/2016),доставља Вам се ово обавештење.

Доставити:

-Наслову

-Архиви

Nakon ovakve, do sada nezabeležene opstrukcije od strane Direkcije, gde su kršene i domaće i evropske zakonske odredbe (Zakon o pristupu informacijama od javnog značaja i Arhunska konvencija), pred Poverenikom za informacije od javnog značaja PAKT i RZAV su pokrenuli postupke.

PRAVNA REGULATIVA U SUSEDNIM DRŽAVAMA

U ovoj publikaciji, donosimo vam i kratku analizu kada je u pitanju eksploatacija šljunka iz rečnih korita i poljoprivrednog zemljišta u susednim republikama, Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini.

CRNA GORA :

1.VAŽEĆA LEGISLATIVA

Eksploatacija rječnih nanosa šljunka i pijeska vrši se kroz davanje koncesija, oblast koja je uređena većim brojem zakona i podzakonskih akata koji se odnose na uslove davanja na korišćenje prirodnih resursa u državnoj svojini, njihovu adekvatnu valorizaciju i mehanizme zaštite javnog interesa.

1.1 Koji zakoni, propisi i akti regulišu koncesije na eksploataciju rječnih nanosa?

- Zakon o koncesijama ("Sl. list Crne Gore", br. 08/09 od 04.02.2009)
- Zakon o vodama ("Sl. list Crne Gore", br. 27/07 od 17.05.2007)
- Zakon o finansiranju upravljanja vodama ("Sl. list Crne Gore", br.65/08);
- Vodoprivredna osnova Crne Gore (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, maj 2001)
- Uredba o kriterijumima i načinu obračuna iznosa minimalne koncesione naknade za ustupanje prava na istraživanje i eksploataciju mineralnih sirovina ("Sl. list Crne Gore", br. 37/11 od 29.07.2011)
- Uredba o načinu kategorizacije i kategorijama vodnih objekata i njihovom davanju na upravljanje i održavanje („Sl. list Crne Gore", br.15/08);
- Odluka o visini i načinu obračunavanja vodnih naknada i kriterijumima i načinu utvrđivanja stepena zagađenosti voda („Sl. list Crne Gore“, br.29/09);
- Uredba o bližem načinu sprovođenja postupka javnog nadmetanja u otvorenom i dvostepenom postupku davanja koncesija („Sl. list Crne Gore“, broj 67/09)
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra ugovora o koncesijama („Sl. list Crne Gore“, br. 47/09 od 24.07.2009)
- Pravilnik o sadržaju zahtjeva i dokumentaciji za izdavanje vodnih akata, načinu i uslovima za obavezno oglašavanje u postupku utvrđivanja vodnih uslova i sadržaju vodnih akata („Sl. list Crne Gore“, br.07/08);
- Koncesioni akt za davanje koncesija za eksploataciju rječnih nanosa (šljunak i pijesak), (Uprava za vode, 30.07.2010)

1.2 Na osnovu čega se daje koncesija?

- Koncesije se daju na osnovu godišnjeg plana koji donosi Vlada, odnosno opštine po pojedinim oblastima, nakon javne rasprave koju sprovodi nadležni organ za odgovarajuću oblast. Planom se utvrđuju područja - lokaliteti, odnosno oblasti u kojima će se davati koncesije, predmeti koncesija, rokovi za objavljivanje javnih oglasa za davanje koncesija (Član 7) i na Zakonom propisani vremenski rok (Član 8);

- Nadležni organ izrađuje koncesioni akt čiji sadržaj definiše Zakon i uz koji prilaže analize ekonomske opravdanosti ostvarivanja javnog interesa davanjem koncesije, procjene rizika kao i izvještaj sa javne rasprave (Član 18 i 19);

1.3 Ko su predlagači u procesu davanja koncesija?

- Prema Zakonu, postupak za davanje koncesija pokreće nadležni organ izradom koncesionog akta, a može se pokrenuti i na inicijativu zainteresovanog lica (Član 17) o Za davanje koncesija za eksploataciju šljunka iz rijeke Morače je nadležna Uprava za vode po osnovu javnog oglasa za eksploataciju rječnih nanosa (šljunak i pijesak)

1.4 Ko su donosioci odluka o davanju koncesija?

Odluku o davanju koncesije na predmetu koncesije na kojem svojinska prava i ovlašćenja vrši Crna Gora donosi Vlada; odluku o davanju koncesije na predmetu koncesije na kojem svojinska prava i ovlašćenja vrši opština donosi opština; odluku o davanju koncesije na predmetu koncesije iznad vrijednosti utvrđene zakonom, na predlog Vlade donosi Skupština. (Član 9) o Tenderska komisija koju ad hoc imenuje nadležni organ za oblast na koju se koncesija odnosi. Ona sprovodi postupke otvaranja ponuda, ocjene i provjere podobnosti ponuđača za učešće na javnom oglasu, provjere ponuda sa stanovišta njihove ispravnosti u pogledu ispunjavanja uslova određenih javnim oglasom i tenderskom dokumentacijom, vrednovanja ponuda i sačinjavanja rang liste ponuđača.

Komisija za koncesije koja se sastoji od ukupno 9 članova od kojih 5 predlažu ministarstva – dva člana na predlog ministarstva nadležnog za ekonomski razvoj, od kojih je jedan predsjednik Komisije, dva člana iz reda uglednih stručnjaka na predlog Skupštine Crne Gore, po jedan član na predlog ministarstva nadležnog za poslove finansija, ministarstva nadležnog za poslove saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija, ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, udruženja poslodavaca i zajednice opština. U skladu sa Zakonom o koncesijama, aktivnosti komisije obuhvataju:

- rješavanje po prigovorima učesnika u postupku davanja koncesija, koji se odnose na vrednovanje i rang listu i donosi odluke po njima;
- vođenje registra ugovora o koncesijama;
- odobravanje sprovođenja postupka produženja roka davanja koncesije ili proširenja prostora za obavljanje koncesione djelatnosti, kao i
- sprovođenje postupka davanja koncesije pratećih mineralnih sirovina na odobrenom eksploatacionom polju, bez sprovođenja postupka javnog nadmetanja iz čl. 20. Zakona o koncesijama
- podnošenje godišnjeg izvještaja o svom radu u prethodnoj godini

1.5 Na koji način se daje koncesija?

- Koncesija se daje na osnovu javnog oglasa prema proceduri definisanoj Zakonom i podzakonskim aktom ili, u specifičnim slučajevima, bez javnog oglasa.
- Produženje roka za davanje koncesije i proširenje prostora za obavljanje koncesione djelatnosti vrši se bez javnog oglasa, zaključivanjem aneksa ugovora, nakon dobijanja prethodne saglasnosti od Komisije i odluke Vlade, odnosno nadležnog organa

opštine. Zakon ne definiše kriterijume na osnovu kojih Komisija daje saglasnost a Vlada ili opština donose odluku.

1.6 Da li postoji procjena ukupnih rezervi mineralne sirovine na koju se daje koncesija?

- Prema vodoprivrednoj osnovi Crne Gore iz 2001 godine, ukupne rezerve nanosa šljunka i pijeska u Morači procijenjene su na 4 – 6 miliona m³, dok je godišnja produkcija vučenog nanosa na ovom vodotoku procijenjena na oko 150 000 m³ godišnje.

1.7 Na koji način se utvrđuje godišnja kvota?

- Kvote za eksploataciju rječnih nanosa se utvrđuju koncesionim aktom koji donosi nadležni organ (Uprava za vode u sastavu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja). Ovim dokumentom se definišu granice lokaliteta sa kojih se vadi rječni nanos, kao i ukupna količina u m³ koja se može eksploatisati na godišnjem nivou. Koncesioni akt se u tom dijelu poziva na neimenovanu „tehničku dokumentaciju“.
- Koncesioni akt iz 2010 godine predviđa eksploataciju oko 18.000 m³ pijeska i šljunka sa 18 lokaliteta, dok je za jedan lokalitet (Beglaci) predviđeno da se pitanje dodjele koncesije na ovom lokalitetu riješi u posebnoj proceduri shodno »Glavnom projektu regulacije donjeg toka rijeke Morače«.
- Koncesioni akt iz 2010 godine se odnosi samo na lokalitete u gornjem toku Morače do ušća Sitnice u nju. Najveći lokaliteti (od Botuna preko ušća Cijevne do Vukovačkog mosta i Goričana), kao i lokaliteti na Cijevni nijesu dati pod koncesiju ovim aktom.

1.8 Na koji način se kontroliše obim eksploatacije u odnosu na godišnju kvotu?

Koncesioni akt propisuje da je koncesionar dužan da :

- svake godine izvrši geodetsko snimanje na terenu prije početka i nakon završetka eksploatacije u cilju utvrđivanja izvađenih količina materijala iz vodotoka;
- dostavi geodetske snimke uz zahtjev za produženje vodne saglasnosti (maksimalno trajanje 2 godine);
- otpremanje materijala sa deponija vrši uz otpremnicu koja mora biti sa serijskim brojem i naznačenim datumom, količinom otpremljenog materijala, registarskom oznakom vozila sa kojim je otpremljen materijal i ime i prezime lica koje je vršilo otpremu materijala kao i lica koje je vršilo prijem materijala;
- istekom vodne saglasnosti u roku od 30 dana dostavi Upravi za vode kopiju svake otpremnice;
- vodi urednu dokumentaciju o izvađenim količinama materijala i da je ista dostupna na uvid ovlaštenim licima radi kontrole (gradjevinski dnevnik, knjige, otpremnice);

1.9 Na koji način se određuje visina koncesione naknade za vađenje šljunka i pijeska?

Visina koncesione naknade definisana je za

- neobnovljiva ležišta šljunka i pijeska Uredbom o kriterijumima i načinu obračuna iznosa minimalne koncesione naknade zaustupanje prava na istraživanje i eksploataciju mineralnih sirovina ("Sl. list Crne Gore", br. 37/11 od 29.07.2011), minimalna koncesiona naknada za eksploataciju mineralnih sirovina određuje se na osnovu rezervi, kategorije i kvaliteta mineralne sirovine kao i njene tržišne cijene.
- Obnovljiva ležišta šljunka i pijeska u vodotocima Odlukom o visini i načinu obračunavanja vodnih naknada i kriterijumima i načinu utvrđivanja stepena zagađenosti voda („Sl. list Crne Gore“ , broj 29/09 od 24.04.2009) kao 2,75 €/m³ izvađenog materijala.
- Koncesioni akt predviđa da se koncesiona naknada za eksploataciju rječnih nanosa (šljunak i pijesak) obračunava množenjem količine (u m³) materijala sa visinom naknade za izvađeni materijal iz vodotoka i visinom naknade za sticanje vodnog prava koju će ponuđač dostaviti u svojoj ponudi.

1.10 Na koji način se definiše obuhvat koncesionog lokaliteta?

- Dužina lokaliteta uz vodotok i njegove koordinate definisani su Koncesionim aktom.

1.11 Ko je nadležan za vršenje inspeksijskog nadzora u oblasti koncesija na eksploataciju rječnih nanosa?

- Budući da su ove koncesije u nadležnosti Uprave za vode, sprovođenje koncesionih akata i ugovora kontroliše Vodoprivredna inspekcija.

1.12 Koje su nadležnosti Uprave za vode? o Uprava za vode vrši poslove koji se odnose na:

- obezbjeđenje i sprovođenje mjera i radova na uređenju voda i vodotoka, zaštiti od štetnog dejstva voda i zaštiti voda od zagađivanja;
- obezbjeđenje korišćenja voda, materijala iz vodotoka, vodnog zemljišta i vodnih objekata u državnoj svojini, putem koncesija, zakupa i si. i izradu dokumentacione osnove u vezi sa tim;
- upravljanje vodnim objektima za zaštitu od štetnog dejstva voda;
- vođenje investitorskih poslova, vršenje stručnog nadzora i kontrolu kvaliteta izvedenih radova;
- tehnički pregled i prijem izvedenih radova;
- izdavanje vodnih akata;
- obračun naknada koje se plaćaju u ovoj oblasti i staranje o namjenskoj i racionalnoj upotrebi prikupljenih sredstava po tom osnovu u skladu sa programom Vlade;
- uspostavljanje i vođenje vodnog informacionog sistema, vodnih katastara, registra voda od značaja za Crnu Goru i monitoringa prirodnih i drugih pojava radi obezbjeđenja podataka za zaštitu od štetnog dejstva voda;
- pripremu stručnih osnova za donošenje propisa, planova i programa koje donosi Vlada ili ministarstvo nadležno za poslove voda;
- utvrđivanje granica vodnog dobra i određivanje statusa javnog vodnog dobra; zaštitu voda i vodnog zemljišta od protivpravnog prisvajanja i korišćenja,
- stručno usavršavanje (savjetovanje, kursevi i dr.),

- saradnju sa odgovarajućim međunarodnim organizacijama i institucijama u okviru utvrđenih ovlašćenja;
- druge poslove koji su joj određeni u nadležnost.

1.13 Da li su do sada utvrđene nepravilnosti u radu nadležnog organa?

- Državna revizorska institucija u izvještaju br. 40116-024-26/65 od 26. 05. 2015 dala je negativno mišljenje na usklađenost Registra ugovora o koncesijama sa odredbama Zakona o koncesijama. U slučaju Uprave za vode, neusklađenost se odnosi na izostanak upisa u Registar za šest koncesionara, kao i dvostruko upisivanje jednog koncesionara.

2 PROSTORNO-PLANSKA DOKUMENTACIJA

Korišćenje rječnih nanosa Morače tretirano je državnom i lokalnom planskom dokumentacijom, sa naglaskom na lokalizaciji i rekultivaciji prostora na kojima se ono vrši. Koje smjernice važeća prostorno-planska dokumentacija daje u pogledu upravljanja eksploatacionim lokalitetima na Morači?

- U skladu sa metodologijom izrade planova, državna planska dokumentacija (Prostorni plan Crne Gore do 2020 godine, Detaljni prostorni plan za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Morači i Detaljni prostorni plan autoputa Bar-Boljare) tretira ovu problematiku na nivou opštih elemenata postojećeg i planiranog stanja.
- Prostorno-urbanistički plan (PUP) Podgorice do 2025 godine predviđa obustavljanje eksploatacije i rekultivaciju površina južno od ušća Cijevne, uz lokalizaciju eksploatacije na području između Botuna i ušća. Ovo je predviđeno iz razloga zaštite pejzaža, ali i zaštite od poplava:
- „eksploataciju mineralnih sirovina (pijeska i šljunka) na ušću rijeke Morače i Cijevne potrebno je izmjestiti na planirani prostor i rekultivirati i revitalizovati - eksploatacija vrši uticaj na močvarno područje Vukovci - težiti ka očuvanju vlažnih i vodenih staništa, kao i neposredan uticaj na močvarno područje Skadarskog jezera.“
- „Prostor ušća rijeke Cijevne u Moracu, gdje je trenutna eksploatacija pijeska i šljunka, potrebno je rekultivirati. Prostor ušća planira se kao sportsko-rekreativna površina sa pratećim sadržajima. Za pomenuti prostor je potrebno prvo uraditi projekat sanacije i rekultivacije usred eksploatacije šljunka i pijeska. Maksimalno sačuvati prirodni ambijent, a pažljivim intervencijama obale učiniti dostupnim i prijatnim mjestom za pasivni odmor i aktivnu rekreaciju posjetilaca. Za uređenje obale koristiti isključivo prirodne građevinske materijale (kamen, rječne oblutke, drvo) i autohtone biljne vrste. Normative preuzeti iz smjernica uređenja GUR Podgorica“.
- „Do sada izvedeni radovi na zaštiti od poplava dali su pozitivne rezultate i smanjili štete, ali ih nisu u potpunosti eliminisali. Osnovni problem je što radovi nijesu izvedeni sistematski na cijelom potezu nizvodno od Botuna do ušća u Skadarsko jezero, već su intervencije vršene lokalno na najugroženijim mjestima, a izvedeni nasipi kod Ponara i Vukovaca nijesu imali odgovarajuće redovno održavanje, te su

oštećeni. Takođe, neplanska i prekomjerna eksploatacija materijala iz rječnog korita ugrožava već izvedene radove“.

- PUP preporučuje i izradu studije „kojom će se detaljno proučiti i odrediti mikrolokacije, količine i režimi eksploatacije. Preporuka je da maksimalna kota terena za eksploataciju ne bude veća od 12 mnm, ali i ona treba da bude definisana studijom. Takođe, studija treba da proistekne iz višegodišnjih posmatranja i mjerenja u vodotoku, na osnovu čega se određuju količine susprendovanog i vučenog materijala.“

BOSNA I HERCEGOVINA :

Pravni okvir u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine vezano za eksploataciju vodnih resursa-dislokacija i vađenja materijala iz vodotoka

- **Republika Srpska**

Kada govorimo o pravnom okviru u Republici Srpskoj vezano za eksploataciju vodnih resursa, konkretno dislokaciju i vađenje materijala (šljunka i pijeska) iz vodotoka, zakonska regulativa postoji, ali kao i u susjednim zemljama, postoji značajan prostor za unapređenje i što korektnije regulisanje ovog pitanja.

Pitanje pravnog okvira vezano za ovu tematiku treba započeti analizom Zakona o vodama Republike Srpske. Samim Zakonom o vodama generalno se uređuje način integralnog upravljanja vodama unutar teritorije Republike Srpske. Upravljanje vodama obuhvata integralan pristup, i to: zaštitu voda, korištenje voda, zaštitu od štetnog djelovanja voda, uređenje vodotoka i drugih vodnih tijela i javnog dobra, a konkretno se dio Zakona odnosi na dislokaciju i vađenje materijala iz vodotoka. Naime, dislokacija i vađenje materijala u koritima i vodnom zemljištu dozvoljeno je samo u obimu i na način kojim se uređuje korito i vodno zemljište ili ako to služi sprovođenju mjera zaštite, a u skladu sa posebnim elaboratima i projektima i na osnovu njih izdatim vodopravnim aktima, na način koji bitno ne mijenja prirodne procese, ne remeti prirodnu ravnotežu ekosistema ili ne pospješuje štetno djelovanje voda.

Djelovanje suprotno ovim odredbama Zakona od strane pravnih ili fizičkih lica vršenjem radnji u koritu ili na vodnom zemljištu suprotno propisu i dokumentaciji nastaloj na osnovi njega, kao i omogućavanje vršenja takvih radnji, kazniće se u skladu sa odredbama Zakona o vodama i drugih zakona.

Kada govorimo o aktivnostima i radnjama održavanja vodotoka, vodnog dobra i vodnih objekata i sistema, kao dozvoljenim radnjama, tu podrazumijevamo, između ostalog, radove na održavanju prirodnih i vještačkih vodotoka oblaganjem korita i obala, čišćenjem, uklanjanjem i dislociranjem nanosa, djelimičnim produbljivanjem dna korita, ublažavanjem krivina bez značajnije promjene trase korita i slično. Međutim, kada je riječ o vodoplavnom području zabranjene su sve aktivnosti koje mogu za vrijeme poplava imati štetan uticaj na vode, vodna zemljišta i vodozaštitne objekte, a konkretno vršiti dislociranje ili vađenje materijala (šljunka, pijeska, kamena, gline, drvene mase i slično) u vodnom zemljištu odnosno

branjenom području, na udaljenosti od najmanje 50 metara od vanjske nožice nasipa, kao i izvoditi radove u blizini vodotoka, jezera, kanala, tunela, akumulacije i retenzije, koji bi mogli ugroziti stabilnost zaštitnih vodnih objekata ili njihovu upotrebu (kopanje zemljišta, šljunka, pijeska, kamena i sl.).

Bitno je pomenuti da su dislociranje i vađenje materijala iz vodotoka aktivnosti za koje su neophodne vodne smjernice i saglasnost. Aktivnosti dislociranja i vađenja materijala iz vodotoka se regulišu izdavanjem vodnih smjernica i vodne saglasnosti, dok se vodna dozvola za ovu vrstu aktivnosti ne izdaje. Kada je u pitanju podjela nadležnosti izdavanja vodopravnih akata, Agencija za vode ima nadležnost za izdavanje vodopravnih akata za dislociranje i vađenje materijala iz vodotoka, a izdatim aktom može propisati i posebne uslove radi sprečavanja ili ublažavanja negativnih uticaja uzrokovanih aktivnošću koja je predmet akta. Sastavni dio vodne saglasnosti za dislociranje ili vađenje materijala iz vodotoka su uslovi za uređenje vodotoka na kojem se radovi izvode. Kod utvrđivanja uslova za vodopravni akt, nadležni organ će uzeti u obzir posebne osobine voda na koje utiče aktivnost, tehničku i finansijsku izvodljivost zahtjevanih mjera.

Kada su u pitanju posebne vodne naknade, tu spada između ostalog naknada za vađenje materijala iz vodotoka. Osnovica za obračun ove naknade je metar kubni izvađenog korisnog materijala.

Konačno, kada je Zakon o vodama u pitanju, inspekcijski nadzor nad izvršavanjem ovog zakona i na njemu zasnovanih podzakonskih propisa i akata obavlja Republička uprava za inspekcijske poslove. Republička vodna inspekcija vrši nadzor na sprovođenju odredaba ovog zakona na cijeloj teritoriji Republike Srpske, a u sklopu svoje nadležnosti može zabraniti dislociranje i vađenje materijala iz površinskih voda, ako se preduzima u suprotnosti sa izdatim vodnim aktima, ovim zakonom ili suprotno tehničkoj dokumentaciji.

Pitanje dislociranja i vađenja materijala iz vodotoka u Republici Srpskoj detaljnije je regulisano konkretnim Pravilnikom o uslovima i načinu dislokacije i vađenja materijala iz vodotoka, kojim se propisuju uslovi i način dislokacije i vađenja materijala iz vodotoka (minor i major korita), postupak i način izbora izvođača radova, kao i način kontrole dislokacije i vađenja materijala.

Javna ustanova "Vode Srpske" (u daljem tekstu: JU "Vode Srpske") upravlja i brine se o stanju vodotoka i vodi katastar riječnih korita, regulacionih građevina, obala i vodnog zemljišta i evidenciju o stanju proticajnih profila na osnovu dostupnih podloga: geodetskih, meteoroloških i hidroloških karata i karata erozije urađenih za područje Republike Srpske i podataka iz katastarskog operata.

JU "Vode Srpske" izrađuje Elaborat o dislokaciji i vađenju materijala iz vodotoka (u daljem tekstu: Elaborat) na osnovu utvrđenog stanja riječnih korita i vodnog zemljišta, a prema prioritetima i potrebama.

Elaborat sadrži:

- 1) naziv vodotoka,
- 2) srednju profilsku vučnu silu,

- 3) granične vrijednosti vučne sile,
- 4) granulometrijski sastav nanosa,
- 5) okvirno određene količine nanosa vodnom erozijom,
- 6) godišnju moć pronosa nanosa u vodotoku,
- 7) precizan opis i tehnički izvještaj,
- 8) geodetske podloge razmjere 1:2.500 do 1:1.000 sa precizno ucrtanim prostorom koji obuhvata Elaborat,
- 9) geološke i hidrološke podloge,
- 10) poprečne i uzdužne profile prikazane u grafičkom obliku razmjere od 1:50/500 do 1:500/5.000,
- 11) dokaznicu mjera količine materijala za uklanjanje i dislociranje iz vodotoka,
- 12) način izvođenja radova na održavanju riječnog korita i plovnog puta,
- 13) mjesto transporta ili dislokacije materijala i
- 14) vrijeme trajanja realizacije Elaborata, sa jasno definisanim vremenskim, hidrološkim, tehničkim i drugim uslovima koji utiču na realizaciju Elaborata.

Potrebno je takođe pomenuti da Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (u daljem tekstu: Ministarstvo) daje saglasnost na izrađene elaborate.

Kada su u pitanju pravni subjekti koji su učestvovali u izradi Elaborata, oni ne mogu učestvovati u postupku dodjele ugovora za izvođenje radova dislokacije i vađenja materijala iz vodotoka, ali mogu vršiti poslove nadzora.

Dalji tok postupka je da JU "Vode Srpske" na osnovu Elaborata raspisuje javni poziv za dostavljanje ponuda za izvođenje radova dislokacije i vađenja materijala iz vodotoka, koji sadrži:

- 1) naziv vodotoka na kome je predviđeno održavanje riječnog korita ili plovnog puta sa položajem lokacije,
- 2) uslove tehničke osposobljenosti,
- 3) visinu minimalne posebne vodne naknade i
- 4) iznos troškova za izradu Elaborata i kontrolnog snimanja izvađenog materijala.

U postupku izbora ponuđača za izvođenje radova dislokacije i vađenja materijala iz vodotoka, prije donošenja odluke o izboru najpovoljnije ponude, Ministarstvo daje saglasnost na izvještaj o pregledu i ocjeni prispjelih ponuda (evaluacioni izvještaj), dok JU "Vode Srpske" uz izvještaj Ministarstvu dostavlja i dokaz o izmirenju obaveza ponuđača po osnovu posebne vodne naknade. Bez saglasnosti nije moguće zaključiti ugovor o dislociranju i vađenju materijala iz vodotoka.

Na osnovu odluke o izboru najpovoljnijeg ponuđača, JU "Vode Srpske" zaključuje ugovor o dislokaciji i vađenju materijala iz vodotoka sa izabranim ponuđačem koji je obavezan da prethodno dostavi dokaz o uplati troškova za izradu Elaborata i kontrolnog snimanja za utvrđivanje količina izvađenog materijala.

Ugovor sadrži:

- 1) naziv ugovornih strana, odgovorna lica, jedinstvene identifikacione brojeve i brojeve bankarskih računa sa nazivom banaka,
- 2) predmet ugovora, koji obuhvata dislokaciju i vađenje materijala iz vodotoka, na osnovu Elaborata,
- 3) period na koji se zaključuje,
- 4) uslove i način realizacije aktivnosti na dislokaciji i vađenju materijala iz vodotoka u skladu sa Elaboratom,
- 5) tehnička sredstva i opremu koje će koristiti izvođač prilikom realizacije radova,
- 6) dokaz od odabranog ponuđača da je riješio imovinske odnose da bi nesmetano izvodio radove,
- 7) lokaciju deponije gdje se vrši dislociranje izvađenog materijala,
- 8) žiro račun i brojčanu oznaku vrste javnih prihoda na koji se vrši uplata sredstava posebne vodne naknade za izvađeni materijal iz vodotoka, sa rokovima uplate sredstava,
- 9) pravo vršenja nadzora nad vađenjem materijala, privremenu i konačnu ovjeru izvađenih količina materijala,
- 10) obim i način izvještavanja o izvršenju obaveza,
- 11) pravna sredstva u slučaju neispunjenja obaveza od ugovornih strana,
- 12) uslove za prestanak ugovora i način izmjene ugovora,
- 13) ime odgovornog lica u ime JU "Vode Srpske" za praćenje realizacije ugovora,
- 14) finansijske parametre,
- 15) žiro račun i brojčanu oznaku vrste javnih prihoda na koji se vrši uplata sredstava posebne vodne naknade zaizvađeni materijal iz vodotoka, sa rokovima uplate sredstava i
- 16) pravo vršenja nadzora nad vađenjem materijala, privremenu i konačnu ovjeru izvađenih količina materijala.

Nakon zaključivanja ugovora o dislokaciji i vađenju materijala iz vodotoka, a prije početka izvođenja radova, JU "Vode Srpske" izdaje vodnu saglasnost izabranom izvođaču te dostavlja Ministarstvu primjerak ugovora i rješenja o vodnoj saglasnosti.

JU "Vode Srpske", u roku od sedam dana od dana izdavanja vodne saglasnosti, uvodi izvođača radova u posao na prethodno vidno obilježenom polju, uz prisustvo predstavnika jedinice

lokalne samouprave na čijoj teritoriji se obavlja aktivnost i vodnog inspektora. O uvođenju izvođača radova u posao sačinjava se zapisnik na licu mjesta.

Za radove dislokacije i vađenja materijala iz vodotoka izvođač radova dnevno vodi građevinski dnevnik sa podacima o količinama izvađenog materijala koje se uvijek mogu utvrditi, a po završetku radova zaključen građevinski dnevnik dostavlja JU "Vode Srpske".

Izvođač radova dužan je da redovno vodi evidenciju vađenja materijala iz vodotoka sa tačnim količinama izvađenog materijala, na obrascima propisanim Uredbom o načinu, postupku i rokovima obračunavanja i plaćanja posebnih vodnih naknada. Takođe, izvođač radova dužan je da JU "Vode Srpske" omogući kontrolno i konačno geodetsko snimanje lokacije da bi se utvrdila stvarna količina vađenja materijala.

Materijal izvađen iz vodotoka, za koji je od izvođača radova izvršeno plaćanje posebne vodne naknade, postaje vlasništvo izvođača radova.

Radovi dislokacije i vađenja materijala iz vodotoka podliježu nadzoru i kontroli koju vrše vodna inspekcija u Republici Srpskoj i JU "Vode Srpske". Ako se nadzorom ili kontrolom utvrdi da se izvođač radova nije pridržavao uslova iz vodne saglasnosti ili ugovora, nadležni organi pismenim putem upozoravaju izvođača radova o utvrđenim nepravilnostima i propustima i ostavljaju rok za njihovo otklanjanje. U slučaju da izvođač radova ne postupi po pismenom upozorenju, zaključeni ugovor o dislokaciji i vađenju materijala iz vodotoka raskida se, a rješenje o vodnoj saglasnosti stavlja van snage.

Kada sagledamo dalju zakonsku regulativu Republike Srpske vezano za ovo pitanje, vrlo šturo je Zakonom o koncesijama Republike Srpske definisano da predmet koncesije može biti korištenje javnog vodnog dobra, a između ostalog i za vađenje materijala iz vodotoka (šljunka, pijeska, kamena), a prema Programu uređenja vodotoka. Koncesije se ne mogu dodjeljivati na način i po postupku koji nije u skladu sa ovim zakonom, a za dodjelu isth nadležna je Vlada.

Nadalje, Zakonom o rudarstvu Republike Srpske uređuju se uslovi i način eksploatacije rudnog bogatstva u zemlji i na njenoj površini, riječnom i jezerskom dnu ili ispod njega, izgradnja, korišćenje i održavanje rudarskih objekata, rudarski projekti, rudarska geodetska mjerenja i planovi, mjere zaštite, nadzor i druga pitanja koja se odnose na korišćenje mineralnih sirovina na teritoriji Republike Srpske. Međutim eksplicitno je definisano da se odredbe ovog zakona ne odnose se na eksploataciju pijeska, šljunka i kamena iz korita vodotoka, sprudova i na područja ugrožena erozijom, koji ne sadrže primjese drugih korisnih mineralnih sirovina.

- **Federacija Bosne i Hercegovine**

Analizirajući pravni okvir Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine vezano za ovu problematiku, možemo konstatovati da postoje sličnosti u zakonskoj regulativi, ali i razlike, mada ne tako drastične. Da bismo izbjegli ponavljanje odredbi koje na isti način regulišu ovo pitanje, osvrnućemo se samo na neke koje nisu u potpunosti iste kao u zakonskoj regulativi Republike Srpske.

Na početku, Zakonom o vodama Federacije Bosne i Hercegovine uređuje se način upravljanja vodama unutar teritorije Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija), i

definisani je pojam "materijala u vodotocima" koji označava šljunak, pijesak, mulj, bilje i druge slične prirodne ili vještačke materijale koji se uklanjaju iz vodotoka ili sa vodnog dobra u cilju njihovog održavanja ili reguliranja. Prema zakonu, vađenje materijala iz vodotoka dozvoljeno je u obimu i na način koji bitno ne mijenja prirodne procese, ne remeti prirodnu ravnotežu ekosistema ili ne pospješuje štetno djelovanje voda.

Kada govorimo o aktivnostima za koje su potrebni vodni akti, vodna dozvola je potrebna za sve objekte i aktivnosti za koje je ovim Zakonom propisano izdavanje vodne saglasnosti, izuzev za vađenje materijala iz vodotoka, za koje je potrebna samo vodna saglasnosti.

Kod nadležnosti izdavanja vodnih akata, Agencija za vodno područje nadležna je za izdavanje vodnih akata za vađenje materijala iz površinskih voda prve kategorije, a kantonalno ministarstvo je nadležno za izdavanje vodnih akata za vađenje materijala iz površinskih voda druge kategorije.

Vezano za posebne vodne naknade, tu spadaju i naknada za vađenje materijala iz vodotoka. Ova naknada obračunava se po 1m³ izvađenog materijala, a obveznik plaćanja posebnih vodnih naknada je fizičko i pravno lice koje je dužno pribaviti vodnu saglasnost za odgovarajuću aktivnost, u smislu odredbi ovog zakona, a u ovom slučaju je to vađenje materijala iz vodotoka.

Kada je u pitanju nadzor, inspekcijski nadzor nad provođenjem ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu ovog Zakona, a koji su ovim Zakonom dati u nadležnost Federacije, provodi Federalno ministarstvo putem federalne vodne inspekcije (inspekcijski nadzor nad provođenjem propisa donesenih na osnovu ovog Zakona, a koje donosi federalni ministar nadležan za životnu sredinu, provodi federalno ministarstvo nadležno za životnu sredinu putem federalne inspekcije nadležne za zaštitu životne sredine).

U cilju osiguranja efikasnog obavljanja inspekcijskih poslova federalna vodna inspekcija organizuje se za:

- 1) neposredni sliv Save,
- 2) podsliv Une sa Glinom i Koranom,
- 3) podsliv Vrbasa,
- 4) podsliv Bosne,
- 5) podsliv Drine,
- 6) bazen Neretve,
- 7) bazene Krke i Cetine i
- 8) obalno more.

Federalni vodni inspektor, prema ovom Zakonu, ovlašten je i dužan zabraniti vađenje materijala iz površinskih voda, ako se vađenje tog materijala vrši bez vodnog ili u suprotnosti sa vodnim aktima.

Zakonom je generalno predviđena i međuentitetska saradnja vodnih inspekcijskih službi. Federalna vodna inspekcija dužna je saradivati i međusobno se informisati sa vodnom inspekcijom Republike Srpske o pojavama, problemima i načinu rješavanja pojedinih slučajeva od zajedničkog interesa.

Slično kao u pravnom okviru Republike Srpske, s tim da je riječ o uredbi kao podzakonskom aktu, u Federaciji Bosne i Hercegovine pitanje dislociranja i vađenja materijala iz vodotoka detaljnije je regulisano Uredbom o načinu dodjele prava za vađenje materijala iz vodotoka.

Ovom uredbom propisuju se način dodjele prava za vađenja materijala iz vodotoka, postupak i način odabira izvođača radova za vađenje materijala iz vodotoka, obveze izvođača radova, način

kontrole vađenja materijala, inspekcijskog nadzora i kontrole evidencije vađenja materijala iz vodotoka. Materijal u smislu ove uredbe podrazumijeva šljunak, pijesak i drugi nanos iz formiranih sprudišta na obalama i u koritu vodotoka koji je potrebno izvaditi u cilju održavanja vodotoka, vodnog dobra i vodnih objekata.

Vađenje, i uklanjanje materijala iz vodotoka vrši se na temelju prethodno utvrđene potrebe, koju svojom odlukom utvrđuje za vodotoke prve kategorije nadležna agencija za vode, a za vodotoke druge kategorije kantonalni organ nadležan za vode.

Odluku o utvrđivanju potrebe za vađenjem materijala iz vodotoka nadležni organ donosi na temelju izvršenog uviđaja na konkretnom lokalitetu, o kojem se obvezno sačinjava zapisnik sa adekvatnom foto dokumentacijom, sačinjenog stručnog mišljenja, te provedenih potrebnih analiza i istraživanja, o čemu nadležni organ odlučuje u svakom konkretnom slučaju.

Po donošenju odluke nadležni organ osigurava odgovarajuću dokumentaciju na temelju koje se sprovodi postupak dodjele prava na vađenje materijala iz vodotoka, koja obvezno sadrži podatke o vodotoku, tačnom lokalitetu, obimu radova koje treba izvesti u cilju uklanjanja materijala, kopiju katastarskog plana predmetnog lokaliteta, procjenu količina materijala kojeg treba izvaditi, te ostale podatke koji se odnose na predmetni lokalitet. Na temelju utvrđene potrebe i dokumentacije, nadležni organ po službenoj dužnosti izdaje prethodnu vodnu saglasnost.

Nadalje, nadležna agencija za vode provodi postupak dodjele ugovora za vađenje materijala iz vodotoka prve kategorije, po prethodno provedenom javnom pozivu, dok kantonalni organ nadležan za vode sprovodi postupak dodjele ugovora za vađenje materijala iz vodotoka druge kategorije, takođe po prethodno provedenom javnom pozivu. Javni poziv za dostavljanje prijave za vađenje materijala iz vodotoka objavljuje se na web-stranici nadležnog organa i najmanje u jednom dnevnom listu koji se distribuira na području cijele Federacije.

Podnositelj prijave dužan je uz podnesenu prijavu priložiti svu neophodnu dokumentaciju kojom se potvrđuje ispravnost podataka navedenih u prijavi, jer će nepotpune i neblagovremene prijave nadležni organ će odbaciti.

Nakon isteka roka za dostavljanje prijave, nadležni organ vrši odabir izvođača radova za vađenje materijala, isključivo na osnovu kriterija ponuđenog najvećeg iznosa posebne vodne

naknade koja se plaća po m³ izvađenog materijala, sa kojim zaključuje ugovor o vađenju materijala iz vodotoka kojim će se urediti sva međusobna prava i obveze. Sastavni dio ugovora je prethodno izdana prethodna vodna saglasnost, a ugovor se može zaključiti samo sa pravnim licem koje je registrovano za predmetne radove i koja ispunjava uslove tehničke osposobljenosti.

Analizirajući ovaj proces, bitno je da pomenemo da prije početka vađenja materijala, izvođač radova je dužan:

- osigurati izradu elaborata-dokumentacije koja se podnosi uz zahtjev za izdavanje vodne saglasnosti,
- pribaviti vodnu saglasnost,
- osigurati geodetske tačke početnog snimanja za kontrolu promjena nivelete korita i količina izvađenog materijala i
- riješiti pitanje imovinsko-pravnih odnosa pristupnog puta do lokaliteta vađenja materijala iz vodotoka i lokacije za deponovanje izvađenog materijala.

Izvođač radova je obvezan dnevno voditi evidenciju vađenja materijala sa tačnim količinama izvađenog materijala. Vađenje materijala može se vršiti u obimu, na način i u rokovima definisanim vodnom saglasnošću za vađenje materijala iz vodotoka i odredbama ugovora. Izvođač radova je dužan radove na vađenju materijala izvoditi na način da se izvađene količine materijala uvijek mogu utvrditi na siguran način, zavisno o okolnostima izvođenja radova, a izvađeni material postaje vlasništvo izvođača radova.

Radovi na vađenju materijala iz vodotoka podliježu inspekcijskom nadzoru i kontroli nadležnog organa. Ako se nadzorom od strane nadležne vodne inspekcije i kontrolom nadležnog organa utvrdi da se izvođač radova nije pridržavao uslova određenih u vodnoj saglasnosti i/ili Ugovoru ili isti ne vrši ili neuredno vrši plaćanje naknade, nadležni organ će, nakon što prethodno pisanim putem upozori izvođača radova o načinu i roku otklanjanja nepravilnosti, u slučaju nepostupanja po upozorenju, zaključiti ugovor raskinuti i izdatu vodnu suglasnost ukinuti. O utvrđenim nepravilnostima nadležna inspekcija je obavezna odmah obavijestiti nadležni organ.

Slično kao i u zakonskoj regulativi Republike Srpske, a vezano za ovo pitanje, vrlo šturo je Zakonom o koncesijama Federacije Bosne i Hercegovine definisano da predmet koncesije mogu biti i sistemi za vađenje materijala iz vodotoka i vodnih površina, ali je ova oblast konkretnije regulisana Zakonom o vodama i Uredbom, što je obrazloženo u prethodnom djelu publikacije.

Zakonom o rudarstvu Federacije Bosne i Hercegovine su definisani kao nemetalne mineralne sirovine, koje su takođe predmet regulisanja ovog zakona, šljunak i pijesak za građevinarstvo, ali izvan vodenih tokova, dok je navedeno da se upravljanje vodama vrši prema posebnom zakonu.

Kao što je na samom početku pomenuto, pravni okvir koji reguliše ovu oblast svakako postoji, kako zakonskim, tako i podzakonskim aktima, ali je neosporna činjenica da prostor za unapređenje regulative, načina primjene akata, većeg učešća javnosti i transparentnosti

postupaka postoji. Neophodno je savjesnije upravljati riječnim ekosistemima, koji su ne samo važni, nego u periodu klimatskih promjena i velike eksploatacije, sve osjetljiviji. Takođe, postoji potreba za što korektnije odrađenim elaboratima, ažurnijim nadzorom nadležnih institucija i što legalnijim postupcima, gdje bi izostale zloupotrebe u primjeni propisa i nesavjestan rad institucija generalno.

ZAPADNA SRBIJA – KAKO SE GRADE MINI-HIDROELEKTRANE

Arilje / UG Rzav –God save Rzav

„Održivi razvoj jeste razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjice, a da ne dovodi u pitanje sposobnost budućih generacija da zadovolje vlastite potrebe.“¹

Ako priroda predstavlja vrednost samu po sebi, čovek kao deo prirode nema prava da je nepovratno menja, te s tim u vezi, svaki vid ekonomske aktivnosti, sa izazovima koji postoje, a odnose se na ugrožavanje prirode, je neprihvatljiv. Sada se prihvata održiv razvoj i činjenica da se mora ulagati u ekološki čistu proizvodnju i proizvode, uz čuvanje životne sredine. Drugim rečima, nepoštovanje koncepta održivog razvoja vodi ka neefikasnom privrednom razvoju, u smislu većeg rasipanja resursa i energije².

Ustav Republike Srbije svim građanima garantuje pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju, ali danas u Srbiji socio-ekonomski razvoj nosi prevagu nad zaštitom sredine, pa gotovo da više i ne možemo pričati o konceptu održivog razvoja, očuvanju biodiverziteta, i njegovih osnovnih načela.

Nacionalni akcioni plan kojim se utvrđuju ciljevi korišćenja obnovljivih izvora energije do 2020. godine, način za njihovo dostizanje, kao i podsticanje investiranja u oblasti obnovljivih izvora energije, je proistekao iz međunarodne obaveze koju je Republika Srbija preuzela 2006. godine u okviru Ugovora o osnivanju Enegetske zajednice,³ i procena da iskoristivost obnovljivih izvora energije leži u:

1. bioobnovljivim izvorima (biomasa) (63%)
2. energiji malih vodotokova, (10 %)
3. energiji vetra, (5%)
4. sunčevoj energiji, (17%)
5. geotermalnoj energiji (~5%)

Na osnovu procenjenog potencijala za iskorišćenje energije malih vodotokova, koji je predstavljen Katastrom malih hidroelektrana iz 1987. godine, Ministarstvo energetike, prostornog planiranja i građevine je 2013. godine raspisalo poziv za dodelu lokacija (283 lokacije), u dva navrata.

Na osnovu istog Katastra, Lokalne samouprave su u svoje Prostorne planove usvojile lokacije za male hidroelektrane u čijoj su nadležnosti objekti za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije snage do 10 MW.

Planirani ekonomski rast, kao i ispunjenje obaveza Republike Srbije prema Sporazumu o Energetskoj zajednici, u uslovima iscrpljivanja vodnih resursa sve je komplikovaniji, i preči uništavanjem staništa autohtonih vrsta i promeni biomase, usled nepostojanja precizne liste izvodljivih lokacija, i bolje planske osnove za korišćenje ovog obnovljivog izvora pre izdavanja lokacija, jasno sagledanog uticaja klimatskih promena na raspoloživost korišćenja vodotokova za proizvodnju električne energije i bez

¹ Bruntland komisija (Bruntland Report) 1987. godine

² [5] Pešić R., (2002), Održivi razvoj - Nastanak koncepta održivog razvoja“, Poglavlje I, Ekonomija prirodnih resursa i životne sredine, Beograd, Poljoprivredni fakultet, str. 12-14 [6] Riley G., (2006), „The Disadvan

³ Zakon o ratifikaciji ugovora o osnivanju Energetske zajednice između Evropske zajednice i Republike Albanije, Republike Bugarske, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske, Republike Makedonije, Republike Crne Gore, Rumunije, Republike Srbije i Privremene misije Ujedinjenih Nacija na Kosovu u skladu sa rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti ujedinjenih nacija („Službeni glasnik RS“, broj 62/06)“.

hidroloških podloga za vodotokove II reda, kako bi se otklonila mogućnost poremećaja koji već sada jasno ukazuju na narušavanje održivosti.

Pored ovih problema, praksa je tokom prethodnih godina potvrdila da je jedan od velikih problema u lokalnim samoupravama i nedostatak kapaciteta nadležnih službi upravo za rešavanje problema u oblasti zaštite i unapređenja životne sredine. I dalje nejasna podela odgovornosti između lokalnog i centralnog nivoa upravljanja, manjak znanja za sprovođenje postupka procene uticaja i što sve vodi ka neodrživom upravljanju vodnim resursima i daljoj degradaciji životne sredine, uz nedostatak transparentnosti postupaka, te samim tim, predstavljaju idealan prostor za korupciju i rastuće nepoverenje između građana i državnih organa.

Praksa takođe pokazuje, da su usled povećanih interesa privatnih kompanija za ulaganje u obnovljive izvore energije (voda), normativni okvir, učešće zainteresovane javnosti u praćenju procene uticaja na životnu sredinu, uloga lokalnih vlasti, kao i informisanje zainteresovane javnosti i građana, na jako niskom nivou.

Postoji realna opasnost da će projekti za izgradnju hidroelektrana u Jugozapadnoj Srbiji (145 lokacija), i Srbiji u celini, ugroziti održivi razvoj lokalnih zajednica i osnovna prava stanovnika ovog područja. Jedan od ključnih problema predstavlja činjenica da nisu izvršena vrednovanja područja, niti su urađene studije zaštite, ni na jednoj od lokacija na kojoj se planira izgradnja, a koja su inače određene za vrednovanje Prostornim planovima Republike Srbije.

Za korišćenje obnovljivih izvora energije nadležne su različite institucije koje se u zavisnosti od vrste i snage objekta nalaze na različitim nivoima, te s tim u vezi u nizu dozvola i dokumenata, **uslovi Zavoda za zaštitu prirode, kao najbitniji u nizu, dolaze na zadnjem mestu.**

S tim u vezi, Ekološko udruženje "Rzav" je u nekoliko navrata prethodnih godina, ka Zavodu za zaštitu prirode, i nadležnom Ministarstvu, upućivalo Inicijativu za vrednovanje celokupnog sliva Velikog Rzava kao prirodnog dobra potencijalnog za zaštitu, da bi se konačno krajem leta 2017. stekli uslovi za prihvatanje. Tokom jeseni, preliminarnim prolazom Velikim Rzavom, stručna lica Zavoda za zaštitu prirode, su u "Visočkom kanjonu", uočili obeleženu lokaciju koja je Katastrom malih hidroelektrana iz 1987. godine, kao i Prostornim planom opštine Arilje, određena kao jedna od potencijalnih lokacija za izgradnju MHE na ovoj reci. Usled uočenih veoma naobičnih predeonih karakteristika, ovaj potes je određen kao budući zaštićeni predeo, što je rezultiralo odbijanjem izdavanja Rešenja o uslovima zaštite prirode, nakon što je prethodno isteklo, tako da izgradnja MHE na ovoj lokaciji zakonski više nije moguća, ukoliko se istoj ne pristupi protivzakonito. Nakon odbijanja, Investitor je u nekoliko navrata veoma oštro izražavao pritužbe na novu odluku Zavoda za zaštitu prirode, navodeći veoma velike sume novca uložene u dosadašnje prikupljanje dokumentacije. Inače, na teritoriji opštine Arilje je predloženo 19 lokacija za izgradnju MHE, i 3 lokacije za izgradnju velikih hidroelektrana.

S tim u vezi, činjenica je da prikupljanje potrebne dokumentacije i dozvola, za izradu projekta za izgradnju MHE, predstavlja složen proces u kome samo nekoliko segmenata zavisi od lokalne samouprave, a samim tim i njene mogućnosti uticaja. Čak i prilikom ostvarenja prava za izgradnju male hidroelektrane, potencijalni investitor se sreće sa mnogobrojnim problemima, kao što su nejasna pravna regulativa, nepovezanost službi koje su zadužene za odgovarajuće dozvole, nerešeni svojino-pravni odnosi, nedovoljni kapaciteti elektro-energetske mreže, postojanje različitih standarda prilikom izdavanja istih, nedostatak olakšica prilikom uvoza odgovarajuće opreme, nedostatak povoljnih kredita za investiranje i dr.

Sl. 1. Lokacija ispod planirane mašinske zgrade MHE "Luke"

Pokazalo se da i donošenje i primena propisa iz oblasti životne sredine, kao i obim promene koju reforma u ovoj oblasti donosi, u mnogome zavise od ostalih sektora, a najviše sektora planiranja i urbanizma, i energetike. S tim u vezi, primetna je veoma loša međusektorska saradnja, usled različitih ambicija koje ovi sektori imaju. Nedostatak inspekcijskog kapaciteta, kao i inspekcijski nadzor i volja, kako na republičkom, tako i na lokalnom nivou, izraženi politički uticaj na donošenje odluka, predstavljaju pored korupcije, neke od najvećih problema u oblasti vodnih resursa.

Sl.2. Lokacija obrušenog puta iznad lokacije na kojoj je početa gradnja MHE "Jovanovići" , selo Dobrače, Arilje

Definitivno, postojeći kapaciteti za praćenje i kontrolu stanja životne sredine i implementaciju politike, nisu dovoljni.

Iz tog razloga, Ekološko udruženje "Rzav" u saradnji sa Beogradskom otvorenom školom, Stalnom konferencijom gradova i opština – Savez gradova i opština Srbije-SKGO i Regionalnom razvojnom agencijom „Zlatibor“, u cilju unapređenja učešća javnosti u procesu donošenja odluka i informisanja građana o stanju životne sredine, unapređenja sprovođenja strategija, programa i planova u oblasti zaštite i unapređenja životne sredine i održivog razvoja, obezbeđivanja uslova, predlaganja i

preduzimanja mera u oblastima, iniciralo osnivanje Zelenog saveta za zaštitu i unapređenje životne sredine opštine Arilje, radnog tela Opštinskog veća. Za lokalnu samoupravu značaj Zelenog saveta se ogleda prvenstveno u dobijanju stručne podrške prilikom kreiranja politike životne sredine ili izrade opštih i drugih akata i u dobijanju neposredno izraženih kritika i žalbi na odluke nadležnih organa radi kontinuiranog praćenja stanja u oblasti životne sredine.

Promenom Vlasti u opštini Arilje, Nataši Milivojević, kao nezavisnom članu Opštinskog Veća, prestaje članstvo, kao i mesto Predsednika Zelenog saveta. U dva navrata Ekološko udruženje "Rzav" je upućivalo zahtev Opštinskom Veću za imenovanje člana ispred Opštinskog veća, zaduženog za oblast životne sredine, kako bi Zeleni savet nastavio sa radom unapređenja kvaliteta politike životne sredine i usluga lokalne samouprave u ovoj oblasti, kao i pružanju pomoći u rešavanju složenih ekoloških problema. Obzirom da još uvek nema odgovora, **pokrenuta je procedura tužbe protiv Opštinske Uprave za ćutanje.**

Uслед onemogućenog rada Zelenog saveta, a time blagovremenog uvida u projekte i planove, praćenje donošenja odluka, kao i netransparentnosti kada je obaveštavanje zainteresovane javnosti u pitanju, Ekološko udruženje nije bilo u mogućnosti da pravovremeno reaguje na usvajanje Urbanističkog projekta MHE "Jovanovići", na reci Panjici. Investitor je započeo sa izvođenjem radova, i tom prilikom urušio seoski put, i doveo do pojave klizišta, što je uvidom u prikupljenu dokumentaciju, utvrđeno da su **radovi počeli da se izvode bez obezbeđene Građevinske dozvole, kao i bez Rešenja o početku izvođenja radova.** Hitnim zahtevom koje je ekološko udruženje "Rzav" uputilo građevinskom inspektor, Republičkom inspektor za zaštitu životne sredine, kao i Republičkom vodopivrednom inspektor, zabranjen je nastavak radova na ovoj lokaciji. Seoski put inače vodi ka kući Zamenika predsednika Opštine, što implicira na koruptivno ponašanje donosioca odluka.

Obzirom da zakonska regulativa u sistemu korišćenja energije MHE još uvek nije dovoljno razrađena i transparentna, na ovaj način, postoji velika verovatnoća da dođe do zadovoljenja samo interesa investitora, a ne i lokalnih samouprava i stanovništva, kao i već navedene, velike mogućnosti za korupciju, naročito u jedinicama lokalnih samouprava.

U narednom periodu ćemo morati, kao organizacije civilnog društva, očigledno mnogo više da obratimo pažnju na ono što je Republika Srbija potpisala, i staviti akcenat na očuvanje prirodnih resursa od dalje degradacije, u skladu sa dokumentacijom i praksom EU.

ZAPADNA SRBIJA – SKLADIŠTENJE OPASNOG OTPADA

Loznica – Podrinjski anti korupcijski tim

Nekadašnji nosioci industrijskog razvoja u Loznici – HE Viskoza i Fabrika auto-traktorskih kočnica FAK početkom ovog veka otišli su u stečaj i doživeli neslavnu sudbinu, a građanima je kao „uspomena“ na ove nekada industrijske gigante ostala briga o opasnim materijama koje kao svojevrsna pretnja građanstvu vrebaju iz kruga ovih fabrika.

Povremeni akcidenti s' vremena na vreme skrenu pažnju javnosti na ovaj veliki ekološki problem sa kojim se grad Loznica susreće, a 47 dopisa lokalne samouprave u Loznici prema nadležnim republičkim organima u poslednjih deset godina, očigledno nisu bili dovoljni da se problemi u celosti reše, mada se na njima povremeno radilo. Ni Skupština grada Loznice koja je održana 12. juna 2018. godina, nije javnosti ponudila konkretne rokove i načine rešavanja gorućih ekoloških problema u gradu. Nije pomoglo ni prisustvo i obraćanje odbornicima državnog sekretara Dragana Jeremića, od koga je javnost jedino imala prilike da čuje da u Srbiji postoji 95 ovakvih ili sličnih lokaliteta sa opasnim materijama, da Srbija nema postrojenje za skladištenje i tretman opasnih materija, kao i da rokovi za rešavanje „lozničkog ekološkog problema“ zavise od tri faktora : vremena (jer se jako mali broj firmi bavi tretmanom opasnih materija), novca (koga hronično nema) i pravne regulative (koja uostalom ukazuje da su za ovakve poslove nadležne službe ministarstva).

Kada je u pitanju zakonska regulativa ona Zakonom o lokalnoj samoupravi i Zakonom o upravljanju otpadom uređuje nadležnosti po pitanju odlaganja otpada i opasnih materija. Odnosno, Zakon o upravljanju otpadom u članovima 18, 20, 32, 44 i 75 jasno definiše šta je u ingerencijama Republike, lokalne samouprave, ministarstva, Vlade i držalaca opasnih materija. Ove zakonske odredbe daju za pravo gradonačelniku Loznice koji je na poslednjoj Skupštini grada rekao da su ingerencije lokalne samouprave po pitanju opasnog otpada ravne nuli. Ono što se jedino može zameriti Gradskoj upravi u Loznici je činjenica da i pored decenijskog problema sa opasnim materijama (i ne samo to, tu su i problemi prerade otpadnih voda, regionalne deponije i sl.) nije uradila i usvojila Lokalni plan upravljanja otpadom, ili bar ovaj dokument i ako je donešen nije dostupan široj javnosti. Sa druge strane, jasne zakonske odredbe za skladištenje, transport i uklanjanje opasnog otpada upućuju na republičke organe, odnosno ministarstvo i nadležne Agencije.

Stvarno stanje na terenu

Radi potpunog informisanja javnosti, ovom prilikom navodimo šta su sve inspekcije kroz redovan inspekcijski nadzor evidentirale od opasnih materija na teritoriji grada Loznice. Kada je u pitanju HE „Viskoza“, u skladištu fabrike „Celuloza“ doo nalazi se : beli lug, zeleni lug, retki crni lug, furfural, natrijum-hidroksid i sumporna kiselina, u skladištu fabrike „Celvlakno“ doo : ugljen-disulfid, natrijum-hlorid i cink-sulfat, u „Kord“ doo : natrijum-hidroksid, sumporna kiselina i formaldehid, „Centrofan“ doo : amonijumhidroksid, „Lozofan“ doo : rastvarači – etilacetat, butilacetat i toluol, i alkoholne smeše – etilacetat i etilalkohol. Na prostoru preduzeća „FAK“ AD Loznica nalazi se i određena količina cijanidnih soli koja je 2010. godine

iz otvorenog kruga fabrike prepakovana u plastičnu burad i uskladištena u magacine preduzeća.

***Jedan od požara blizu postrojenja u kojem se čuva CS₂**

Od svih navedenih vrsta opasnih materija, najveću pretnju po stanovništvo i životnu sredinu Loznice ali i šire okoline, imaju sirovine prve grupe zapaljivosti i toksičnosti u koju spadaju : oko 10-20 tona ugljen-disulfida, 300 tona natrijum-hidroksida niske koncentracije iz „Viskoze“ i između 75-90 tona cijanidnih soli iz preduzeća „FAK“ doo.

Geneza problema

Nakon nekoliko akcidenata, 2009. godine Zaključkom Vlade Republike Srbije 05 br. 353-854/2009 od 19. februara 2009. godine naloženo je izmeštanje opasne materije ugljen-disulfida CS₂ iz rezervoara fabrike „Celvlakno“ doo. Tada se u rezervoarima nalazilo oko 550 tona ove opasne materije. Posao se finansirao iz sredstava Fonda za zaštitu životne sredine (Ministarstva za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje), a dobile su ga firme „PROMOS SM“ doo iz Beograda i „PROMOS PLUS“ doo iz Ljubljane. Posao je sklopljen za vreme „ministrowanja“ Olivera Dulića (tadašnjeg kontraverznog ministra za zaštitu životne sredine i prostornog planiranja sa sumnjivim vezama sa slovenačkim firmama). Kompletno ugovoren posao nikada nije završen i od 550 tona ugljen-disulfida iz Loznice je otpremljeno 541,03 tona. Zbog neizvršenja ugovornih obaveza vodi se i višegodišnji sudski spor sa firmama „Promos SM“ i „Promos PLUS“. Interesatno je da se prema podacima iz APR-a preduzeće „PROMOS SM“ doo iz Beograda trenutno nalazi u procesu likvidacije, a da je bilo registrovano za trgovinu i usluge. Do podataka o firmi „PROMOS PLUS“ doo iz Ljubljane moguće je doći preko osnovnih pretraživača, a radi se o sestri firmi „PROMOS SA“ iz Lozane koja je istovremeno član holdinga „PROMOS HOLDING A.G.“ sa središtem u Cirihu. Na sajtu firme navodi se da se radi o trgovinskoj kompaniji koja sa uspehom posluje i na hemijskom tržištu već 50 godina. Bilo kako bilo, procenjuje se da je u rezervoarima fabrike „Celvlakno“ doo ostalo između 10 i 20 tona ove opasne materije nataložene u specijalnim rezervoarima. Najveći rizik trenutno predstavlja činjenica da bazen gde se nalaze rezervoari sa opasnim materijama nije ni nakoji način obezbeđen i obeležen, niko ga ne čuva i gotovo je dostupan svakom ko bi želeo da mu priđe.

Na drugoj strani grada, nekako u isto vreme kad i HE „Viskoza“ fabrika auto-traktorskih kočnica je prolazila kroz proces privatizacije, što u Srbiji znači i propadanja i obespravljanja radnika. Fabrika je privatizovana 2004. godine od strane firme „Hemtex internacional“ doo iz Beograda, vlasnika Aleksandra Simovića. Privatizacija je potom poništena 2008. godine kada je i potpuno prekinuta proizvodnja u fabrici. Osim dugova prema obespravljenim radnicima u krugu fabrike ostala je i znatna količina cijanidnih soli, koje su u martu 2010. godine sa otvorenog prostora prepakovane u plastičnu burad i uskladištene u magacine preduzeća. Posao je dobila firma „Ekotank“ doo iz Beograda u vlasništvu državljanina Bosne i Hercegovine - Petra Šmitrana. I ovaj posao sa stanovišta adekvatnog skladištenja i prepakivanja je ostao jako diskutabilan. U međuvremenu, odlukom Apelacionog suda 2013. godine, imovina preduzeća „FAK“ doo vraćena je preduzeću „Hemtex internacional“ doo Beograd kao većinskom vlasniku.

***Bure u kojem su bile skladištene cijanidne soli**

Nedugo zatim, inspekcija preduzeću nalaže da opasne materije preda ovlašćenom operateru, što preduzeće ipak nije učinilo, pa je protiv „Hemtex-a“ podneta prijava za privredni prestup. Ishod prijave nije poznat javnosti. Međutim, u javnosti se potom pojavila informacija da je Osnovni sud u Loznici Zaključkom br.434/2013 od 11.09.2015. i 02.10.2015. godine prodao nepokretnu imovinu „FAK“ AD Loznica preduzeću „Priver Property Investment group“ doo iz Loznice, osnovano 2013. godine, u vlasništvu malo poznatog lozničkoj javnosti Branka Pavlovića. Nije poznat tačan iznos sredstava za koje je prodana nepokretna imovina preduzeća, ali je jasno da se radi o znatno umanjenoj vrednost čim se nepokretna imovina prodavala putem Suda, a vrednost je verovatno dodatno umanjena iz razloga što je preduzeće „Priver Property Investment group“ kupovinom nepokretne imovine u paketu postalo vlasnik i predmetnih opasnih materija. Rešenjem br. 480-353-00025/2018-07 od 22.03.2018. godine preduzeću „Priver Property Investment group“ i Branku Pavloviću kao odgovornom licu je

naloženo da u roku od 90 dana od dana prijema rešenja opasni otpad preda licu ovlašćenom za upravljanje opasnim otpadom, ukoliko nije u mogućnosti da organizuje postupanje sa otpadom kako to predviđa Zakon o upravljanju otpadom. Ovo Rešenje postalo je izvršno 26.03.2018. godine, a do trenutka nastajanja ovog teksta javnosti nije poznato da su po ovom pitanju preduzeti neki koraci.

Na samom kraju, ostaje gorak ukus u ustima nakon izjave državnog sekretara Ministarstva za zaštitu životne sredine na poslednjoj Skupštini grada Loznice, da je sve informacije iznete na Skupštini primio k' znanju i da će ih preneti ministru Trivanu.

Podrinjskom anti-korupcijskom timu iz Loznice (a verujemo i većini građana Loznice) ovakva izjava je u potpunosti neprihvatljiva i predstavlja odraz nezainteresovanosti i skidanja odgovornosti sa nadležnih republičkih organa, iako su zakonske odredbe po pitanju tretmana opasnog otpada kristalno jasne, nedvosmislene i ukazuju na lanac odgovornosti koji se kreće od ministarstva sve do nadležnih inspekcijских službi i sudova.

EKOLOŠKI AKTIVIZAM I ZAŠTITA PRIRODE

Autor :

Advokat Sreten Đorđević

UVOD

Sve su veći izazovi sa kojima se Svet suočava u pokušajima da život na planeti učini mogućim, uprkos teško smislenom, nekontrolisanom i sveopštem zagađenju prirode, koje od čoveka i potiče. U eri sveopšte globalizacije i monolitnosti interesa svetske ekonomije, zaštita prirode i svakolikog živog sveta više se doživljava kao neprijatna okolnost nego kao preka potreba i uslov opstanka na planeti. Čini se da nigde toliko kao u oblasti zaštite životne sredine (i prirode), nauka ne odražava političke i ekonomske interese svojih mecena i finansijera. Za salonske naučnike od karijere globalno zagrevanje je prirodni ciklus bez ikakvog ili minimalnog doprinosa čoveka. Za druge, slabije finansirane od multinacionalnih kompanija i vlada, ono je direktna posledica industrijalizacije. Za jedne je izgradnja hidrocentrala, pa i u zaštićenim prirodnim dobrima, jednaka izgradnji nuklearni- za druge, one su izvor obnovljivih energija, svakako pod uslovom da se ne grade u njihovoj blizini.

Nedovoljno demokratski režimi (a koji su uopšte dovoljno demokratski bi mogao biti predmet dalje raspe) shvataju oblast zaštite prirode kao originarnu nadležnost države, nevoljno je deleći sa drugim subjektima zaštite. Usvajajući strategije, propise, odluke o zaštiti i opetativne planove, takva država stvara normativni privid bavljenja zaštitom prirode, bez suštinskog delanja kroz implementaciju usvojenih normi.

Unutar- pravni i unutar- politički problem, specifičan za postojeći trenutak u kome se nalazi Srbija kao kandidat za pridruženje Evropskoj uniji, vidi se u enormnoj normativnoj aktivnosti koju, na žalost i sa očiglenim štetnim efektima, ne prati i konsultovanje drugih subjekata zaštite životne sredine u procesu usvajanja zakona. Proces predlaganja i donošenja propisa po hitnom postupku, kao zakonom predviđeni izuzetak, u Srbiji je postao uobičajeni način donošenja zakona, bez javnih rasprava, konsultacija, učešća zainteresovanih organa, organizacija, zainteresovane javnosti i građana kojih se ti propisi direktno tiču.

I kada se proces konsultacija sprovodi, on ne doseže dalje od pravno- procesnog dekora, gde se angažovano ponašanje učesnika u javnom konsultovanju doživljava više kao „kamen u cipeli” nego kao put do iznalaženja najboljih rešenja.

Položaj javnosti, posebno položaj nevladinih organizacija koje se bave zaštitom životne sredine i koje kao takve imaju pretpostavljeni status zainteresovane javnosti, u takvom „državotvornom” okruženju nije lak. Napori organizacija- da učestvuju u postupcima usvajanja strategija, donošenju propisa, planova, politika u oblasti životne sredine, potom učešće u procedurama izdavanja uslova, rešenja i dozvola operaterima za zahvate u životnoj sredini- ne nailaze na odobravanje državnih organa i institucija na svim nivoima, pri čemu su pozitivna odstupanja izuzetak a negativna praksa pravilo. Učešće organizacija civilnog društva u konkretnim procedurama često se svodi na borbu za poštovanje osnovnih procesnih prava,

bez kapaciteta da se posvete suštinskom uticaju na materijalnu sadržinu odluka. Tako se organizacije civilnog društva, kao stranka sa suprotnim interesom od interesa operatera u postupku, "sudaraju" sa još jednom "strankom" sa interesom koji je suprotan njihovom- sa organom nadležnim za vođenje postupka.

U takvim okolnostima ustavne kategorije o dostupnosti pravde i jednakosti prava za sve ostaju samo daleki i teško ostvarivi ideal- kao i ustavno pravo javnosti da bude informisano o stanju zdravlja i pogodnosti okruženja za zdrav život, kao opštem uslovu svakolike slobode pojedinca. Slobode: u svom porodičnom i radom okruženju, slobode da se samostalno, na osnovu dostupnih i pouzdanih informacija odlučuje o habitatu, nastanjenju, o planiranju porodice itd. I suprotno, ometanje pojedinca (pa i organizovanog u udruženja) u navedenim pravima, poluinformisanje ili dezinformisanje o stanju prirodnog, životnog okruženja uvećava njegovu neslobodu. Potkrepljeni smislenim ili iracionalnim strahovima, osećaji (dez)neinformisanosti i neslobode prerastaju u stanje opšte nesigurnosti: u domu, na ulici, na poslu, u prirodi i u društvu... Rađa se stanje sistemske nezbrinutosti i nezaštićenosti.

Misija organizacija civilnog društva u zaštiti prirode

Uloga organizacija civilnog društva koje se bave zaštitom životne sredine, u napred navedenim nepovoljnim okolnostima, je izuzetno značajna. Ona je i nadalje pionirska i treba da predstavlja ustavu nepravu, političkoj i ekonomskoj samovolji i korupciji. Ona nečinjenje mora da primorava na činjenje, da državne službenike privoljava „poznajući prava”. Nevladine organizacije koje pretenduju na ovakav angažman i ulogu moraju imati organizacione i kadrovske kapacitete.

Prirodna dobra kao dobra od opšte interesa obavezuju organizacije civilnog društva da o njima, kao subjekti zaštite, brinu pa i kada država, pritisnuta drugim interesima nije to u stanju dosledno činiti.

Ekološki aktivista

Angažovan, samoinicijativan, promišljen, uporan i, nadasve, stručan pojedinac spreman na rad „pro bono” čini srce svake uspešne nevladine organizacije. U borbi za očuvanje prirode i životne sredine to mora biti hrabar pojedinac. Jer se radi o borbi koja često zadire u najvažnije, najskrivnije, najlukrativnije interese operatera, odn. najsrebrljubivije porive involviranih korumpiranih pojedinaca, koji su u suštini nespojivi sa interesima zaštite i očuvanja prirode. U bici za očuvanje životne sredine pojedinac- zaštitar, suprotno zakonu i pravdi, često ima dvostrukog protivnika- i operatera i državnog službenika. Zato su tasovi Boginje Pravde u ekološkim stvarima, gotovo uvek, nakrivljeni jer ad hoc interesi politike i kapitala pretežu nad trajnim interesima očuvanja uslova za život u zdravoj prirodnoj okolini.

Borba za zaštitu javnog dobra kakva je životna sredina često je neodvojiva od političkog konteksta i elemenata represije gde su ekološki aktivisti i njihove organizacije izloženi političkim pritiscima, pokušajima diskreditacije, medijskog izopštavanja, sve do progona. Ima

slučajeva da se protiv aktivista za zaštitu životne sredine, upravo zbog njihovog ekološkog angažmana, pokreću i bez osnova vode krivični postupci, oni bivaju fizički napadani i prebijani, ekonomski devastirani i mobingovani na poslu, stigmatizovani kao „neprijatelji” energetske ili kog drugog „sektora”. U takvim okolnostima ekološka borba dobija „gerilski” karakter. Takva „ekološka gerila” podrazumeva borbu intelektualnim potencijalima. Ona pretpostavlja mladog, energičnog, obrazovanog, svesnog, dovitljivog, prilagodljivog, strpljivog ekološkog aktivistu koji je antipod rigidnom, tromom, nemotivisanom, često (do)neoborazovanom, politizovanom, birokratizovanom službeniku sa jedne strane i ekonomski dominantnom ali iz bahatosti neopreznom operateru sa druge strane. Ova se borba ne može materijalno valorizovati u novcu. Ona je za spas planete i opstanka života na zemlji i kao takva je neprocenljiva. Za nju su kadri jedino ekolozi besrebrenici, koji zadovoljenje i sreću nalaze u sebi i sebi sličnima.

Arhuska konvencija- sredstvo za ostvarivanje ciljeva zaštite prirode

Organizacijama civilnog društva koje se bave pitanjima od značaja za životnu sredinu stoji na raspolaganju jedan broj pravno-političkih instrumenata koji su deo međunarodnog prava i koji za cilj imaju afirmaciju uloge nevladinih organizacija u oblasti životne sredine. Konvencija o dostupnosti informacija, učešću javnosti u odlučivanju i dostupnosti pravosuđa u pitanjima koja se tiču životne sredine (Aarhus Convention) je svakako jedan od najznačajnijih, ako ne i najznačajniji takav instrument koji temelji institucionalne, materijalne i procesne okvire za učešće ekološkog nevladinog sektora u postupcima koji se odnose na životnu sredinu. Konvencija je ratifikovana u Srbiji i kao takva predstavlja sastavni deo unutrašnjeg prava i u neposrednoj je primeni, u skladu sa zakonom.

Međutim, kada se sagleda svekolika praksa primene zakona u oblasti životne sredine sa elementima učešća javnosti u postupcima, sa svim problemima i opstrukcijom u primeni prava na štetu javnosti, nije jasno zbog čega je država uopšte potpisala a još manje zbog čega je ratifikovala Arhusku Konvenciju. Iako su standardi Konvencije u određenoj meri inkorporirani u srpski regulatorni okvir, očigledno je da država nije ozbiljno shvatila preuzetu međunarodno pravnu obavezu da standarde Konvencije i primeni u praksi. Otuda ogroman jaz između propisanih normi i njihove primene koja je u praksi više simulacija, stvaranje privida učešća javnosti, nego dosledna implementacija u opštem interesu.

U oblasti zaštite prirode domaći regulatorni okvir je daleko od usvojenih standarda učešća javnosti u procesu donošenja odluka.

O Arhuskoj konvenciji

Prema slovu uvodnih odredaba Konvencije, strane potpisnice, kojoj pripada i Republika Srbija, garantuju predstavnicima javnosti pravo na dostupnost informacija, učešće u donošenju odluka i dostupnost pravosuđa u vezi sa pitanjima koja se tiču životne sredine, a radi davanja doprinosa zaštiti prava svakog pojedinca sadašnjih i budućih generacija da živi u životnoj sredini adekvatnoj njegovom zdravlju i blagostanju. Ovako uzvišeni ciljevi Konvencije, zaista,

odišu posvećenosti pojedincu i organizovanim formama udruživanja u oblasti životne sredine, kao ključnom partneru u procesima od značaja za životnu sredinu, a zapravo od značaja za položaj pojedinca (danas i ubuduće) u svom životnom okruženju. Arhuska konvencija je specifična po tome da ne sadrži niti jednu operativnu odredbu kojom se predstavnicima javnosti nameću kakve obaveze, čime se dodatno potvrđuje demokratski karakter ovog pravnog akta.

Konvencija počiva na tri operativna stuba koja su u neraskidivoj vezi i kao takvi u svom trojstvu stvaraju temelje za efikasno i efektivno učešće javnosti u donošenju odluka o životnoj sredini. Prvi od tri stuba (pristup informacijama) reguliše pravo javnosti na informaciju i informisanost o životnoj sredini; drugi stub (učesće javnosti) propisuje vrstu postupaka u kojima javnost ima pravo da kao stranka učestuje u donošenju odluka, dok je trećim stubom (pristup pravosuđu) omogućena pravna zaštita pred organima uprave i sudom.

Standardi Arhuske konvencije inkorporirani su, u većoj ili manjoj meri, u srpski regulatorni okvir, usvajanjem jednog broja propisa u oblasti životne sredine koji izričito sadrže odredbe o pristupu informacijama, učesću javnosti i zaštiti pred sudom. Sa druge strane, znatan broj „ekoloških” propisa ne sadrže ove standarde, što stvara problem u primeni propisa u praksi kada se kao stranke u postupku javljaju predstavnici zainteresovane javnosti, odn. nevladine organizacije. Stoga je neophodno ponuditi praktična uputstva o modalitetima ostvarivanja prava na pristup informacijama, učesću javnosti i pristupu pravosuđu, u važećem regulatornom okviru, što je jedan od ciljeva ove brošure.

Zakon o zaštiti prirode, iako poslednji put amandiran 2016. godine, upadljivo ignoriše standarde o učesću javnosti u donošenju odluka o zaštiti prirode, prkoseći im. Ostaje nedokučiv razlog zakonodavca da u ovoj posebno osetljivoj oblasti uskraćuje javnosti odn. zainteresovanoj javnosti pravo na involviranost u postupcima koji su od enormnog značaja za stanje prirode. Moguće da je više stotina planiranih mini hidroelektrana u prirodnim dobrima Srbije jedan od razloga za isključivanje javnosti iz ovih procedura.

USTAVNO- PRAVNI OKRIV ZA UČEŠĆE JAVNOSTI

Ustav

„Svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju.”

Ustav Srbije izdiže pravo na zdravu životnu sredinu na nivo osnovnih ljudskih prava. Pri tome Ustav sa ovim pravom, po rangu, izjednačava i pravo na blagovremeno i potpuno obaveštenje stanju životne sredine, pridajući mu time poseban značaj. Može se reći da je pravo na zdravu životnu sredinu blisko i u ravni sa samim pravom na život, jer nema efektivnog prava na život u zagađenom životnom okruženju. Isto se odnosi i na pravo na obaveštenost o stanju životne sredine kao preduslovu spokoja i slobode pojedinca odn. pravu na mirno i neometano porodično okruženje i privatnost.

Zainteresovana javnost- nosilac sistema zaštite životne sredine

Zakon o zaštiti životne sredine Republike Srbije proklamuje načelo o podeli odgovornosti za stanje životne sredine među subjektima sistema zaštite životne sredine, koje između ostalog čine i građani, grupe građana, njihova udruženja, profesionalne ili druge organizacije.

Udruženja građana su, dakle, nosioci sistema zaštite životne sredine i kao takvi oni štite kolektivna prava i interese u oblasti zaštite životne sredine, učestvujući u postupcima donošenja odluka u skladu sa zakonom. Iako to ne proizilazi iz odredbi Arhuske konvencije, zakon obavezuje organizacije civilnog društva da rade i na informisanju javnosti o životnoj sredini .

Prema Zakonu o zaštiti životne sredine, svako ima pravo da bude obavešten o stanju životne sredine i da učestvuje u postupku donošenja odluka čije bi sprovođenje moglo da utiče na životnu sredinu , sa očiglednom vezom procesa informisanja i učešća javnosti u procesu donošenja odluka.

Za procesni položaj i stranačku legitimaciju udruženja građana u „ekološkim“ postupcima od ogromnog značaja je odredba člana 81 a) Zakona o zaštiti životne sredine kojom je propisano da „Zainteresovana javnost u postupku ostvarivanja prava na zdravu životnu sredinu kao stranka ima pravo da pokrene postupak preispitivanja odluke pred nadležnim organom, odnosno sudom, u skladu sa zakonom.“ Navedena odredba je ključni argument za sticanje svojstva stranke u „ekološkim“ upravnim stvarima.

Pojam zainteresovane javnosti definisan je Arhuskom konvencijom. On podrazumeva onu javnost koja je ugrožena ili će verovatno biti ugrožena ili ima interes u donošenju odluka koje se tiču životne sredine, pri čemu se nevladine organizacije koje promovišu zaštitu životne sredine i koje zadovoljavaju uslove propisane nacionalnim zakonodavstvom smatraju zainteresovanim. Najbitniji pravna i praktična posledica ove definicije jeste privilegija udruženja građana sa statusom zainteresovane javnosti da ne dokazuju pravni interes za učešće u određenom postupku, već se on pretpostavlja.

Zakon o zaštiti prirode, za razliku od krovnog Zakona o zaštiti životne sredine, međutim, ne sadrži pojam zainteresovane javnosti. To u praksi onemogućava organizacije civilnog društva da se kao stranka uključe u postupke propisane ovim zakonom.

PRISTUP INFORMACIJAMA O ŽIVOTNOJ SREDINI

Informacije o životnoj sredini su "informacije od javnog značaja"

Informacija od javnog značaja jeste ona kojom raspolaže organ javne vlasti, koja je nastala u radu ili u vezi sa radom organa javne vlasti, koja je sadržana u određenom dokumentu, a odnosi se na sve ono o čemu javnost ima opravdan interes da zna pri čemu se takvim

informacijama smatraju i informacije koje se odnose na ugrožavanje, odnosno zaštitu zdravlja stanovništva i životne sredine.

Informacije o životnoj sredini od javnog značaja su dostupne svakome

U ostvarivanju prava na zdravu životnu sredinu svako ima pravo da bude obavešten o stanju životne sredine i da učestvuje u postupku donošenja odluka čije bi sprovođenje moglo da utiče na životnu sredinu.

Svako ima pravo da mu bude saopšteno da li organ vlasti poseduje određenu informaciju od javnog značaja, odnosno da li mu je ona inače dostupna, kao i da mu se informacija od javnog značaja učini dostupnom tako što će mu se omogućiti uvid u dokument koji sadrži informaciju od javnog značaja, pravo na kopiju tog dokumenta, kao i pravo da mu se, na zahtev, kopija dokumenta uputi poštom, faksom, elektronskom poštom ili na drugi način.

Organi javne vlasti obezbeđuju dostupnost informacija o životnoj sredini

„Organom vlasti” se smatra državni organ, organ teritorijalne autonomije, organ lokalne samouprave, kao i organizacija kojoj je povereno vršenje javnih ovlašćenja i pravno lice koje osniva ili finansira u celini, odnosno u pretežnom delu državni organ.

Primat odredbi Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja u odnosu na Zakon o zaštiti životne sredine

Iako na teorijskom i praktičnom planu ima dilema o primeni propisa o dostupnosti informacija o životnoj sredini, ne bi trebalo imati dileme da Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, kao specijalni zakon koji reguliše oblast pristupa informacijama od javnog značaja, ima suprematiju nad krovnom Zakonom o zaštiti životne sredine. Nekoliko je argumenata za takav stav: on detaljno uređuje postupak pristupa informacijama za razliku od Zakona o zaštiti životne sredine koji upućuje na primenu krovnog Zakona o opštem upravnom postupku; on propisuje više standarde od onih minimalno utvrđenih Arhuskom konvencijom i Zakonom o zaštiti životne sredine; i, što je i najvažnije, živi svoj pravni život, primenom u srpskoj pravnoj praksi.

Drugi propisi i informisanje javnosti

Odredbe o informisanju javnosti propisane su i nekim drugim zakonima, npr. Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu, Zakonom o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu i Zakonom o integralnom sprečavanju i kontroli zagađenja. Ove odredbe su procesnog karaktera, čine pretpostavku za učešće stranaka u određenim fazama postupka odn. za preduzimanje konkretnih procesnih radnji. Čini se da upotreba pojma „informisanje javnosti“

u ovim zakonima nije dovoljno promišljena jer se u konkretnom slučaju zapravo radi o obaveštenjima o procesnim rokovima za preduzimanje radnji u postupku, a ne o informisanju javnosti o životnoj sredini u užem smislu te reči.

Zakon o zaštiti prirode sadrži, više deklaratorne, odredbe o obaveštavanju javnosti, koje su daleko od potpune usklađenosti sa standardima Arhuske konvencije. Ove odredbe ne menjaju stav o tome da je, čak i obaveštena javnost, bez prava na efektivno učešće u postupku donošenja odluka, lišena procesnih mogućnosti da efikasno utiče na proces donošenja odluka.

POSTUPAK ZA DOBIJANJE INFORMACIJA „NA ZAHTEV“

Zahtev u pisanoj formi

U postupku za izdavanje informacija od javnog značaja u primeni je načelo pismenosti. Podnosilac zahteva podnosi pisani zahtev organu vlasti za ostvarivanje prava na pristup informacijama od javnog značaja, u slobodnoj formi. I kada organ vlasti propiše obrazac za podnošenje zahteva, on mora jednako uzeti u rad i zahtev koji nije sačinjen na propisanom obrascu.

Zahtev koji je saopšten na zapisnik pred nadležnim organom, iako dat u usmenoj formi, kazivanjem pred organom dobija svoju pisanu formu u vidu zapisnika o podnetom zahtevu i kao takav se zavodi u evidenciju i ulzi u postupak.

Zahtev za dobijanje informacije mora biti uredan

Uredan zahtev sadrži, najmanje, naziv organa vlasti, ime, prezime i adresu tražioca kao i što precizniji opis informacije koja se traži.

Ako zahtev ne sadrži osnovne podatke čiji nedostatak ga čini neurednim, ovlašćeno lice organa vlasti će podnosioca zahteva poučiti kako da te nedostatke otkloni. Za slučaj da podnosilac zahteva ne uredi zahtev u ostavljenom roku, a nedostaci su takvi da se po zahtevu ne može postupati, organ vlasti će zaključkom odbaciti zahtev kao neuredan. Protiv ovog zaključka dozvoljena je žalba.

Razlog traženja informacije nije uslov njenog izdavanja

Nadležni organ nema pravo da izdavanje informacije uslovi navođenjem razloga zbog kojeg se informacija traži. Ova restrikcija ne ograničava stranku da sama navede iz kojih razloga joj je informacija potrebna a što joj može biti od koristi, na primer, kod oslobadjanja od snošenja troškova za izdavanje informacija.

Rok za donošenje odluke po zahtevu

Opšti rok za izdavanje informacije je 15 dana od dana podnošenja zahteva. Ukoliko u ovom roku objektivno nije moguće izdati traženu informaciju, organ je obavezan o tome obavestiti tražioca i odrediti novi rok, koji ne može biti duži od 40 dana od dana podnošenja zahteva.

Kada se radi o informacijama za koje "se može pretpostaviti da su od značaja za ugrožavanje ili zaštitu zdravlja stanovništva i životne sredine" rok za izdavanje informacije je specijalan i iznosi 48 sati. Iako Zakon ne predviđa mogućnost produženja ovog specijalnog roka, čini se da se radi o objektivno teško ostvarivom roku, zbog čega je primeni ovog instituta potrebno pristupiti pažljivo i sa merom.

Obzirom da različiti zakoni sadrže različite rokove za izdavanje informacija od javnog značaja odn. o životnoj sredini, to je potrebno zahtev za izdavanje informacije eksplicitno vezati za odredbe Zakona o slobodnom pristupu informacijama kao najpogodnijem za podnosioca zahteva.

PRAVO NA PRAVNI LEK

Žalba Povereniku za informacije od javnog značaja

Podnosilac zahteva ima pravo izjaviti žalbu Povereniku u roku od 15 dana od dostavljanja rešenja ako: organ vlasti odbije da obavesti tražioca o tome da li poseduje određenu informaciju od javnog značaja ili mu je ona inače dostupna; da mu stavi na uvid dokument koji sadrži traženu informaciju; da mu izda, odnosno uputi kopiju dokumenta, ili ako to ne učini u propisanom roku; ne odgovori u propisanom roku na zahtev tražioca; uslovi izdavanje kopije dokumenta koji sadrži traženu informaciju uplatom naknade koja prevazilazi iznos nužnih troškova izrade te kopije; ne stavi na uvid dokument odnosno ne izda kopiju tog dokumenta koji sadrži traženu informaciju na način predviđen zakonom. Žalba se može izjaviti i protiv zaključka o odbacivanju zahteva kao neurednog.

Žalba zbog "ćutanja administracije"

Ako je žalba izjavljena zato što prvostepeni organ nije doneo rešenje u propisanom roku Poverenik će od prvostepenog organa tražiti da mu se saopšte razlozi zbog kojih rešenje nije doneto u roku. Ako nađe da rešenje nije doneto u roku iz opravdanih razloga, ili iz razloga koji stoje na strani podnosioca zahteva, odrediće prvostepenom organu novi rok za donošenje rešenja koji ne može biti duži od jednog meseca. U suprotnom, ako razlozi za ćutanje uprave nisu osnovani, Poverenik će tražiti da mu prvostepeni organ dostavi spise predmeta.

Poverenik će, prema stanju u spisima predmeta, doneti svoje rešenje a ako to nije moguće, sam će sprovesti postupak (ili uz pomoć prvostepenog organa) i rešiti upravnu stvar. Takvo rešenje je konačno u ovom upravnom postupku.

Poverenik donosi rešenje po žalbi bez odlaganja, a najdocnije u roku od 30 dana od dana predaje žalbe.

Pravo na vođenje upravnog spora pred sudom

Protiv rešenja Poverenika po žalbi ali i kada žalba nije dozvoljena, podnosilac zahteva može pokrenuti sudski upravni spor.

Takođe, protiv rešenja Narodne skupštine, predsednika Republike, Vlade Republike Srbije, Vrhovnog suda Srbije, Ustavnog suda i Republičkog javnog tužioca ne može se izjaviti žalba ali podnosilac zahteva može pokrenuti upravni spor.

Naknade za pristup informacijama o životnoj sredini

Troškovnik za izdavanje informacija od javnog značaja regulisan je Uredbom o visini naknade nužnih troškova za izdavanje kopije dokumenata na kojima se nalaze informacije od javnog značaja.

Po odredbama Zakona o slobodnom pristupu informacijama, informacije o ugrožavanju, odnosno zaštiti zdravlja stanovništva i životne sredine su besplatne, kao i uvid u dokument koji sadrži traženu informaciju, bez obzira na sadržinu dokumenta. To je još jedan razloga da se zahtev za pristup informacijama veže za relevantne odredbe ovog zakona.

Od obaveze plaćanja naknade oslobođeni su novinari, kada kopiju dokumenta zahtevaju radi obavljanja svog poziva, stručne organizacije i naučne kuće kada informacije koriste u vršenju svoje delatnosti, udruženja za zaštitu ljudskih prava kada kopiju dokumenta zahtevaju radi ostvarivanja ciljeva udruženja i sva lica kada se tražena informacija odnosi na ugrožavanje, odnosno zaštitu zdravlja stanovništva i životne sredine.

PRAVO NA INFORMISANOST - OBAVEZA VLASTI DA INFORMIŠU JAVNOST

Država je dužna da redovno obaveštava javnost o stanju životne sredine

Javnost ima pravo na redovno, blagovremeno i potpuno informisanje o pojavama u životnoj sredini, o stanju činioca životne sredine kao i o aktivnostima koje su od značaja za zaštitu i unapredjenje životne sredine. Državni organi su dužni da redovno, blagovremeno, potpuno i objektivno, obaveštavaju javnost o stanju životne sredine.

Država je dužna koristiti najpogodnija sredstva za informisanje javnosti

Obaveza državnih organa da informišu javnost realizuje se publikovanjem periodičnjaka, izveštavanjem predstavničkih tela, kao i informisanjem putem elektronskih i pisanih sredstava javnog informisanja, posebno u vanrednim situacijama .

Obaveze državnih organa po Zakonu o dostupnosti informacija od javnog značaja

Zakon propisuje jedan broj aktivnosti državnih organa koje se direktno tiču informisanja javnosti, i to:

- Obavezu Poverenika da periodično publikuje izveštaje o radu koji su dostupni javnosti;
- Obavezu državnih organa da redovno a najmanje jednom godišnje publikuju informator sa osnovnim podacima o svom radu;
- Ovi organi su obavezni da održavaju nosače informacija kako bi bilo omogućeno što efikasnije ostvarenje prava na pristup informacijama od javnog značaja.
- Ovlašćena lica u državnim organima obavezna su da Povereniku podnose godišnje izveštaje o radnjama tog organa preduzetim u cilju primene zakona;

RAZLOZI ZA USKRAĆIVANJE/OGRAIČAVANJE PRISTUPA INFORMACIJAMA

Ovi razlozi odražavaju interese vlada da na relativno širok i fluidan način predvide situacije kada su ovlašćeni da odbiju zahtev za izdavanje informacije od javnog značaja ili to pravo javnosti ograniče.

Poverljivost rada državnih organa

Zahtev za dostavljanjem informacija koje se odnose na zaštitu životne sredine može biti odbijen ako bi njihovo objavljivanje negativno uticalo na poverljivost rada državnih organa, kada je poverljivost predviđena zakonom. Formalni preduslov za primenu ove restrikcije jeste postojanje drugog zakonskog propisa na osnovu kog je određena informacija ili dokument zaštićen nekim oblikom poverljivosti. Drugi, kumulativni uslov tiče se nastupanja negativnih uticaja na rad organa odnosno teških posledica po interese zaštićene zakonom koji pretežu nad interesom za pristup informaciji.

Međunarodni odnosi, odbrana i bezbednost

Zakon uskraćuje odnosno ograničava pravo na pristup informacijama ako bi objavljivanje takvih informacija negativno uticalo na "medjunarode odnose, odbranu zemlje i javnu bezbednost" , odnosno ukoliko bi činjenje dostupnim ovakvih informacija ozbiljno ugrozilo odbranu zemlje, nacionalnu ili javnu bezbednost, ili medjunarodne odnose"

Obzirom da se radi o primeni pravnih standarda, upotreba pojmova „negativan uticaj“ i „ozbiljno ugrožavanje“ daje državnom organu široki prostor za ocenu nastupanja ovih okolnosti i izigravanje odnosno zloupotrebu pravne norme na štetu podnosioca zahteva.

Uticao na rad pravosudnih organa

Nadležni organ će odbiti zahtev za pristup informacijama o životnoj sredini ako bi time ugrozio, omeo ili otežao sprečavanje ili otkrivanje krivičnog dela, odnosno vođenje krivičnog postupka u skladu sa zakonom.

Ova restrikcija ima za cilj zaštitu javnog interesa u sudskom postupku i to prevashodno u krivičnom sudskom postupku, ali i zaštitu prava okrivljenih lica kada bi izdavanje određenih informacija moglo imati štetne posledice na njihove zakonom definisane interese i prava u postupku.

Ekonomski interesi zemlje

Nadležni organ će odbiti zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, ako bi time bila bitno umanjena sposobnost države da upravlja ekonomskim procesima u zemlji, ili bi bilo bitno otežano ostvarenje opravdanih ekonomskih interesa . Suprotno navedenom ograničenju: informacije koje utiču na ekonomske interese i procese u zemlji ali ne do nivoa bitnog, ne bi se mogle uskratiti podnosiocu zahteva.

Ograničenja u cilju zaštite prava vezanih za ličnost

U ovu grupu spadaju restrikcije koje imaju zadatak da zaštite život, zdravlje, sigurnost ili koje drugo važno dobro nekog lica , poverljivost ličnih podataka, odnosno dosijea kada je to predviđeno zakonom, pravo na zaštitu prava intelektualne svojine kao i ograničanja kojima se štite interesi trećih lica koja poseduju informacije, a koja nisu obavezna da ih pruže, odnosno nisu saglasna sa njihovim objavljivanjem .

Objavljena ili na drugi način dostupna informacija

Državni organ je ovlašćen da odbije zahtev za izdavanje informacija koje su već objavljene i dostupne, uz obavezu da podnosioca zahteva obavesti o "nosaču" navedene informacije, osim ako je to opšte poznato .

Zabranjena je zloupotreba prava zahtevati dobijanje informacija

Ako je traženje informacija nerazumno, često, kada se zahtev za istim ili već dobijenim informacijama ponavlja ili se traži objektivno enorman broj informacija, državni organ ima pravo da odbije takav zahtev .

Postupanje sa delovima tajnog dokumenta koji ne sadrži tajne podatke

Kada se deo tajnog dokumenta koji ne sadrži tajne informacije a predstavlja informaciju od javnog značaja može odvojiti od ostalih informacijama koje po zakonu imaju karakter poverljivosti, organ je obavezan da omogući uvid u deo dokumenta koji sadrži takvu odvojenu informaciju .

Granice primene propisa o poverljivosti

Pojedinim propisima u oblasti životne sredine propisano je koje informacije ne mogu biti zaštićene oznakama poverljivosti. U tom smislu, informacije o emisijama koje ugrožavaju životnu sredinu ne mogu biti proglašene komercijalnom odn. industrijskom tajnom a poslovnom, službenom ili državnim tajnom ne mogu biti zaštićeni podaci o emisijama, rizicima od udesa, rezultati monitoringa i podaci inspeksijskog nadzora.

UČEŠĆE JAVNOSTI U POSTUPCIMA KOJI SE TIČU ŽIVOTNE SREDINE

Propisi u oblasti zaštite životne sredine nedovoljno precizno uređuju oblast učešća javnosti u odlučivanju u ekološkim stvarima. Zbog toga se položaj javnosti odnosno zainteresovane javnosti katkad čini nejasnim, kao i njihova prava, obaveze i odgovornosti u postupku, sa negativnim efektima u praktičnoj primeni. Za pravni položaj javnosti od suštinskog značaja je priznavanja svojstva stranke u postupku. Od odlučnog značaja za primenu i ostvarivanje prava javnosti da bude stranka u postupku je pravilna primena instituta „zainteresovane javnosti“ u skladu sa domaćim zakonodavstvom i odredbama Arhuske konvencije.

Problem se uvećava u postupcima koji se vode po zakonima koji uopšte ne definišu pojam „javnosti“ odn. „zainteresovane javnosti“ zbog čega nadležni organi zahteve nevladinih organizacija koje pretenduju da budu stranke u postupku, neosnovano odbijaju ili odbacuju sa obrazloženjem da im sektorski zakon ne priznaje svojstvo stranke. Takav pristup je pogrešan i nezakonit jer je suprotan odredbama krovnog zakona koji reguliše opšti upravni postupak a time i pitanje ko može biti stranka u postupku. On je suprotan i slovu Konvencije iz Arhusa, kojom je definisan stranački kapacitet zainteresovane javnosti koji se ostvaruje u postupcima radi pristupa informacijama o životnoj sredini, pravom na učešće u postupcima o životnoj sredini i pravom na zaštitu prava pred sudom i organima uprave.

Tipičan primer je oblast zaštite prirode jer propisi o zaštiti prirode uopšte ne propisuju postupak učešća zainteresovane javnosti u procesu donošenja odluka.

ZAKONI KOJI PROPISUJU POSTUPAK UČEŠĆA JAVNOSTI

Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu

Ovim zakonom uređuje se postupak procene uticaja privrednih aktivnosti koji mogu imati značajan uticaj na životnu sredinu. Zakon propisuje poseban postupak informisanja (zapravo obaveštavanja) i učešća zainteresovane javnosti kao stranke u postupku.

Postupak procene uticaja sprovodi se kroz tri faze koje procesno predstavljaju tri odvojena upravna postupka sa pravom na pravni lek i pristup upravnom sporu u svim fazama postupka, osim što se protiv rešenja o saglasnosti na studiju ne može izjaviti žalba već direktno podneti tužba upravnom sudu. Radi se sledećim fazama:

- 1) faza odlučivanja o potrebi procene uticaja, sa postupkom obaveštavanja i učešća javnosti u fazi pribavljanja mišljenja o potrebi procene uticaja;
- 2) faza određivanja obima i sadržaja studije o proceni uticaja, takodje sa fazom obaveštavanja i učešća javnosti i
- 3) postupak odlučivanja o davanju saglasnosti na studiju o proceni uticaja, sa napred pomenutom procedurom obaveštavanja i učešća javnosti kroz davanje mišljenja i primedbi na nacrt studije, učešće na javnom uvidu, prezentaciji i javnoj raspravi o projektu- ali samo do momenta koji prethodi odlučivanju po zahtevu za dopunama i izmenama studije uticaja koja neposredno prethodi donošenju upravnog akta u prvostepenom postupku.

Osnovni nedostatak zakona se krije u činjenici da je zainteresovana javnost, kao stranka, u potpunosti isključena iz postupka po zahtevu za izmenama i dopunama studije, bez prava da se izjasni o konačnoj verziji studije, koju, pobijajuću konačno rešenje o saglasnosti, paradoksalno, ima pravo pobijati u upravnom sporu pred upravnim sudom.

Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu

Ovim zakonom uređuju se uslovi, način i postupak vršenja procene uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu radi obezbeđivanja zaštite životne sredine i unapređivanja održivog razvoja integrisanjem osnovnih načela zaštite životne sredine u postupak pripreme i usvajanja strategija, planova i programa.

Postupak se sprovodi u tri faze:

- 1) pripremnoj, koja za cilj ima donošenje odluke o izradi strateške procene uticaja;
- 2) fazi izrade izveštaja o proceni uticaja i
- 3) fazi davanja saglasnosti tj, usvajanja izveštaja.

Zakon trpi znatne kritike u pogledu efektivnog uključivanja javnosti u postupak izrade izveštaja jer ne poznaje pojam "zainteresovane javnosti", javnost ne tretira kao stranku u

postupku, niti sadrži odredbe o pravnoj zaštiti u slučaju povrede postupka izlaganja na javni uvid i javnoj raspravi.

Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađenja

Ovaj zakon, čija se primena i efekti u praksi tek očekuju, propisuje postupak učešća javnosti, odn. zainteresovane javnosti. Uključivanje javnosti započinje u ranoj fazi podnošenja zahteva za izdavanje integrisane dozvole, kada javnosti dobija priliku da iznese mišljenje o zahtevu, traje i u fazi izrade nacrtu dozvole. Proceduru prati i obaveza informisanja javnosti o fazama postupka kao i o konačnoj odluci nadležnog organa.

Zakon je nedorečen u pogledu prava zainteresovane javnosti na podnošenje tužbe u upravnom sporu na prvostepenu odluku.

POSTUPCI U KOJIMA UČEŠĆE (ZAINTERESOVANE) JAVNOSTI NIJE IZRIČITO PROPISANO

Primena propisa koji na opšti način regulišu pitanja od značaja za učešće javnosti u oblasti životne sredine

Brojni su propisi koji manje ili više regulišu pojedina pitanja iz oblasti životne sredine ali ne uređuju sva pitanja od značaja za zakonito sprovođenje tih postupaka. U takvim situacijama je potrebno pozvati se na opšta pravila upravnog postupka koja su regulisana krovnim propisima u upravno-pravne oblasti.

Učešće javnosti u donošenju ekoloških odluka i Zakon o opštem upravnom postupku

Zakonom o opštem upravnom postupku se uređuju opšta pravila upravnog postupka. Treba ukazati da odredbe posebnih zakona (i kada zbog specifične prirode upravnih stvari u pojedinim upravnim oblastima, propisuju odstupanja od pravila opšteg upravnog postupka) moraju biti u saglasnosti sa osnovnim načelima utvrđenim ovim zakonom. Takva su na primer: načelo zaštite prava građana; načelo efikasnosti; načelo istine; načelo dvostepenosti u rešavanju i načelo konačnosti i pravnosnažnosti.

Odnos pojma „stranke” po ZOUP prema pojmu „Zainteresovana javnost” u oblasti zaštite životne sredine

U vezi sa pitanjem sticanja svojstva stranke u „ekološkim” upravnim stvarima, kada posebni zakoni izričito ne predviđaju učešće javnosti u postupku, norme opšteg upravnog postupka imaju veliki značaj. Po odredbama ZOUP, stranka je lice koje može biti nosilac prava i obaveza ili pravnih interesa o kojima se rešava u postupku, po čijem je zahtevu pokrenut postupak ili protiv koga se vodi postupak ili koje, radi zaštite svojih prava ili pravnih interesa, ima pravo da učestvuje u postupku.

Moglo bi se zaključiti da „zainteresovana javnost”, u smislu zakona o Arhuske konvencije, ima pun stranački kapacitet za učešće u upravnim postupcima, onako kako je pojam stranke

definisani ZUP-om, uz privilegiju da ne mora dokazivati svoj pravni interes za učešće u „ekološkim“ upravnim stvarima, jer se taj interes pretpostavlja.

Primena normi opšteg upravnog prava u slučajevima kada zakoni određena pitanja ne regulišu

Organ koji vodi postupak je dužan da u nedostatku norme posebnog zakona, utvrdi da li je taj pravni odnos, standard, pojam odn. institut regulisan zakonom krovnog karaktera kakav je Zakon o zaštiti životne sredine, potom utvrdi da li je ili ne to pitanje regulisano zakonom koji uređuje opšti upravni postupak i na koji način, i na toj pravnoj podlozi odluči u postupku.

Organ uprave je ovlašćen da rešava po slovu posebne norme samo kada posebni propisi izričito odstupaju od norme opšteg upravnog karaktera, odn. kada norma posebnog zakona isključuje primenu opšte norme.

Stranačko svojstvo zainteresovane javnosti ne može se isključiti iz razloga zbog toga što posebni propisi normom ne regulišu pitanje stranačke sposobnosti jer zakon o opštem upravnom postupku, kao krovni, utvrđuje uslove pod kojim svako lice (pa i organizacija civilnog društva) može steći svojstvo stranke u bilo kom upravnom postupku.

Značaj obaveštavanja i dostavljanja

Zakoni iz oblasti zaštite životne sredine nedovoljno dobro uređuju oblast dostavljanja i obaveštavanja u upravnom postupku, često unoseći zabunu o pravnoj prirodi pojedinih instituta, što izaziva negativne posledice po interese stranaka i zakonitost postupka. Problem se svodi na pogrešnu upotrebu pojmova, odn. različito značenje istih pojmova u različitim propisima na svim nivoima. Ovo se posebno odnosi na pogrešnu upotrebu pojmova „obaveštavanja“ i „dostavljanja“ na štetu zainteresovane javnosti kao stranke u postupku.

Obaveštavanje

Za razliku od propisa u oblasti zaštite životne sredine, Zakon o opštem upravnom postupku pravi jasnu razliku između pojmova „dostavljanje“ i „obaveštavanje“. „Obaveštavanje“ predstavlja pravo stranke i svakog trećeg lica koje učini verovatnim svoj pravni interes u predmetu, kao i zainteresovanih državnih organa, da se obaveštavaju o toku postupka. Sticanje stranačke legitimacije nije preduslov korišćenja prava na obaveštavanje.

Dostavljanje

Sa druge strane, „dostavljanje“ je strogo formalna radnja u postupku koja se vrši predajom pismena stranci, tj. licu kome je pismo namenjeno. Dostavljanje se vrši poštom, odnosno telefaksom ili ga vrši organ preko službenog lica. Od uredne dostave zavisi realizacija brojnih prava stranaka u postupku, a od presudnog je značaja za računanje rokova.

ZAŠTITA PRAVA PRED SUDOM

Zaštita prava zainteresovane javnosti ostvaruje se pred organima uprave i sudovima. Osnovni vid zaštite pred organom uprave je mogućnost stranke da izjavi žalbu protiv rešenja nadležnog organa. O žalbi odlučuje nadležni drugostepeni organ. Žalba se podnosi u roku koji je definisan zakonom i sadržan je u pouci o pravnom leku na kraju upravnog akta.

Kada stranka nije zadovoljna odlukom drugostepenog organa po žalbi ili kada žalba u izuzetnim situacijama nije ni dozvoljena, stranka ima pravo podnošenja tužbe upravnom sudu, odn. pokretanja i vođenja upravnog spora. Upravni spor je spor o zakonitosti konačnog upravnog akata.

Tužba u upravnom sporu

Tužba se podnosi upravnom sudu i sadrži najmanje sledeće podatke: o tužiocu, delovodni broj upravnog akta protiv koga je podneta, razloge za podnošenje tužbe, činjenice i/ili dokaze na kojima se zasniva tužbeni zahtev, predlog o poništaju upravnog akta i potpis tužioca odn. punomoćnika. Uz tužbu se prilaže original ili kopija upravnog akta koji se pobija, a uz tužbu za ćutanje uprave kopija zahteva u pravnom postupku, žalba i kopija zahteva o naknadnom traženju da se odluči o zahtevu, sa dokazom o predaji ovih akata tuženom organu. Tužba u upravnom sporu, po pravilu, ne odlaže izvršenje rešenja kojim je meritorno odlučeno u upravnoj stvari, osim ukoliko sud na predlog tužioca ne odloži izvršenje konačnog akta koji se pobija.

Razlozi za pokretanje upravnog spora

Upravni spor je spor o zakonitosti upravnog akta koji se može pobijati zbog pogrešne primene propisa; jer je upravni akt donet od nenadležnog organa; ako su tokom upravnog postupka povređene procesne upravne norme; zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja; ukoliko je organ uprave, odlučujući po slobodnoj oceni, prekoračio granice ovlašćenja odn. ukoliko upravni akt nije donet u skladu sa ciljem u kojem je diskreciono ovlašćenje dato. Tužbom se može tražiti i utvrđenje da je tuženi organ ponovio akt koji je već poništen u upravnom sporu, ako i radi utvrđenja da je nezakonit akt koji je bez pravnog dejstva.

Presuda u sporu ograničene ili pune jurisdikcije

Kada odlučuje o zakonitosti pobijanog akta, sud će presudomsamo poništiti upravni akt i predmet vratiti organu uprave na ponovno odlučivanje (presuda u sporu ograničene jurisdikcije).

Kada upravni sud u toku sudskog postupka utvrdi da za to ima pouzdan činjenični i pravni osnov, sud će doneti presudu kojom se zamenjuje poništeni upravni akt (presuda u sporu pune jurisdikcije).

Presuda u sporu zbog ćutanja uprave

Sud će, ukoliko nađe da je tužbeni zahtev zbog ćutanja uprave osnovan, presudom naložiti tuženom organu da donese rešenje. Izuzetno, ukoliko sud raspolaže potrebnim činjenicama on može presudom neposredno rešiti upravnu stvar, po principu pune nadležnosti.

POLOŽAJ ZAJNTERESOVANE JAVNOSTI U ZAŠTITI PRIRODE I

PROBLEM IZGRADNJE HIDROELEKTRANA U ZAŠTIĆENIM PRIRODNIM DOBRIMA

Kako je već ukazano, Zakon o zaštiti prirode ne poznaje pojam zainteresovane javnosti. To organizacije civilnog društva u potpunosti diskvalifikuje od mogućnosti da u skladu sa zakonom učestvuju u postupcima propisanim ovim zakonom. Zakon, deklaratorno, propisuje da se u toku izrade propisa, odnosno akata o proglašavanju zaštićenih prirodnih dobara, planova upravljanja zaštićenim područjima i planova korišćenja prirodnih vrednosti, obezbeđuje učešće javnosti u skladu sa ovim zakonom ali se položaj javnosti (ne i zainteresovane javnosti) svodi na dekor procedure a nikako na propisivanje efektivne mogućnosti uticaja na konačne odluke. Javnost je uskraćena za mogućnost pobijanja konačnih odluka, čime se gubi svaka smisao učestvovanja u postupku.

POSTUPAK PROGLAŠENJA ZAŠTIĆENOG PRIRODNOG DOBRA

Odredebe o proglašenju zaštićenih prirodnih dobara propisuju postupak obaveštavanja javnosti o predlogu akta za proglašenje zaštićenog područja, kroz proceduru javnog uvida i organizacijom javne rasprave o predlogu akta o proglašenju zaštićenog područja i stručnoj osnovi - studiji o zaštiti sa kartografskom dokumentacijom.

Zakon, međutim, ne propisuje jasan postupak davanja mišljenja odn. predloga javnosti i zainteresovane javnosti, postupak ocene prispelih mišljenja, niti obavezu usvajanja ili odbijanja predloga i mišljenja učesnika u postupku u pisanoj formi upravnog akta, propisanoj zakonom o opštem upravnom postupku.

U postupku donošenja akta o prestanku zaštite, javnost je u potpunosti isključena iz procedure.

Čini se da zakon upadljivo izbegava propisivanje postupka učešća javnosti, za šta nema nikakvog razloga, već suprotno- isključivanje javnosti iz navedenih procedura drastično umanjuje transparentnost postupka sa potencijalno negativnim posledicama po zakonitost postupka.

POSTUPAK IZDAVANJA AKTA O USLOVIMA ZAŠTITE PRIRODE

Ovaj postupak, propisan Zakonom o zaštiti prirode, isključuje efektivnu mogućnost učešća javnosti. Time on po svom upravno pravnom karakteru ostaje jednostranački, sa operaterom/investitorom kao jedinom strankom u postupku- sklonjen daleko od očiju zainteresovane javnosti.

Zloupotrebe u postupku izdavanja akata o uslovima zaštite prirode koje izdaje nadležni zavod za zaštitu prirode, (izdavanje uslova neistinite sadržine, lažno prikazivanje da se projekti u ZPD zapravo ne izvode u zaštićenim prirodnim dobrima ili u dobrima koja su u postupku zaštite, lažiranje podataka iz katastra ZPD, ili prikriivanje podataka o postojanju strogo zaštićenih vrsta itd) od uticaja su i na političku odluku ministarstva nadležnog za zaštitu prirode da pristupi

izmenama zakona, kako bi moglo vršiti efikasniju kontrolu nad postupkom izdavanja ovih uslova. Navedene izmene zakona, koje su u postupku, svakako predstavljaju odlučan korak u interesu zaštite prirode.

PREDLOZI O MOGUĆIM IZMENAMA ZAKONA

Uočava se jedan broj mesta čijim bi izmenama i dopunama Zakon o zaštiti prirode mogao biti unapređen. Nadležni organ u postupku izmene zakona jasno je prepoznao negativne efekte pozitivnih regularornih rešenja- ali ne sve! U nastavku se daju predlozi o kvalitativnim izmenama zakona, uz ogradu da se tima verovatno ne otklanjaju svi nedostaci i ne iscrpljuju sva potencijalna poboljšanja ovog zakona.

O subjektima zaštite prirode

Zakon propisuje da zaštitu i očuvanje prirode, između ostalih, obezbeđuju i građani, grupe građana, njihova udruženja, profesionalane i druge organizacije. Imajući u vidu u pozitivnim propisima u oblasti zaštite životne sredine već usvojene pojmove, i radi pojmovnog ujednačavanja propisa, predlaže se da se ova odredba zakona izmeni tako što bi umesto postojećih pojmova „građani“, „grupe građana“ i „njihova udruženja“ Zakon usvojio pojam „javnost“ i „zainterosovana javnost“- posebno jer bi pojmom „zainterosovana javnost“ organizacijama civilnog društva bio omogućen status stranke u postupcima.

O položaju zainteresovane javnosti u postupku proglašenja zaštićenog područja

Kako je već ukazano, u ovom postupku zakona ne prepoznaje zainteresovanu javnost kao učesnika u postupku. U tom smislu, predlaže se izmena zakona kojom bi bilo propisano da zainteresovana javnost ima položaj stranke u postupku, u skladu sa zakonom. Time bi se, upućivanjem na odgovarajuću odredbu Zakona o zaštiti životne sredine, zainteresovanoj javnosti omogućilo efikasno učešće u postupku sa punim kapacitetom prava na dostavljanje upravnih akata, pobijanje nezakonitih odluka i pravom na pristup pravosuđu kroz upravni spor.

O učešću javnosti u postupku izdavanja akta o uslovima zaštite prirode

S obzirom na uočene mogućnosti zloupotreba ovlašćenja u postupku izdavanja uslova zaštite prirode, i značaju ovog postupka za izdavanje dozvola za izgradnju objekata u prirodnim dobrima, predlažu se izmene zakona kojim bi zainteresovanoj javnosti bilo omogućeno učešće u svojstvu stranke sa suprotnim interesom od investitora. U tom smislu bilo bi korisno dopuniti zakon odredbom kojom bi bilo propisano da zainteresovana javnost, kao stranka, učestvuje u postupku izdavanja uslova zaštite prirode.

O POGUBNIM POSLEDICAMA IZGRADNJE HIDROELEKTRANA U ZAŠTIĆENIM PODRUČIJIMA

Čini se da su organizacije civilnog društva i nadležno ministarstvo u najvećem meri postigli saglasnost o pogubnim posledicama izgradnje mini hidroelektrana u Srbiji. Ovo se ne odnosi samo na izgradnju u zaštićenim područjima već i na sveukupnu gradnju ovih energetskih objekata u Srbiji, kojima se masovno, nerazumno i gotovo šizofreno degradiraju male reke i potoci Srbije. Ispostavilo se da je kontrola aktivnosti investitora u ovoj oblasti teško moguća ili nemoguća, kao i kontrola akata nadležnih zavoda za zaštitu prirode izdatih u postupku izgradnje hidroelektrana. Takođe je jasno da su interesi zaštite prirode institucionalno duboko konfrontirani interesima energetskog sektora, mada se čini da su partikularni interesi individualnog bogaćenja oličeni u postojanju lobističkih grupa unutar energetskog sektora ključna brana postizanju uzajamne saglasnosti ovog sektora i sektora zaštite prirode.

U najkraćem, i bez ambicije da se detaljno analiziraju razlozi protiv izgradnje hidroenergetskih objekata na malim rekama i potocima, ukazuje se barem na sledeće:

- postupci izdavanja dozvola za izgradnju ovih objekata obiluju zloupotrebama i kršenjem zakona;
- ne postoji efikasna kontrola realizacije investicija u fazi izgradnje što dovodi do postupne devastacije prostora uništavanjem hidrogeoloških i geomorfoloških karakteristika zahvaćenog područja sa nesagladivim posledicama po živi svet na tom području;
- u fazi eksploatacije, nedostaje efikasna kontrola poštovanja ekoloških minimuma protoka što za posledicu ima zasušivanje reka i potoka i uništavanje ekosistema.
- konačno, udeo električne energije od mini elektrana u ukupnom energetskom bilansu je zanemarljiv a štetni uticaji na ekosistem drastični. S toga se izgradnjom mini elektrana „kolje se vo za kilo mesa“ – pri tome je „vo“ dobro od opšteg interesa, što je nedopustivo i sa tim se mora stati!

Iako civilno društvo, opravdano, ima nultu toleranciju prema izgradnji mini hidroelektrana, bez obzira da li se grade u ili van zaštićenih područja, razumljiv je i politički argument da je potpuna zabrana izgradnje, u ovom momentu teško ostvariva- pre svega zbog suprotstavljenih interesa energetskog sektora. Pri takvom stanju stvari, ostvarivanje zabrane izgradnje mini hidrocentrala u zaštićenim područjima predstavljao bi izuzetan, zajednički uspeh organizacija civilnog društva i ministarstva nadležnog za poslove zaštite prirode, bez presedana u novijoj istoriji Srbije.

O PRAVNO-TEHNIČKIM REŠENJIMA U PRAVCU ZABRANE IZGRADNJE MINI HIDROELEKTRANA U ZAŠTIĆENIM PODRUČIJIMA

Ideje o izmenama Zakona o zaštiti prirode idu za tim da se eksplicitno zabrani izgradnja hidroelektrana. S toga bi propis morao biti izmenjen u poglavlju o režimima zaštite, tako da se osim u režimu zaštite 1. stepena, ustanovi zabrana izgradnje hidrotehničkih objekata i hidrocentrala u režimu zaštite 2. i 3. stepena kao i van zaštićenih područja kada ovi objekti vrše transport vode u, iz i kroz zaštićeno područje u svrhu proizvodnje električne energije.

O KONTROLI ZAKONITOSTI AKATA O USLOVIMA ZAŠTITE PRIRODE

Samostalnost zavoda za zaštitu prirode u rešavanju u postupku izdavanja uslova zaštite prirode propisana je zakonom, i argumentovana činjenicom da se zavod stručni organ koji u skladu sa zakonom i drugim aktima kao i po pravilima struke rešava u pojedinačnim predmetima. Praksa, međutim, beleži nedopustiv broj predmeta u kojima se pod znak pitanja stavlja zakonitost i stručnost izdatih uslova. Na žalost, nije mali broj investicija u zaštićenim područjima koje su realizovane (ili je pokušana njihova realizacija) na osnovu spornih uslova zaštite prirode.

Uočava se da zakoni ne nude kvalitetna rešenja u pravcu kontrole zakonitosti akata zavoda, pri čemu ni novi Zakon o opštem upravnom postupku ne nudi poboljšanja- čini se upravo suprotno.

U takvim okolnostima, artikulirana je potreba za izmenom zakona o zaštiti prirode, radi uspostavljanja efikasnijeg sistema kontrole zakonitosti i stručnosti u izdavanju uslova zaštite prirode, o čemu, takođe, postoji saglasnost organizacija civilnog društva i nadležnog ministarstva.

Ideje ovih subjekata zaštite prirode o načinima za unapređenje zakona, međutim, nisu identične. Iz ugla organizacija civilnog društva sporna je težnja nadležnog izvršnog organa (ministarstvo, nadležni organ autonomne pokrajine) da kroz izmene zakona preuzme svojevrsnu kontrolu nad procesom izdavanja akata o uslovima zaštite prirode- davanjem saglasnosti na uslove zaštite. Ovakav predlog trpi opravdane kritike javnosti- najpre zbog dodatne centralizacije procesa donošenja odluka a potom i zbog činjenice da izvršni organ stavlja sebe u poziciju davaoca saglasnosti na stručni akt, pri čemu se otvara i pitanje da li su stručni kapaciteti samog izvršnog organa vlasti odgovarajući ili su ograničeni. I konačno, namera da se umanjí mogućnost nezakonitog postupanja jednog stručnog organa (zavod) otvara mogućnosti da se u okviru ministarstva otvori pandorina kutija zlonamernog, nezakonitog i koruptivnog delovanja, koje suštinski nema ko da kontroliše.

Sa druge strane, stiče se utisak da intencije civilnog sektora- da im se u ovom postupku prizna svojstvo stranke- nailazi na upadljivo ćutanje administracije, koje je više odraz negodovanja i neslaganja nego ravnodušnosti.

Rešenje dileme- za jedno ili za drugo rešenje- bi se moglo svesti na kompilaciju ova pristupa. S toga se za potrebe ove brošure predlaže izmena zakona na način da se nadležnim izvršnim organima omogući pravo na izdavanje saglasnosti na akte zavoda uz priznanje svojstva stranke zainteresovanoj javnosti u postupku. Na ovaj način bi zainteresovana javnost imala pravo na učešće u postupku, pravo na pobijanje akata i zavoda i izvršnog organa i pravo na pristup sudu kroz upravni spor, što je u potpunosti u skladu sa usvojenim standardima u ovoj oblasti.

ZAKLJUČAK

Pošlo se od stava da država nije voljna da, primenom usvojenih standarada, učini više u animiranju javnosti da se uključuje u postupke koji se tiču životne sredine kao i da učini napor u cilju zaštite dobara od opšteg interesa, kakva su zaštićena prirodna područja Srbije. Međutim, trenutna politika ministarstva nadležnog za zaštitu prirode iskazuje jasnu volju i odlučnost (prema suprotavljenom energetsom i građevinskom sektoru) da učini iskorak od uobičajenog i suprotstavi se daljoj gradnji hidroelektrana u Srbiji- za početak u zaštićenim područjima. Ovaj momenat organizacije civilnog društva u oblasti zaštite životne sredine treba da propoznaju i iskoriste ga u interesu zaštite prirode i svom interesu produblivanja partnerstva sa državnom, do ispunjenja opravdanog zahteva da im se u postupcima od značaja za zaštitu i očuvanje prirode prizna svojstvo zainteresovane javnosti.

IZ MOG UGLA :

***Miroslav Mijatović – Podrinjski anti korupcijski tim**

MLEČNI PUT POPLOČAN KAJMAKOM I SVETLOSNE GODINE

„Evropska Unija od Srbije ne očekuje samo prilagođavanje evropskim standardima, već da u ovu zajednicu unese novu vrednost i nov kvalitet“

Florent Marciacq

Deputy Secretary General & Research Fellow, Austro-French Centre for Rapprochement in Europe

(Beograd, 13.09.2018. „Move.Link.Engage“ – Beogradska otvorena škola)

Mlečni put popločan kajmakom...

U svetlu enormnog pritiska na eksploataciju prirodnih resursa u Srbiji poslednjih godina, planirani ogromni broj mini-hidro elektrana, proširenja kapaciteta termo-elektrana, novu termo-elektoranu iz kineskog kredita, privatizaciju RTB Bora, privatizaciju PKB-a, nove hidro-elektreane na Drini, dolazak Rio Tinta u Loznicu radi eksploatacije litijuma, 95 nerešenih lokacija sa opasnim otpadom, preko 4000 nelegalnih smetlišta itd. itd., pitam se, kakav bi to Srbija „novi kvalitet“ mogla uneti u evropsku zajednicu? Ima li još nešto da nismo zagadili i uništili, da li smo već sve svoje vrednosti i autentičnosti izgubili, da li je sav kvalitet odavno „izvezen“ na zapad? Uveren sam da su nam i postojeći evropski standardi u oblasti zaštite životne sredine jako daleko, a o novim vrednostima i kvalitetima...hvala, nekom drugom prilikom!

U Srbiji se trenutno u civilnom sektoru odvija žučna debata oko toga da li su štetnije termo ili hidroelektrane, ili na primer da li je na mestu slogan „Odbranimo reke Stare planine“ ili bi trebali da po „difoltu“ stojimo na braniku svih reka Srbije!? Jedni pregovaraju sa ministarstvom, drugi su eksplicitno protiv davanja legitimiteta donosiocima odluka, treći uporno i isto tako bezuspešno „kucaju na vrata zaboravljenih asova“ u Briselu, četvrti neće da rade za dolare, peti silaze do reke, šesti kažu neka voda nosi u zaborav...

Razjedinjeni, samoljubivi i sujetni, ekološki civilni sektor u Srbiji je baš onakav kakvog bi ga svaka vlast u Srbiji poželeva...čast izuzetcima!

Svetlosne godine...

I dok se Srbija kreće ka Evropi i evropskim standardima u oblasti zaštite životne sredine, a donosioci odluka pompezno najavljaju i govore o novim stranim i ređe domaćim investitorima, ne mareći previše u ovom trenutku za zaštitu životne sredine, na svetskom nivou se sve više diskutuje o odnosu/neskladu kapitalizma i globalne održivosti. Mnogi naučnici angažovani od strane UN u svojim studijama konstatuju hitnu potrebu reindustrijalizacije u svetlu sve češćih pojava velikih prirodnih katastrofa. Nije potrebno veliko naučno obrazovanje za zaključak da pogoršavanje klimatskih promena ima drastičan uticaj na ekosisteme i biodiverzitet, uz kombinaciju sa simptomima „nesvesnog“ kapitalizma poput sve uočljivije i narastajuće nejednakosti, nezaposlenosti i sve većih javnih dugova na makro nivou. Svi navedeni faktori utiču na destabilizaciju društva, i ako hoćete, planete u celini.

I dok svet traga za rešenjem specifičnog ekonomskog sistema koji bi zamenio postojeći „samoljubivi“ kapitalistički model, naučnici su jednoglasni u zaključku da bi bilo neophodno transformirati načine na koje se proizvodi i konzumira energija, transport, hrana i stanovanje, s ciljem postizanja proizvodnje i potrošnje koja pruža pristojne mogućnosti za dobar život, a dramatično smanjuje opterećenje prirodnim ekosistemima. (O'Neill et al. 2018)

Reklo bi se da je prva prilika za skretanje pažnje na neophodnost reindustrijalizacije propuštena 2008. godine sa pojavom Svetske ekonomske krize. Sklon sam mišljenju da su u tom periodu bitnu ulogu odigrale centralne banke SAD i Evrozone primenjivajući nekonvencionalne mere kao što su otkupi značajnih iznosa javnih dugova i uvođenje negativnih kamatnih stopa. Ovakav vid mera oslobodio je na kratak vremenski period određeni ekonomski pritisak i produžio agoniju, ali je istovremeno propuštena velika šansa da se razviju novi široko primenjivi ekonomski modeli za predstojeću eru.

Sve su glasnija mišljenja da bi bilo neophodno sprovesti globalni Marshallov plan, kako je ranije ove godine predložio profesor atmosfere hemije Harvardskog univerziteta James Anderson. U idealnom slučaju, takav plan bi značio saradnju između zemalja širom sveta kako bi se kolektivno prestrukturiralo društvo, i u krajnjem cilju u potpunosti eliminisanja emisija ugljen-dioksida. Istraživači daju rok Sjedinjenim Američkim Državama i Evropi da smanjuju emisije ugljen-dioksida na nultu emisiju do 2040. godine, a ostatak sveta do 2050. godine. Dodatni problem može predstavljati svrstavanje Kine (svetskog „prvaka“ emisija ugljen-dioksida) u kategoriju „ostatak sveta“.

Međutim, kako bi ispunili ovaj cilj, naučnici izražavaju sumnju na sposobnost obnovljivih izvora energije da održavaju i trenutnu potrošnju energije čovečanstva.

Autostoperski vodič kroz galaksiju

ENERGIJA - Eri „jeftinih“ fosilnih goriva polako dolazi kraj. Trenutno, oko 80% svetskog neto snabdevanja primarnom energijom potiče od fosilnih goriva - nafte, prirodnog gasa i uglja (IEA 2017). Dobar kvalitet i laka raspoloživost fosilnih goriva decenijama su napajala industrijalizaciju nacija širom sveta. Sada, cela energetska infrastruktura mora biti transformisana. Povrat energije smanjuje se kroz zamenu - nekonvencionalnog goriva i nuklearne energije sa obnovljivim izvorima koji vraćaju manje energije u proizvodnju nego

uobičajena goriva. Društvo mora napustiti fosilna goriva zbog njihovog uticaja na klimu. Obnovljivi izvori imaju niži povrat energije i samim tim različite tehničke uslove, pa se tako javlja potreba za izgradnjom objekata za skladištenje energije. Zadovoljavanje postojeće ili rastuće energetske potrebe u narednih nekoliko decenija, uz nisko-ugljenična rešenja biće izuzetno teško, ako ne i nemoguće. Stoga postoji značajan pritisak da se smanji ukupna upotreba energije. Razvoj proizvodnje energije takođe treba da bude usko povezan sa razvojnim sistemima i praksama potrošnje energije (Murphi 2014, Lambert i sar. 2014, Hall i sar. 2014, Hall i sar., 2009).

TRANSPORT – Već je evidentna tendencija većih gradova i metropola u promociji pešačenja i biciklizma, a preostali javni ili polu-javni saobraćaj u gradovima i između gradova zasnivaće se uglavnom na elektrifikaciji. Ovo će zahtevati promene u urbanističkom planiranju, proizvodnji vozila, saobraćajnoj infrastrukturi kao što su železnice, putevi i električne stanice za punjenje automobilskih baterija, ali i proizvodnji i skladištenju energije. Zbog smanjene potrebe i kapaciteta za brz tranzit, sveukupno rezultat će najverovatnije biti manje transporta, a ne više (Banister 2011, Geels 2012). Pored toga, međunarodni transport tereta i avijacija ne mogu nastaviti da rastu po trenutnim stopama, zbog potrebe da se smanje emisije, a uz nedostatak nisko-ugljeničnih alternativa trenutnim tehnologijama.

HRANA - U zemljama u razvoju, režim izvoza uskog odabira najkvalitetnije robe, sirovine i materijala, a uvoz jeftinih osnovnih namirnica nisu bili u funkciji lokalne zajednice. Širok spektar istraživanja pokazuju da zemlje u razvoju treba da se fokusiraju na pružanje raznovrsne ishrane za svoje ljude čime će povećati mogućnosti za život u zajednici i poboljšati socio-materijalne uslove. Istovremeno, većina bogatih i razvijenih zemalja suočavaju se sa velikim izazovima u proizvodnji hrane. Trenutne okolnosti govore o prevelikom riziku prilikom oslanjanja na uzgoj samo nekoliko glavnih prehrambenih namirnica u proizvodnim oblastima. Ovakve okolnosti imaće reperkusije u međunarodnoj trgovini hranom, ponajviše u Evropi i SAD, prognoziraju stručnjaci. U međunarodnoj trgovini hranom očekuje se povratak ka ključnoj komponenti-bezbednosti hrane, i odustajanje od principa tržišta roba.

STANOVANJE - U građevinarstvu trenutno dominiraju beton i čelik, čija proizvodnja i drugi procesi životnog ciklusa kao veoma energetski intenzivni, uzrokuju značajne klimatske emisije i druge vrste otpada (ECORIS 2014). Značajan pomak prema korišćenju drveta u građevinarstvu zahtevalo bi promene u čitavoj proizvodnoj mreži, počevši od šumarstva, u kome se upotreba konstrukcija takmiči na primer sa papirnom i energetskom upotrebom. Dodatno proizvodnja, hlađenje i grejanje su najznačajniji pokretači životnih emisija iz stanova. Kao za transport i hranu nivo emisija izazvan hlađenjem i grejanjem je usko povezan sa režimom rada proizvodnje energije, s jedne strane, i stambenim praksama sa druge strane (Shove 2003).

Doviđenja i hvala na ribama...

Zamišljena i pretpostavljena, brza ekonomska tranzicija usmerena ka obnovljivim izvorima energije zahtevaće proaktivno upravljanje. To znači da su otklonjene i poslednje sumnje da će takvu stvar izvesti slobodno tržište samo od sebe, naprotiv jasno je da je za tako nešto potrebno jako političko upravljanje, što opet podrazumeva nezavisnost političkih aktera od

uticaja velikih multinacionalnih kompanija. Sa druge strane, civilni sektor ima prioritetni zadatak da se aktivno uključi u promociju energetske efikasnosti kao preduslova za početak reindustrijalizacije, a tek na drugo mesto dolazi odlučnija i zajednička borba protiv interesa multinacionalnih kompanija, borba protiv korupcije u zaštiti životne sredine i zagovarački proces usmeren ka poboljšanju i pojednostavljenju zakonskih rešenja.

Ko misli da je zadatak teško ostvariv – upravu je, ko misli da je nemoguć – srećan mu mlečni put!

I još jednom, hvala mu na ribama...

Loznica 2018.